

ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ

ГОСПІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ
І НАУКОВО-ЛІТЕРАТУРНИЙ
МІСЯЧНИК

ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ

Суспільно-політичний
і науково-літературний
місячник

Видає

Українська Інформаційна
Служба

Передп. індекс – 74173

LIBERATION PATH

Ukrainian Political
Social, Scientific & Literary
Magazine

Published monthly by
The Ukrainian Information
Service Ltd.

ISSN: 0042-9422

Реєстраційне свідоцтво – серія KB № 1693

Відповідальний Редактор – Ілля Дмитрів
Заст. Відп. Ред. в Україні – Микола Шатилів
Техн. Ред. і Адміністратор в Україні – Микола Кузів

Члени Редакційної Колегії:

Проф. д-р Г. Васькович, проф. д-р С. Галамай, н. деп. Григорій Дем'ян,
ред. С. Караванський, ред. С. Квіт, мгр. О. Коваль, проф. д-р В. Косик,
проф. д-р О. Кушпет, Л. Наконечний, інж. В. Олеськів, мгр. Слава Стецько,
проф. д-р П. Цимбалістий.

Редакція і Адміністрація

254053 м. Київ, Вознесенський узвіз, 18, пом. 3
200, Liverpool Road, London, N1 1LF, Great Britain

Телефони: в Києві (044) 212-17-60. В Лондоні: 0171 607 6266

Факс: в Києві (044) 212-17-60. В Лондоні: 0171 607 6737

Матеріали, підписані прізвищем чи псевдонімом авторів, не завжди відповідають поглядам Редакційної Колегії. Редакція застерігає собі право скорочувати статті і виправляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ «ВИЗВОЛЬНОГО ШЛЯХУ» НА 1997 РІК

Країна	Річна передплата	Піврічна передплата	Окреме число
Україна	30 грив.	16 грив.	2 грив. 70 коп.
Австралія	100 дол.	60 дол.	10 дол.
Австрія	900 шіл.	500 шіл.	100 шіл.
Аргентина	50 дол.	30 дол.	5 дол.
Бельгія	2.500 б. фр.	1.300 б. фр.	300 б. фр.
Велика Британія	ф.40.00	ф.23.00	ф.4.00
Канада	100 дол.	60 дол.	10 дол.
США	85 дол.	50 дол.	8 дол.
Німеччина	150 н. м.	80 н. м.	15 н. м.
Франція	450 фр.	250 фр.	40 фр.
Швеція	600 кор.	300 кор.	50 кор.

В інших країнах – рівновартість американських доларів.

Передплату просимо ласкаво вносити наперед, безпосередньо на адресу Адміністрації «Визвольного Шляху» в Лондоні, або, якщо це Вам вигідніше – на адреси наших Заступників, на стор. 3-ій обкладинки.

Чеки виставляти на: The Ukrainian Information Service, Ltd.

Обкладинка роботи проф. Р. Лісовського

ВИЗВОЛЬНИЙ ШЛЯХ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ І НАУКОВО-ЛІТЕРАТУРНИЙ МІСЬОУНИК

Кн. 11 (584)

ЛИСТОПАД, 1996

Річник XLIX

Зміст X-ої книжки

В 50-річчя АБН

Анатоль Бедрій: АБН – МІЖНАРОДНЯ КОНЦЕПЦІЯ І ФОРМАЦІЯ ОУН 1283

До питань державного бутівництва

Сергій Плачинда: ЯКІ НОЖИЦІ РІЖУТЬ СЕЛЯНИНА? 1295

Слава Стецько: «МИ ПОСТІЙНО ЗВЕРТАЄМОСЯ ДО ІНТЕРЕСІВ НАРОДУ...» 1300

– НОВЕ В ПЕНСІЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ 1303

Микола Литвиненко: ДУМКИ З НАГОДИ П'ЯТОЇ РІЧНИЦІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 1304

Віра Юцевич: ДО ВАЖЛИВИХ СПРАВ І ПОДІЙ В УКРАЇНІ 1311

Вадим Карп'як: ТАБОРИ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ 1314

– УБИВЦЯ ЄВГЕНА КОНОВАЛЬЦЯ УЖЕ НЕ ЖИВЕ 1315

– ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ ВСІХ КРАЇН СВІТУ! 1316

Микола Шатилів: ПОВОДАТЬСЯ ВПЕВНЕНО І НАХАБНО 1319

IX Великий Збір ОУН

– ПРОГРАМОВІ ПОСТАНОВИ IX ВЕЛИКОГО ЗБОРУ ОУН 1325

Конституційність України

– КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ, прийнята на п'ятій сесії ВР України 1340

Література, мистецтво

Іван Франко: МОЯ ЛЮБОВ ДО УКРАЇНИ – 1355; БЛАЖЕННИЙ МУЖ – 1355; КАМЕНЯРИ – 1356

Лариса Мурович: НЕЗАБУТНІЙ ПРАЗНИК СПАСА 1358

Петро Марусик: ПАМ'ЯТНИКИ 1359

Андрій Легіт: Переклади з білоруської поезії: ЯНКА КУПАЛА – 1360;

Переклади англійських поетів-класиків: Вільям Шекспір – 21 СОНЕТ і 30 СОНЕТ – 1361;

Джордж Байрон – 31 ЩОДЕННИКА І СТАНСИ МОРЯ – 1362; СПОМИНАННЯ – 1363;

Джон Кітс – СОНЕТ – 1636; СОНЕТ ПРО СОНЕТ – 1364; Вільям Блейк – ВЕЧІРНЯ ПІСНЯ – 1364;

ЛЕТЮЧА РАДІСТЬ І МЕЧ І СЕРП – 1365

Дніпрова Чайка: СЕРЕД НЕБА ВИСОКО... 1365

Наука, посліли

Людмила Конотоп: ПРОБЛЕМА ЖИТТЯ ТА СМЕРТІ В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ 1366

Юрій Семенко: ПОВТОРНЕ ЗАСУДЖЕННЯ ОБВИНУВАЧЕНИХ У ПРОЦЕСІ СВУ 1374

Щира бесіда

Святослав Караванський: ЛЮЛІ-ЛЮЛІ ДИТИНО – 1382; НЕВІДРАДНА СПАДЩИНА – 1363;

ВОРОГИ НЕ СПЛЯТЬ – 1385; НАЦІОНАЛЬНІСТЬ? ЗАБУДЬТЕ! – 1386;

РАСИЗМ Є РАСИЗМОМ – 1387; КОНСОЛІДАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА – 1389

Огляди, рецензії

Степан Семенюк: ДУМКИ СПОСТЕРІГАЧА (про краєзнавчу конференцію) 1391

В. КУЛЬЧИЦЬКИЙ-ГУТ: ЦІКАВА ПОЯВА НА АНГЛОМОВНОМУ КНИЖКОВОМУ РИНКУ 1401

Анатоль Бедрій: ЗАБУТЕ І ЗАНЕДБАНЕ УКРАЇНСЬКЕ СЕЛО 1408

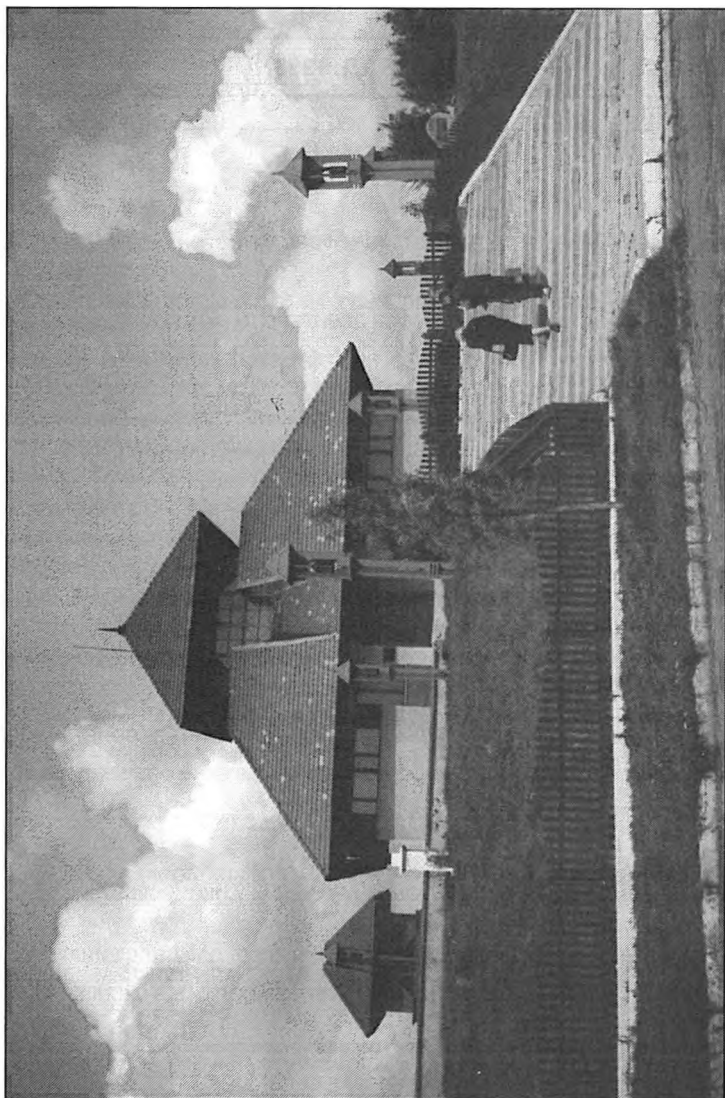
Посмертні згадки

– Св. п. Аделі-Марії Дженсон-Цимбалістої 1406

– Св. п. проф. Миколи Андрухів-Ждана-Гонти 1407

– Св. п. Дмитра Василика-Васильченка 1408

ВИДАЄ «УКРАЇНСЬКА ІНФОРМАЦІЙНА СЛУЖБА», ЛОНДОН-КІЇВ

*Музей Івана Франка
Награвачі, Львівська обл.*

бл. пам. Анатоль БЕДРІЙ

АБН – МІЖНАРОДНЯ КОНЦЕПЦІЯ І ФОРМАЦІЯ ОУН (у 50-річчя заснування)

*Присвячую Ярославові Стецькові
в 10 річницю смерти*

1. Формування зовнішньої політики ОУН, 1929-1945

У 1929 році постала Організація Українських Націоналістів (ОУН). Уже на основуючому Конгресі у Відні чітко стояло питання необхідності сформування визвольної міжнародної політики, як важливого складника у боротьбі за Українську Самостійну Соборну Державу. На опрацювання цієї політики мали вплив ідеї Тараса Шевченка, Миколи Міхновського, Дмитра Донцова та критика політики українських урядів 1917-1920 рр. У постановах Конгресу Українських Націоналістів читаємо: «ОУН відкидає орієнтації на історичних ворогів Української Нації, але буде в союзі з народами, які вороже відносяться до окупантів України. ... Повне усунення всіх займанців з українських земель, що наступить у бігу національної революції та відкриття можливості розвитку Української Нації, забезпечить тільки система власних мілітарних зброєнь та доцільна союзницька політика». В той час Україна була розділена між чотирьома окупантами. Тому ця постанова наголошує принцип соборності як передумову спілкування ОУН із чужинецькими силами.

До повищої постанови вкоротці додано другу мотивацію української міжнародної концепції ОУН, висловлену в мотто до «Десяти заповідей українського націоналіста»: «Я – Дух одвічної стихії, що поставив Тебе на грані двох світів творити нове життя». Це місія України стати осередком нового міжнародного ладу на межі Європи й Азії, побудованого на національних державах і без імперій. Це мотто до Декалогу було розпрацьоване рядом творів, зокрема Юрієм Липою у його «Призначенні України», в творі «Міт України» Івана Габрусевича та в різних працях Дмитра Донцова, в яких він звеличує історичну місію «Золото-верхого Києва».

У 1930 роках формування і вирішування міжнародної політики ОУН належало майже виключно до полк. Євгена Коновальця. Ще в 1930 р. він завважив: «світ ще настільки неустабілізований, що ми не можемо себе в'язати з тією чи іншою державою»¹. У 1935 р., Є. Коновалець писав, що ідею УССД і розвалу російської імперії треба пропонувати і німецько-японському блоку, і англо-французькому.

¹ Лист до Є. Онацького, 29 лютого 1932.

По смерті полк. Євгена Коновальця в травні 1938 р. скоро прийшла нагода творити державу на Закарпатській Україні. Але показалося, що безголовлений провід ОУН не реалізував визначеної Конгресом ОУН і здійснюваної Коновальцем міжнародної політики, а опреділився недвозначно по боці гітлерівської Німеччини. Ця настанова загострила в колах провідного активу обговорення дальшої міжнародної політики ОУН.

У місяці лютому 1940 р. був сформований Революційний Провід ОУН, очолений Степаном Бандерою. Цей Провід видав у грудні 1940 р. «Маніфест ОУН», в якому виложено міжнародню концепцію і політику ОУН, висловлених кличем: Воля народам – воля людині! ОУН боротиметься не лише за визволення України, але й всіх поневолених Росією народів, незалежно від того, який панує чи буде панувати в Росії режим. ОУН закликає всі визвольні національні рухи в СРСР створити спільний фронт. Маніфест уточнює мотто Декалогу ОУН: «Несемо новий лад Східній Європі й підмосковській Азії... Тільки Україна є правдивим союзником усіх поневолених і загрожених Москвою народів... Українці силою об'єктивних умовин є авангардом усіх поневолених Московою народів...».

Зразу скликано конференцію представників різних поневолених народів, які перебували на терені окупованої німцями Польщі. Рішено видавати журнал «Наш фронт» (редактор Іван Міtringа) та зорганізувати комітет для координації дій різнонаціональних рухів. Зокрема діяльними в цьому комітеті були білоруси, представники народів Кавказу й Уралу.

У квітні 1941 р. відбувся Другий Великий Збір ОУН, що схвалив концепцію, виложену в грудневому маніфесті, і прийняв постанову: «Шляхом СРСР в парі з визвольною боротьбою поневолених Московою народів під гаслом: «Свобода народам і людині!» Зазначається, що СРСР – це новітня форма московського імперіялізму. Також зазначено, що ОУН поборює всі ті сили, які намагаються зберегти московську імперію під будь-яким режимом.

На передодні вибуху німецько-російської війни Провід ОУН вислав до німецького уряду меморіал, в якому закликає німців проголосити необхідність ліквідації російської імперії та проголосити ідею відновлення національних держав поневолених народів. У противному випадку, поневолені народи виступлять проти німців і Німеччина програє війну.

30 червня 1941 р. з волі українського народу ОУН заініціювала Національні Збори, на яких проголошено відновлення Української держави. Німці поставилися до тієї держави скрайно вороже. Тоді, на Другій Конференції ОУН (квітень 1942) проголошено: «Свою політику ми будемо на створенні широкого фронту боротьби поневолених народів Сходу й Заходу Європи» проти обидвох імперій – російської і німецької. Імперським концепціям нацистської «Нової Європи», а також білогвардійщини, керенщини, большевизму, слов'янофільства тощо – «протиставляємо міжнародню концепцію справедливої національно-політично-господарської перебудови Європи на засаді вільних національних держав». До цієї концепції достосовано стратегію двофронтової війни – рівночасного поборювання обидвох імперій.

Ще чіткіше і гостріше визначена концепція і стратегія міжнародної політики ОУН в постановах Третьої Конференції (лютий 1943): «Україна в боротьбі проти

обох імперіялізмів – німецького й московсько-большевицького – займає ключеву позицію... Без зломання тих імперіялізмів на Україні, отже без існування УССД, неможливе тривале існування суверенних національних держав європейських народів».

Розбудовуючи зв'язки, започатковані в 1930 і 1940-41 рр., провідник ОУН на Українських Землях Роман Шухевич-Тарас Чупринка доручив формувати спільний антибольшевицький і антинацистський фронт. 25 червня 1943 р. відбулася нарада представників різних народів, на якій схвалено створити постійний політичний Координаційний осередок і організувати спільні збройні сили. Продовж кількох місяців були зорганізовані цілі батальйони і сотні різних національностей. До кінця року сила чужинецьких відділів при УПА досягала 10.000 людей. При штабі УПА керівником і координатором цих відділів був майор Дмитро Карпенко-Яструб.

Третій Надзвичайний ВЗ ОУН (серпень 1943) наголосив важливість спільного фронту визвольних рухів як ще «один із найважливіших елементів у розвою політичної ситуації... зближається момент національних і соціальних революцій, а поневолені народи стають новим вирішальним політичним чинником... Україна, як носій передових ідей серед усіх поневолених народів, стає вирішальним чинником у підготовці революції на Сході. Україна є першою, яка піднесла прапор рішучої боротьби поневолених народів проти імперіялізмів і вона почне період національних і соціальних революцій... Відбудова УССД забезпечить відбудову і тривале існування інших народів Східної, Південно-східної та Північної Європи і поневолених народів Азії».

У листопаді 1943 р. відбулася зорганізована Координаційним комітетом Перша Конференція Поневолених московським большевизмом народів Східної Європи й Азії, в якій взяли участь представники 12 національностей, а головну доповідь виголосив підполк. Тарас Чупринка. Конференція схвалила Маніфест Поневолених Народів. Невідомий автор опрацював «Гимн поневолених народів московської імперії». Після кожної стрічки є рефрен: «Годі коритися катові спільному, / Годі терпіти московське ярмо, / Спільними силами станемо вільними, / Свободу народам й людині дамо».

У травні 1945 р., Провід ОУН проголосив «Деклярацію після закінчення Другої світової війни в Європі». Там визначена дальша міжнародна політика ОУН: «Спільний фронт поневолених народів проти російсько-большевицького імперіялізму як єдино реальний міжнародний чинник і союзник у визвольній боротьбі українського народу». Зазначається, що національні держави мають будуватися на основі етнографічного принципу.

2. Оснування АБН на силі ОУН-УПА в Україні

Провід ОУН був у травні 1945 р. розділений війсьними подіями на дві групи: одна була в Україні, друга опинилася в центральній Європі, головню в Німеччині. Ця друга група негайно розпочала зовнішньо-політичні заходи для приєднання приятелів і допомоги Воюючій Україні. Спочатку акцію ведено через Закордонне Представництво Української Головної Визвольної Ради (ЗП УГВР), де

всю увагу сконцентровано на зв'язках із Західними Аліянтами, які в тому часі трактували СРСР за свого союзника. Тоді визріла думка звернути більшу увагу на речників визвольних рухів уярмлених Росією націй. Головними рушіями створення такого міжнародного об'єднання поза межами України стали члени Бюро Проводу Степан Бандера і Ярослав Стецько, голова Українського Державного Правління з 1941 р.

Степан Бандера видав зразу в 1945 р. інструкцію для провідних членів ОУН в Західній Європі, визначаючи, що між найважливішими завданнями є «акція за одноцілим фронтом антибольшевицького блоку народів... на першому плані стоїть наша робота серед представників на еміграції тих народів, яких уважаємо за своїх природних союзників, тобто тих, які борються проти большевицького імперіялізму». Бандера опрацював окремий розділ «Акція за Антибольшевицький Блок Народів».

У січні 1946 р. Провід Закордонних Частин ОУН (ЗЧ ОУН) видав перше число офіціозу «Визвольна політика» (подане місце видання: Прага), в якому концепція АБН розроблена в статтях З.К. (Я. Стецько) «Україна в авангарді революції народів», Софрона Лукича (С. Бандера) «Антибольшевицький Блок Народів і З. К. «Дві концепції – АБН і 'Межиморя'». У наступному числі того журналу є статті Г. Богданяча «Україна як чинник політичної рівноваги Європи» і З. К. «За розподіл СРСР об'єднаними силами поневолених народів».

Після ґрунтовної теоретичної і організаційної підготовки, 16 квітня 1946 року, відбувся в Мюнхені, Німеччина, основуючий Конгрес Антибольшевицького Блоку Народів. Схвалено могутній клич: «Волелюбні народи і люди всього світу об'єднуйтеся в боротьбі з большевизмом за волю народів і людині!» Вибрано керівний комітет. Щодо Росії прийнято такий клич: «АБН закликає також російський народ, що його для своїх цілей використовує большевизм, центром якого є Росія, приєднатися до спільного протиперського фронту».

Після конгресу появилася чергова стаття Степана Бандери «До засад нашої визвольної політики», в якій читаємо: «Спільний антибольшевицький фронт полягає в тому, що революційні змагання усіх народів творять одну скоординовану цілість, мають один спільний, загальний план і стратегію, кожний революційний рух є спрямований теж на посилення боротьби інших народів... При такому спільному фронті всіх поневолених народів, большевики не зможуть більш локалізувати і розпорошувати сил революційної боротьби. Не буде більше місця для їхньої тактики перемагати за чергою окремі народи, для тактики побороювання одного народу з допомогою байдужих до його справ синів другого народу... Наша визвольна концепція – це спільна революційна визвольна боротьба всіх поневолених большевизмом народів...» Степан Бандера піднімає нове поняття, що визвольні рухи поневолених Росією націй це наші «природні союзники». Український націоналізм має завдання бути «авангардом революції – революційно мобілізувати й активізувати маси народів антибольшевицького фронту... Осередньою силою у визвольній революції народів є Україна».

Ще цього ж 1946 р., Українське Представництво в АБН видало 94-сторінковий збірник «За свобору народів» з підзаголовком: «Із документів краюї боротьби»

(місце видання: Прага-Відень). У збірнику є біля 40 матеріалів в кількох мовах. Зазначається, що збірник опрацьований в Україні. УГВР повідомила з України в листопаді 1946 р. у комунікаті «До українського народу під московсько-польською окупацією», що УГВР «увійшла в порозуміння з представниками інших поневолених і загрожених більшовиками народів і об'єдналася з ними для спільної боротьби проти московсько-більшовицьких імперіялістів у Анти-більшовицький Блок Народів (АБН)».

Також Ярослав Стецько інтенсивно працював над концепцією і стратегією міжнародної політики ОУН. У статті «Визвольна революція народів АБН» (1947) він пише: «АБН, як нова міжнародня формація, висуває таку міжнародню конструкцію майбутнього, яка гарантує забезпечення національних інтересів кожного народу, визнаючи, що нашою ціллю для кожного з народів АБН є його національна свобода і національний добробут». Якщо за словом «АБН» стоїть слово «Україна», як творець концепції і форми АБН, то це місія України, яку реалізує ОУН. Стецько зазначає, що етнографічний принцип буде реалізуватися після ліквідації російської імперії, коли суверенні уряди окремих народів будуть у мирних взаєминах узгоджувати між собою державні кордони.

Треба зазначити, що АБН формувався на рідних землях у боротьбі з ворогами. Була нав'язана співпраця, хоч не на довго, з польськими організаціями «Народні Сили Збройні» (НСЗ) і «Вольносьць і Неподлеглосць» (ВіН), зі словацькими «Білими Партизанами», з мадярським військовим командуванням ген. полк. Фаркаша де Кісбарнака, з литовською визвольною організацією «За волю Литви» і ін. У Зверненні Комітету АБН з 1947 р., є твердження: «Об'єднаний наступ сил червоної реакції на УПА – це наступ на об'єднані сили революції і прогресу. Тому всі народи АБН не можуть бути байдужі до того, що відбувається тепер на українських землях советсько-польсько-чехо-словацького прикордоння. Там УПА тримає фронт АБН!» Дії АБН у Західному світі були синхронізовані з діями ОУН-УПА-УГВР в Україні. Це помітне у висловах майора Степана Стебельського-Хріна, к-ра Тактичного Відтинка УПА «Маківка»: «Вояки УПА і революціонери ОУН створили міт героїзму, безмежної посвяти та любови до своєї батьківщини». Боротьба ведеться на основі концепції АБН, «за права народів і людини... в якій ми ведемо перід між поневоленими народами ССРСР»². А близький помічник к-ра Хріна занотував: «Не раз казав (Хрін – А. Б.), що самі бої нам не дадуть того, чого вимагає провід. Нам треба ще вести політично-пропагандивну роботу. Ми стоїмо на рубежах України, на грані трьох держав. Весь світ знає про нашу боротьбу, тому мусимо репрезентувати її гідно»³.

У вересні 1947 р. відбулася Перша Конференція ЗЧ ОУН, на якій вповні схвалено концепцію АБН, як головний засіб міжнародної політики ОУН: «Суттєвий елемент нашої визвольної концепції – це спільна Визвольна Революція Народів, спільна протибільшовицька боротьба усіх поневолених більшовизмом народів... Україна має відіграти головну роль у спільній протибільшовицькій

² «Зимою в бункрі», Мюнхен, 1950, ст. 9.

³ «Спогади чотового Островерха», Мюнхен, 1953, ст. 61-62.

революції, як найбільша і найактивніша революційна сила, що не тільки бореться сама у своєму засягу, але теж організує спільний фронт, посилює боротьбу інших народів».

У 1948 р. відбувся Другий Конгрес АБН. Головою Центрального Комітету обрано Ярослава Стецька, голову УДП. В АБН щораз більше активізувалися визвольні рухи центральної Європи – румуни, мадяри, словаки, хорвати і серби та визвольні рухи прибалтійських народів – литовців, латвійців і естонців. У маніфесті Другого Конгресу АБН висувається нова концепція, згідно з якою народи АБН творять третю силу між Західним і комуно-російським світами. Від Конгресу вислано листа до прем'єр-міністра Великої Британії, Вінстона Черчіля, в якому зазначено: «АБН бореться не лише проти большевицької, але проти всякої російської імперії, незалежно від її демократичного або тоталітарного устрою». В той час АБН зріс до об'єднання визвольних рухів 23 народів. ЦК АБН вислав до папи Пія XII листа в обороні кардинала Міндсенті, якого підписали: греко-католик українець, римо-католик словак, римо-католик мадяр, євангелік лотиш, могоммеданин туркестанець, православний серб і православний грузин.

Почерез АБН, ОУН розгорнула інтенсивну інформаційно-пропагандивну працю у цілому Вільному світі. Видавано різні памфлети, брошури, а зокрема пресовий орган «АБН-Кореспонденс» (ред. Слава Стецько), видаваного на кількох мовах. Організовано великі протестно-пропагандивні демонстрації, зокрема голосною й ефективною була демонстрація у Мюнхені в квітні 1949 р., в якій взяли участь понад 10.000 людей – українців, білорусів, грузинів, естонців, північних кавказців, козаків, латишів, мадярів, словаків, сербів, ідельуральців, туркестанців і сибіряків. Зорганізовано Фронт Молоді АБН.

3. Ідеї ОУН-АБН приймають політики різних держав

Першою політичною організацією на Заході, що нав'язала співпрацю з ОУН-АБН, була Шотляндська Ліга за Європейську Свободу під керівництвом Джона Стюарта з Едінбургу. В 1950 р. АБН спільно зі Шотляндською Лігою зорганізував у Едінбурзі велику політичну конференцію. Стюарт був так задоволений зі співпраці з АБН-ом, що допоміг видати з рамени Ліги кілька брошур про визвольну боротьбу поневолених Росією народів, а зокрема українського.

Після едінбурзького успіху, ЦК АБН зорганізував у Франкфурті, Німеччина, міжнародню пресову конференцію (вересень 1950), яка притягнула світову пресу й агенції. Там виступали чільні діячі визвольних рухів, як колишні державні міністри, високі військові старшини, професори, провідники підпільних організацій.

Діяльністю АБН був задоволений Степан Бандера, який зразу написав статтю «Фронт поневолених націй» (1950), в якій висуває, популярно сказавши, тезу, – один за всіх, всі за одного. Він писав: «Без національно-державного визволення України не може постати чи реально втриматись національно-державна суверенність Естонії, Литви, Латвії, Білорусії, націй і їхніх держав Кавказу і Туркестану (Азербайджан, Грузія, Вірменія, Козацька Держава, Казакстан, Узбекистан, Туркменістан і інші...). Фактом свого геополітичного становища... своєю величиною Україна творить стрижень системи організації фронту поне-

волених Москвою народів». Бандера сугерує, що клич «Воля народам, воля людині» виник із Шевченкової тези «в своїй хаті, своя правда, і сила, і воля».

На початку 50 рр., XX ст. ідеї АБН ширилися по всіх країнах, де лише опинилися політичні емігранти з поневолених Росією народів. Почали організуватися товариства прихильників АБН у Великій Британії, Бельгії, Франції, Канаді, США, Австралії і навіть у Південній Америці. Всі вони розгорнули жваву інформаційну діяльність та нав'язували контакти з провідними колами держав. У Парижі створено навіть спілку вільних християнських синдикатів з-поміж робітництва еміграцій з поневолених Москвою народів.

У квітні 1951 р. відбулася Третя Конференція ЗЧ ОУН, яка схвалила концепцію і напрям політики Української Делегації в АБН: «Визвольна боротьба України та інших поневолених Москвою народів творить самостійно діючу третю силу, яка змагає до розвалу російської імперії та до побудови самостійних національних держав».

У 1952 р. прихильники збереження російської імперії під демократичною вивіскою сформували Координаційний центр антибольшевицької боротьби (КЦАБ). Тоді АБН повів широку кампанію проти КЦАБ, і від тоді постійно приходило до зіткнень на різних міжнародних форумах між націоналістичними діячами і захисниками російської імперської, хоч не комуністичної держави. Степан Бандера зразу (1952 р.) написав статтю на тему «З москалями нема спільної мови», а в коротці другу – «Первородний гріх проросійської концепції». В обидвох цих статтях він категорично твердить, що не вільно звести в один фронт національні визвольні рухи з російськими антикомуністичними імперіалістами.

Також Четверта Конференція ЗЧ ОУН (травень 1955) наголосила, що завданням ОУН є через АБН «досягти визнання і прийняття Вільним світом нашої концепції побудови Сходу Європи і підсоветської Азії в протилежності до всіх протиставлених Україні концепцій, зокрема московсько-єдинонеділимських... всесторонньої розробки нашого позитивного плану побудови майбутніх взаємовідносин, зокрема націй чорноморського комплексу, розгорнути нашу зовнішньо-політичну акцію на Далекому, Близькому і Середньому сході, зокрема в Туреччині.

У березні 1954 р. відбувся у Мюнхені Третій Конгрес АБН. Президентом ЦК АБН знову обрано Ярослава Стецька. Прийнято «Маніфест Свободи» і статут АБН. До центральних органів увійшли представники 15 поневолених народів.

У вересні 1954 р. відбулася дуже успішна волелюбна демонстрація АБН перед будинком Об'єднаних Націй в Нью-Йорку, що знайшла широкий розголос у світовій пресі.

На початку 1955 р., після нав'язання приязних взаємин з еспанськими урядовими і громадськими колами, президент АБН зложив візиту президентові Франціскові Франкові та міністрові зовнішніх справ Мартінові Артайо, мав аудієнцію у королеві і в молодого короля Симеона II. Я. Стецько відбув довшу нараду з амбасадором націоналістичного Китаю в Мадриді.

В другій половині 1955 р. президент АБН прибув до Тайпею, столиці націоналістичного Китаю, на запрошення Антибольшевицької Ліги Народів Азії (АПАКЛ), де м. і. зложив візиту президентові Китайської Республіки, маршалові Чіанг Кай-Шекові. У своїй промові на величній маніфестації Ярослав Стецько поширив міжнародню політику ОУН на Східню Азію, заявляючи, що волелюбні народи в Азії мусять поборювати російський імперіялізм так само, як це робиться в Європі. Ярослав Стецько підняв також ідею створення світового фронту проти комунізму і російського імперіялізму. Тоді ж підписано договір співпраці між АБН, АПАКЛ і Китайською Республікою на Тайвані.

У цьому ж 1955 р. відбулася чергова, П'ята Конференція ЗЧ ОУН, яка зайняла становище, що до дальшої своєї зовнішньої політики: «За справжніх союзників треба вважати такі зовнішні сили, що не тільки стоять у боротьбі з більшевизмом, але також сприяють національно-визвольним змаганням українського народу і не підтримують його ворогів у їхніх імперіялістичних затіях щодо цілості або частини України... Міжнародна формація АБН є виразником концепції розчленування СРСР та побудови на його місці нового ладу на національно-державному принципі... Природними союзниками України в боротьбі з московсько-більшевицьким імперіялізмом є в першу чергу поневолені ним народи».

Акції по лінії АБН дістали нову енергію у зв'язку з вибухом у 1956 р. повстання на Мадярщині, а також під час масових протиросійських заворушень в Познані, Польща. В обидвох країнах були захитані, але не знищені комуністичні режими. До влади прийшли там своєрідні націонал-комуністи. Тому для зовнішньої (як теж і для внутрішньої) політики ОУН актуальним стало відношення до «тітоїзму», як нібито переходної стадії від комуністичного колоніялізму до національної незалежності. Політики ОУН відкинули тезу про спілкування з такими-то націонал-комуністами, відстоюючи засаду, що авангардом визвольної боротьби мають далі бути антикомуністично й антиросійсько наставлені націоналістичні рухи.

В 1957 р. встановлено на Тайвані постійну Місію АБН, якою керували Юліян Заблоцький і Володимир Косик. Від тоді представники ОУН і АБН були регулярно запрошувані до участі в щорічних конференціях АПАКЛ (Антикомуністична Ліга Азійських Народів): На цих конференціях були великі можливості інформувати про визвольну боротьбу в Україні і розповсюджувати концепцію АБН, як також обговорювати доцільність створення світового фронту проти російського імперіялізму і комунізму. У цьому пляні АБН нав'язав співпрацю з Міжамериканською Конфедерацією для Оборони Континенту, з якою зв'язки продовжувалися багато років, зокрема почерез членів ОУН у південно-американських державах.

4. Дальші ідейно-політичні й дипломатичні досягнення АБН

Великим ідейно-політичним успіхом української зовнішньої політики було прийняття в 1959 р. Конгресом США закону про «Тиждень поневолених народів», підписаного президентом Двайтом Д. Айзенгавером. Закон стверджує, що СРСР –

це російська імперія, в якій поневолені ряд націй, в тому й українська. Всі ці нації повинні відзискати свої національні держави.

Ідеї міжнародної концепції ОУН проникали у найвищі кола Західних держав. У 1960 р. прем'єр-міністр Канади Джон Діфенбейкер виступив в Об'єднаних Націях з засудом російського імперіялізму. Подібну промову мав міністер зовнішніх справ Філіпін Ф. Серрано. Ці виступи довели Нікіту Хрущова, вождя російської імперії, до сказаної люті.

Сильно пролунали виступи і рішення в допомогу визвольній боротьбі поневолених Росією народів на VII конференції АПАКЛ у Манілі, Філіпіни, в 1961 р.

У 1962 р. ОУН нав'язала почерез АБН політичні контакти з чільними японськими діячами з нагоди VIII конференції АПАКЛ, що відбулася в Токію.

На міжнародній конференції у Валетті на Мальті в 1962 р. виступив Ярослав Стецько з доповнюючою концепцією: «Альтернатива до атомової війни – національно-визвольні революції». Це теорія розгрому СРСР без потреби нуклеарної війни.

В 1963 р. Конгрес США опублікував в цілості солідно опрацьований матеріал АБН про державницькі права уявлених Росією народів. У 1964 р. ОУН і АБН зискали доброго приятеля в особі кол. міністра Данії, Оле Берна Крафта. В Данії відбувся пропагандивний та ідейно-концепційний удар делегації АБН з перебуваючим там Нікітою Хрущовим. Цей удар був широко коментований у міжнародній пресі. З Данії делегація АБН поїхала до Швеції. При могилі короля Карла XII голова УДП й АБН виголосив промову в честь союзника гетьмана Івана Мазепи. На цей виступ гостро zareагував Нікіта Хрущов, що в свою чергу викликало сенсацію у світовій пресі, яка зацікавилася союзом Карла XII з Іваном Мазепою і пригадала світові про поневолену, але Воюючу Україну. Тоді ОУН зискала нових приятелів між антиросійсько наставленими шведами, зокрема в особі проф. Біргера Германа, міністра культури і визначного знавця історії України-Руси княжих часів.

ОУН і АБН придбали в 1967 р. нового чільного приятеля в особі італійського міністра Івана Маттео Льомбардо, впливового політика в Західній Європі. На черзі, тривалим і солідним приятелем ОУН-АБН став турецький сенатор Феті Тететоглю, довголітній голова Комісії зовнішніх справ у турецькій парламентах.

Для дальшого розширення своїх впливів, ОУН заініціювала через АБН формування в Західній Європі установи, зложеної з самих діячів західно-європейських держав. Така установа постанала під назвою Європейська Рада Свободи. Чоловими діячами ЕРС були: італієць І. М. Льомбардо, данець О. Б. Крафт, кол. німецький міністер Т. Оберлендер, англійський журналіст Джон Грагем, французька письменниця і журналістка Сузан Лябен, еспанець маркіз де Вальдеггелезіас і ін. В Англії приятелем української визвольної боротьби став передовий військовий історик і стратег ген. Джон Ф. С. Фуллер, який опублікував працю «Росія не є непереможна» (1963) та інші прихильні до концепції АБН статті.

В 1967 р., по кількарічній підготовці оснований в Тайпею Світову Антикомуністичну Лігу (ВАКЛ), до оформлення якої найбільше причинився президент АБН Ярослав Стецько. В основуючій конференції взяли участь представники

72 націй і 14 міжнародних політичних організацій. ВАКЛ – це тріумф української націоналістичної концепції і дипломатії.

Преважну частину уваги у постановах Четвертого Великого Збору ОУН (1968) віддано зовнішній політиці. Прийнято новий клич: «Київ проти Москви!», бо ці два міста репрезентують антиподи двох протиставлених собі світів. На цьому Зборі Ярослава Стецька обрано головою Проводу ОУН.

У дальших роках ОУН постійно була активною на міжнародному полі, беручи участь по через АБН у десятках різних міжнародних конференцій, з'їздів, нарад. Публіковано періодичні і різні монографічні видання. До найважливіших міжнародних справ ЦК АБН видавав заяви, звернення, меморандуми тощо.

В 1973 році АБН відзначив 30-річчя від відбуття підпільної конференції, від якої АБН бере свій початок. У публікації АБН, (т. 4, в серії Бібліотеки Українського Підпільника ч. 14 (182) поданий на 20 сторінках список приятелів України).

Також у 1974 р. відбувся П'ятий Великий Збір ОУН, що проголосив завершену концепцію української міжнародної політики, опрацьованої на підставі кількадесятирічного досвіду. На 20 сторінках виложена концепція і стратегія ОУН. Україна – це революційна проблема світу. Тому визвольна боротьба України має світове історичне значення.

5. За рівночасність здійснення волі народів і волі людини

В 1975 р. конференція АБН висловила стурбованість постановами відбутої в Гельсінках міжнародної конференції, яка проголосила легальність і незмінність існуючих кордонів, вирішених у наслідок Другої Світової війни, зокрема щодо одності СССР. У пресі ОУН появились численні праці на цю тему⁴. На погляд ОУН не вільно ставити на перше місце змагання за людські права в СССР, бо влада залишатиметься в руках імперії. Проте Москва прийняла тактику толерування в обмежених проявах тих дисидентів, які не змагали до знищення «єдиної-неділімої». В той спосіб Москва намагалася послабити боротьбу за національні держави поневолених народів. Треба признати, що Москві вдалося декого переконати, щоб зміряти через демократизацію і реформи до відзискання державної незалежності. Хоч монолітність змагань за національні держави була дещо розхитана, то націоналісти різних національностей усвідомили собі ворожу диверсію і різкіше відстоювали державницький принцип. У 1978 р. з тюрем і концентраційних таборів проголошено «Декаду солідарности народів у боротьбі проти російського колоніялізму».

Певним успіхом зовнішньої політики ОУН було сформування у 1979 р. Громадського комітету українсько-жидівської співпраці в Ізраїлі, в якому руськими були визначні сіоністи: Авраам Шифрін, Юрій Вудка, Олександр Фельдман, Яків Сусленський, І. Клейнер і Михайло Хейфец.

Дальшу живучість ідей АБН спостерігаємо в проголошенні 1979 р. політв'язнями в СССР «Другої декади солідарности в боротьбі проти советсько-

⁴ Зокрема гляди: А. Бедрій, «До питання концепції Визвольного Фронту Поневолених Народів», Визвольний шлях, квітень-травень 1976.

російського колоніялізму». Учасники цієї акції пов'язали свої дії з «Тижнем Поневоленних Націй», відзначуваним в США.

В другій половині 70 рр. пролунав відважний голос Степана Goverлі (Іван Гель) у серії здібно написаних есеїв, що «російська імперія – тюрма народів». Тому поневолені народи повинні співпрацювати у спільній визвольній боротьбі і за повалення ССРСР. Свою збірку Іван Гель видав під спільною назвою «Грані культури».

На переломі 70-80 рр. антинаціональний натиск все більше зростає, щоб визвольні рухи перейшли на пацифістично-еволюційну стратегію. На цю небезпечну диверсійну стратегію відповів Провід ОУН: «Розгортаючи визвольну боротьбу лише в оперті на конституцію імперії – ССРСР і УСССР, на Гельсінські домовлення, які стверджують статус кво імперії, чи на т. зв. ленінську національну політику – означає узалежнювати її від чужосторонніх сил... скерувати визвольну боротьбу на шлях еволюційних перемін імперії і в імперії, 'гуманізації', 'лібералізації', 'демократизації' імперії й режиму... це самообман, бо державу треба відвоювати збройною рукою, а саму імперію валити силою» («ВШ», 7-8, 1980; обширна аналіза зудару протилежних концепцій є у статті М. Сулятича «Гельсінкі, росіяни і державне визволення України», «ВШ», чч. 4-5, 1981)

ОУН відбула в 1981 р. свій Шостий Великий Збір, який вказав на зростаючі тріщини в російській імперській системі та в економії. Критика уряду і КПСС зростала всередині ССРСР, збільшилися національно-визвольні виступи, зокрема в прибалтійських країнах, в центральній Азії і в кавказькому регіоні. Великий Збір далі вважає союзниками української визвольної боротьби інші поневолені народи, як теж Туреччину, Швецію, національний Китай, а може й Японію. Збір наповідає: «У центрі нашої міжнародної політичної діяльності мусить стояти УССД через розвал російської імперії. Цього принципу ніколи не вільно розводнювати приємливими для західних детантських чинників гаслами... ніякими гуманітарними, 'популярними' ідейками... національна незалежність є передумовою людських прав».

На початку 80 рр., ОУН-АБН приєднали до своєї концепції кількох генералів у різних країнах, зокрема в США, як ген. Джон Сінгляр, президент Ради США за світову волю. На XV конференції ВАКЛ у Токіо (грудень 1982), ген. Сінгляр говорив на тему «Визволення – нова стратегія для цілого світу.». Він теж зачитав привітальну телеграму від президента США, Рональда Регана. Це значить, що ідеї ОУН доходили тепер до найвищих державних кіл Заходу.

У сорокову річницю підпільної міжнародної конференції в Україні, голова Проводу ОУН Ярослав Стецько виголосив 19 липня 1983 р. у Конгресі США промову. Цього самого дня, на відзначенні 25-річчя закону про Тиждень Поневоленних Націй в Білому Домі у Вашингтоні виступив президент США. Почесним гостем був голова Українського Державного Правління Ярослав Стецько, якого президент привітав особисто. У своїй промові Реган заявив: «Сьогодні ми прийшли, щоб виявити солідарність із нашими поневоленими сестрами і братами... Наше становище мусить бути: ваша боротьба є нашою боротьбою. Ваша мрія є нашою мрією. І колись Ви також будете вільними». Прихильно до діяльності

ОУН і АБН поставилась американська амбасадорка до Об'єднаних Націй Джін Киркпатрик. Дорогу до найвищих державних органів промощував ген. Джон Сінгляр та кол. голова Національної Ради Безпеки США, Річард Аллен. Замітним приятелем нашої визвольної концепції виявився на протязі багатьох років радник Стейт Департаменту Едвард Дервінскі.

В першій половині 80 рр. появилися в Україні голоси про «відірвання» УССР від СССР, а в Польщі говорили про «двоевладдя» Солідарности й Церкви з одного боку, а режиму й компартії – з другого. Ярослав Стецько в імені ОУН і АБН відкинув обидві пропозиції як нереальні для України і такі, які обманюють, бо ілюзорні.

На Заході далі зростала пропаганда демократизації СССР, але ОУН аргументувала, що стратегія еволюції буде радше послаблювати національно-визвольну боротьбу, хоч може принести певні тимчасові тактичні осяги. З другого боку, російські дисиденти і деякі українські чіпалися тієї західньої пропаганди, бо набирали переконання, що приходить неминучий кінець системі СССР і якомсь треба рятувати імперію реформами. З ними йшли наївні українські мінімалісти, які вважали здобуття людських прав максимальним здобутком українців. Між ними перед вів ген. Петро Григоренко та Українська Гельсінська Група.

В 1986 р. еліта СССР була рішена проводити реформи і провід у цій справі передала Михайлу Горбачову. Концепцію «перестройки» СССР схвалено на 28 З'їзді КПСС. Завданням ОУН ставало недопущення до оновлення і оздоровлення російської імперії. Ярослав Стецько вважав, що найкращою відпорністю на нову російську концепцію буде стійке відстоювання стратегії національної революції.

Але в половині року, 5 липня, Ярослав Стецько несподівано відійшов із цього світу. Помер неперевершений і талановитий державний муж, теоретик і стратег визвольної міжнародньої й української політики, дипломат, який прекрасно поєднував ідеї з кожночасною дійсністю. Він творив дійсність на основі великих візій України.

Із його смертю не перестала функціонувати зовнішня політика ОУН. Кличі: «Воля народам – воля людині» та «Київ проти Москви!» лишилися актуальним, бо геополітичне положення України «На грані двох світів» є незмінне, а ненаситний російський загарбницький імперіялізм далі живе з ціллю таки поглинути українську націю та її остаточно знищити. Тому бій нації за своє буття триває! ■

«Ідучи на зустріч цьому наказові часу, ми – представники державно-політичних чинників та національно-визвольних антибольшевицьких центрів та організацій народів, поневолених або загрожених большевизмом, народів, що борються за свою свободу проти большевизму і в цій боротьбі є союзниками, об'єднуємо свої визвольні зусилля для досягнення спільної мети і творимо цим *Антибольшевицький Блок Народів (АБН)*».

«Деклярація» I Конгресу АБН з 16.IV.1946 р., БУП ч. 4, стор. 31.

Сергій ПЛАЧИНДА

ЯКІ НОЖИЦІ РІЖУТЬ СЕЛЯНИНА?

Досі урядові кола дивилися на село як на галузь виробництва. Тим часом село є основою нації. Іноді мені здається, що наші села, вимираючи, кличуть на порятунок. Але то лише моя уява. Насправді села німіють. А кричать душі селян. Тільки ніхто не чує того крику...

Село Великі Будища на Полтавщині, де мені довелося побувати. Колись козацьке село! Село великих господарів... До 1917 року тут було 8 (вісім!) заводів: три цегельні, броварня, а також селітровий, кондиторський, черепичний і шкіряний. Чисельність мешканців Великих Будищ становила 17,5 тисячі. Сьогодні чисельність будищан – півтори тисячі. З них 900 пенсіонерів. За минулий 1995 рік тут померли 70, а 20 народилися.

Сімдесят померли і двадцять народилися!

Крізь трагедію Будищ – як у краплині води – прозирає трагедія всієї України: *Вимирає село! Вимирає нація!*

Адже село є основою нації. Це давньоукраїнське село-городище народило диво з див на планеті – Українську Націю, першу націю світу. Як відомо, нація постає з людської спільноти, мов квітка з рослини. Нація і є великою квіткою людства. А першоквітка народилася 7 тисяч років тому, коли давній український селянин-оріянин у наддніпрянських степах приручив коня, винайшов колесо і плуга, проклав першу борозну і кинув у неї зерна дикої пшениці, що хлібом проросли.

Великий, трудний і славетний шлях пройшло українське селянство. Це воно народило дивовижну опозицію патріярхатові – бойову дівочу вольницю косачок, що їх греки назвали амазонками.

Українське село протягом століть посилало на Запорізьку Січ своїх кращих синів. Гайдамаччина XVIII ст. – це вибух селянського гніву проти ляхів. Наступний вибух стався 1918 року, коли українське село постало проти німців. А хто ж були славні збройні лицарі України – бандерівці, як не селяни в своїй основі? Адже селянин за своєю природою є націоналіст.

Це добре усвідомлювали сталіни і кагановичі, брежневи і щербицькі. Тому й вели вони таку шалену варварську війну проти українського селянства. Колективізація як форма винищення заможного селянина – головного господаря землі. Голодомор 1933, що забрав 8 мільйонів селян. Голод 1947 – 2 мільйони українських селян. Батальйони небомундированих, що їх гнали на німецькі кулемети комісари – це гори трупів українського селянства.

А далі вся 18-мільйонна компартійно-советська чиновницька рать: і військово-промисловий комплекс, і КГБ, – усе те жирувало за рахунок українського селянства, що виснажувалося так, як ніколи у світі ні за якого кріпацтва. Ось і наслідки.

Станом на 1 січня 1996 року в українському селі мешкало 16,5 мільйона людей (а коли точніше: 16.501,600), або на 102 тис. менше, ніж на 1.1.1995 р. (і, додамо, на 16 млн. менше, ніж у 1931 році – без Західної України).

Минулого 1995 року народилося 184,5 тисячі дітей, а померло 316 тис. чоловік. Природне скорочення сільського населення становило 131,7 тисячі чоловік – показник, що в десять разів перевищує дані 1979 р., тобто того року, коли в Україні починався процес депопуляції. А почався він з Сумської та Чернігівської областей. І нині найбільше вимирає сільське населення в Сумській, Чернігівській, Полтавській і Черкаській областях. Власне лише в Закарпатській області зберігається природний приріст сільського населення (але радіти не доводиться, бо середній вік закарпатця – 33 роки, а українця в цілому – 39,7).

Тривалий час добре трималися Івано-Франківська, Рівненська та Чернівецька області, але 1995 року і в тих областях почався процес депопуляції.

Обурює те, що Президент України Леонід Кучма у своїй доповіді на святкуванні 5 річниці незалежності й словом не згадав про найбільшу трагедію нації – її вимирання, коли 112 сільських районів офіційно визначено зонами демографічного лиха, де відтворення сільського населення без державної допомоги неможливе.

До категорії трудонедостатніх (тобто – вмираючих, де пенсіонери перевищують 60% населення) в Україні офіційно належить кожне третє село (за статистикою – 9.009 вмираючих сіл). Трудонедостатніх сіл найбільше в Хмельницькій (397), Харківській (242), Житомирській (229) та Херсонській (162) областях.

Нагадаю, що за період з 1949 по 1979 роки, коли компартія боролася з «неперспективними селами», щезли з лиця землі 1.502 села – це найкольоритніші хутори й селища, що були своєрідними заповідниками української мови, її діалектів.

В Україні нараховується нині 6 млн. сільських хат. І в кожній третій мешкають пенсіонери, або ще гірше – пенсіонерки. В переважній більшості! Недарма великий Довженко з боєм у серці називав Україну «Великою Вдовою».

Ще одна трагедійна ситуація виникла на селі: безробіття. Кажу – трагедійна, бо село і безробіття – речі, здається, несумісні. Але є статистика: в селах України на 1.1.1996 р. нараховувалось півтора мільйона безробітних. Звідки ж вони взялися?

Вдамся до прикладу. Василь Куделя з села Веселинівки, Баришівського району на Київщині довгі роки працював водієм радгоспної вантажівки. А з минулого року став безробітним. Чому? Бо директор радгоспу «Пам'ять Леніна» (яка символічна назва!) тов. Токар М. І. продав Куделину вантажівку якійсь фірмі за сміхотворно малу ціну. А перед тим товариш Токар продав комусь 8 тракторів. А ще в останні дні свого директорування вивіз три «камази» цукру (40 тон!) невідомо кому. Ну і що? Потрапив у тюрму? Де там! Його поставили завідувати комунальним господарством у Баришівку. А Василь Куделя залишився безробітним. І таких як він – мільйон. Бо, за вельми скромними підрахунками, компартійна номенклатура, що при владі на селі, розбазарила наліво і направо понад мільйон одиниць різної техніки, обладнання. І мільйон механізаторів,

спеціалістів залишилися без роботи. До того ж маятникова міграція скоротилася, за експертними оцінками, в 10 разів, а за офіційними даними на 10%, – це теж півмільйона безробітних селян через закриті цехи, зачинені заводи в містах.

Спричинилася до безробіття на селі і ганебна практика завезення сільськогосподарських продуктів з-за кордону, на чому наживаються хабарники з владних структур.

І цього не бачить Президент України? Дивно. Адже політика зайнятості сільського населення має стати складовою загальнодержавної стратегії Президента й уряду. Саме користуючись браком уваги керівників держави до справ на селі, компартійна номенклатура зуміла скомпромітувати процес приватизації. За останній рік провели реорганізацію 81% сільськогосподарських підприємств. Ну і що? Все лишилося по-старому. Більше того, в кожного третього селянина-учасника цієї «реорганізації» становище погіршилося.

Чому? Чому 40% селян не задоволені реорганізацією? Чому лише 14% селян відчували полегшу? Та тому, що корумпована компартійна номенклатура, що при владі на селі, розбазарила народне добро... Ось кажуть: поганий урожай цього року. Так, 25-26 млн. тонн зерна. І звалюють усе на кліматичні умови. Ні, не погода винна. А те, що під урожай цього року внесли мінеральних добрив у 5 разів менше, гною – удвічі менше, а техніки... її просто немає. А є товсті гаманці в компартійної номенклатури. Тепер комуністи цинічно заявляють: «Бачите, до чого завели реформи». Які реформи? Де вони? Адже Земельна реформа не впроваджується. Та Земельна реформа, яка має принести право приватної власності на землю; право на довічне, успадковане володіння землею – її, такої реформи, покищо немає. Зате є злий, підступний намір корумпованої верхівки на селі обезземелити селянина. Яким чином? Лунають навіть з трибуни Верховної ради пропозиції віддати – та ще й на пільгових умовах! – найкращі землі і майно головам колгоспів і директорам радгоспів, сільській верхівці. Це є верх цинізму, бо селяни будуть наймитами в тої «еліти», що пнеться в експлуататори.

Ще підступніша ідея акціонування колгоспів. А ми знаємо, і про це навіть нагадують чесні вчені-економісти: акціонерний капітал концентрується в руках обмеженої кількості осіб і користується лише найманою працею. Ідея, власне, зрозуміла: забрати в селянина майновий сертифікат і перетворити його, селянина, в безземельного раба.

Страшні речі творяться в селі. Причому – відверто. За повного невігластва нашої преси, громадськості.

Погляньмо лишень, які економічні ножиці ріжуть українського селянина: за роки незалежності ціни на всі необхідні для села промислові товари зросли в 110 тисяч разів, а на сільськогосподарську продукцію – у 18 тисяч. У трагічному становищі тваринництво: вся його продукція збиткова. Закупівельна ціна літри молока 20 тисяч карбованців, або 20 копійок згідно з новою грошовою реформою, – це те, що було за Советів. Тож виробництво молока в суспільному секторі зменшилося на 40%, яєць – удвічі й т. д. Нас рятує від голоду приватний сектор і фермери. Тут виробництво продукції невпинно зростає: 11% землі в приватно-фермерському секторі дають 42% (!) валового збору сільськогосподарської продукції. Ось де наша перспектива!

Але перспективність на селі перетинається з сумною безперспективністю: 1990 року в сільських дитячих садках було понад 550 тисяч малят, сьогодні – менше 300 тисяч. Минулого року закрито 111 фельдшерсько-акушерських пунктів і 64 дільничних лікарні. Це при тому, що 80% сільських дітей – хворі, і на селі спостерігається найвищий рівень дитячої смертності – за останні 5 років вона збільшилася з 13,5 до 15,2 на кожну тисячу новонароджених, а в Івано-Франківській та Одеській областях цей показник сягнув страшної («африканської») цифри – 20.

Важким каменем лежить на серцях наших таке моторошне явище, як самогубства на селі. Минулого року звели рахунки з життям 5.272 селян. Причини: беззахисність тонкої української натури, чутливої душі селянина. А ще – розчарування, відчай, безвихідь (йдеться про фермерів – кращих наших людей). Звичайно, серед причин – і бездуховність. Відсутність волі до життя, до боротьби.

«Яка краса – відродження країни!», – сказав поет. А тут – яка ганьба. Так, самогубства – це ганьба для держави. Це показник соціальної пригніченості села. А гніт цей посилює ще й таке явище, як нахабна, нестримна, масова окупація українського села російськомовною ордою, що безперешкодно суне через відкриті безвізові кордони України з глибини Росії. Вони грошовиті, бездушні, лайливі, грубі. Ніхто з них не збирається вішатися. Вони збираються панувати і верховодити, русифікувати. Вони возвели в закон бездумні слова Івана Драча: «Треба робити так, щоб росіянам жилося в Україні краще ніж у Росії...». Тож мігранти за безцінь скуповують хати і на кожному кроці нагадують про «права человека».

Цих «человеків» прибуло й осіло минулого року 712 тисяч (дані МВС). Скільки їх приїде завтра? І скільки нас, українців, залишиться в селі?

Всі ці питання потребують конкретної відповіді. Всі ці факти вимагають рішучих, негайних дій. Дій невідкладних. Поки маємо перспективу. А вона є. Навіть – у духовій сфері. Скажімо, нині в селі українською мовою навчаються 1 мільйон 862 тисячі 768 дітей. Російською – 311,996. Є області, де жоден учень у селі не навчається російською мовою. Назву їх – Волинська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська і – як це не дивно, а зрештою, як це приємно – Черкаська! Отже, ще не вмерла Україна!

І не вмере ніколи, якщо політика на селі здійснюватиметься за державницькими принципами.

А вони, ті принципи, вимагають нового підходу, точніше – нової політики щодо українського села. Суть її в тому, що досі урядові кола дивилися на село лише як на галузь виробництва. Тим часом село є основою нації. Занепад села означає занепад нації. І навпаки – відродження села обумовлюватиме і відродження нації. За такого підходу цілком реальними є наступні принципи:

1. Не дати обезземелити українського селянина. Не допустити, щоб він поміняв сертифікат на примарні акції, тобто – щоб він не став наймитом на своїй землі. На це мають бути націлені зусилля держави і громадськості. Адже без землі немає селянина, а без селянина немає нації, немає України. «Зробити українського селянина і власником землі, і виробником», – під таким девізом має бути запроваджена Земельна реформа на селі.

2. Паритет між містом і селом – за сучасних обставин його можна досягти лише за однієї умови: держава звільняє сільського виробника від усіх податків.

3. Слід сміливіше залучати інвестиції, без яких сільське господарство не підняти, надто – за умов, коли компартійна номенклатура на місцях розбазарила техніку. Але водночас тут маємо бути вельми пильними. Адже період з інвестицій на селі веде нині Донецька область, яка може перетворитися в губернію Росії: 75% інвестиційного капіталу в Україні – російський. Тому в інтересах України – залучати інвесторів з віддаленого зарубіжжя.

4. Духове відродження українського селянина полягає у вихованні його національної гідності, селянин має усвідомлювати свою високу місію не лише як господаря Землі та годувальника людности, а й – як творця нації, її основи.

5. Держава має вести мудру міграційну політику, виходячи з інтересів України: негайно припинити масовий потік переселенців з Росії, які збільшують в Україні безробіття, важким тягарем лягають на бюджет держави, на податкоплатіїв, а також посилюють російщення. Закрити кордони за елементарними нормами (візовий в'їзд). Організувати в межах України переселення селян з районів безробіття в трудонедостатні райони.

6. Демографічне відродження села і нації немислиме без утвердження культу Матері й Дитини на селі. Держава має стимулювати материнство, а саме – за рахунок держави повністю забезпечувати новонародженого всім найнеобхіднішим. Матерям, що виховують двох і більше дітей, виплачується відповідна платня. Треба створити заповідні зони Матері й Дитини в екологічно чистих районах України, куди слід переселяти одружених, вагітних і матерів з дітьми (надто – з екологічно забруднених і небезпечних районів).

Ясна річ, демографічне відродження потребує великих коштів. Проте шукати джерел фінансування не треба: вони на поверхні. Скажімо, за п'ять місяців ц. р. торгівля з Росією завдала Україні збитків на мільярд доларів США. Тобто – припинити нахабне пограбування України з боку Росії – і вже є резерва для демографічного відродження. Однак таке можливе за умови, коли до влади в Україні прийдуть українські націоналісти, представники національно-державницьких партій. А покищо нині в переважній більшості сіл і районних центрів України влада фактично належить комуністам і соціялістам. Вони мають вплив на селян, тримають їх у страху, вони гальмують і спотворюють приватизаційний процес, вони ведуть підпільну війну проти фермерів, вони проводять русифікацію, заохочують окупацію села російськомовними переселенцями, їхня влада подекуди сильніша від влади Президента України та його представників у регіонах.

Тож брати владу знизу – це має бути одним з найголовніших стратегічних напрямків політичної діяльності національно-державницьких партій у боротьбі за націю, за її демографічне відродження.

7. Екологічно оздоровити село, виснажену і захемізовану плянковою соціалістичною системою землю зможе лише запровадження біологічного захисту рослин під гаслом: «Біолябораторію та лябораторію ентомофагів – у кожне село».

8. Відродити хутірську систему в Україні – це сприяти відродженню вільного селянина, якого було знищено в 1930 роки.

9. Створювати невеликі кооперативи приватних власників – це нині найреальніша і, мабуть, найвигідніша акція на селі. Вона може і повинна стати масовим явищем, надто тепер, коли кожен селянин має сертифікат на землю. Адже це наслідок важкого володарювання комуністів на селі, переважна кількість селян усіх регіонів (за статистикою – 71%!) віддають перевагу колективно-приватним формам господарювання. Лише 16% селян-сміливців згодні працювати на фермерській основі. А 12% задовольняють підсобні господарства (до гектара власності).

В такій ситуації закріпити землю за селянами, зробити їх власниками землі можна лише на основі кооперації, невеликих сільських кооперативів, тобто на основі колективно-приватної власності.

10. І останнє, чи не найголовніше: дбати про сільську молодь – це є найголовнішим завданням і держави, і громадськості. Для сільської молоді – найперші пільги, цивілізовані умови для духового і фізичного розвитку й побуту. Сприяти житловому будівництву молодих родин на селі, дбати про забезпечення молодих фермерів технікою і пільговими кредитами. Адже: буде молодь – буде село. Буде село – буде Україна. (Зі сторінок тижневика «Шлях Перемоги» ч. 38/96). ■

Слава СТЕЦЬКО

«МИ ПОСТІЙНО ЗВЕРТАЄМОСЯ ДО ІНТЕРЕСІВ НАРОДУ...»

(Актуальне інтерв'ю)

– Майже через сорок років після того, як Степан Бандера заснував газету «Шлях Перемоги» в Мюнхені, вона стала видаватися в Україні. Спочатку – у Львові, а зараз її перенесено до Києва. Чим це викликано?

– Коли ми вирішили перенести газету «Шлях Перемоги» з Мюнхену в Україну, то очевидно, що розглядали можливість видання її в столиці України. Адже «Шлях Перемоги» – загальноукраїнська газета, розрахована на найширші кола читачів як в Україні, так і поза її межами. Зрозуміло, що найліпше свою роль вона могла б виконувати саме в столиці України. Та на той час у Львові були найоптимальніші умови для її видання та ідейно підготовлені для цього люди. Перенесення газети до Києва в тій порі було справою дещо проблематичнішою. Та з кожним роком ми переконувалися, що «Шлях Перемоги» має виходити в столиці – з огляду і на широкий доступ до інформації, і на не менш широкі контакти з громадсько-політичними та культурними діячами нашої держави. Ми сподіваємося, що в Києві газета стане творчим осередком, довкола якого гуртуватиметься національна еліта, маючи можливість порушувати найпекучіші для українського суспільства проблеми. Гадаю, будуть поживлені й стануть ефективнішими контакти зі східною діаспорою. «Шлях Перемоги» завжди був і залишається речником націоналістичної думки, газетою, що заступає інтереси української людини в цілому світі. А Київ – центр політичного життя нашої держави.

– Без сумніву. У цьому зв'язку, що Ви скажете про визначальні напрямки сьогоденішнього політичного життя?

– Україна має наразі Конституцію. Її прийняття забезпечує законодавчу базу життєдіяльності нашої держави. Та політики здають собі справу, що сама по собі Конституція не забезпечить лад у державі, якщо не буде механізмів її реалізації, тобто якщо вона не діятиме. Отже, треба добитися, щоб Основний Закон Української держави здійснювався. І тут постає інше важливе завдання – кадрове. На всіх відтинках відчувається брак національних кадрів. Тому маємо подбати про їх вишкіл. Конгрес Українських Націоналістів вважає одним зі своїх дуже актуальних завдань працювати над тим, аби стерти різницю між східними та західними регіонами України. Вона вже набагато менша, але ще є, бо її стимулюють антиукраїнські сили.

А як сьогодні важливо відродити українське село – економічно і духово! Адже село відіграє вирішальну роль у справі становлення Української держави та зростанні її добробуту. Воно не може залишатися поза увагою Конгресу, як і робітництво. Конгрес Українських Націоналістів вийшов з народу і постійно звертається до його найпекучіших проблем. Коли ми кажемо, що мусимо опиратися на власні сили, то маємо на увазі сили народу, нації, які зродили націоналістичний рух. Саме з народу – робітників і селян, вийдуть ті сили, ті національні кадри, які з часом переберуть владу на всіх шаблях державного життя. Колись село було джерелом національних традицій, мови, культури, моралі. Маємо повернутися до цього. Село зберегло українську мову, а значить і духовість, навіть у найважчі часи русифікації та колонізації.

– Яку роль, на Вашу думку, в розв'язанні цих проблем, зокрема відродженні української мови, має відіграти наша інтелігенція?

– Ми сердечно вітали створення української інтелігенції, бо сподівалися, що zorganizована інтелігенція матиме більший вплив на процеси в державі та ефективно проявлятиме свою активність. Та більш енергійної праці з боку КУІ так і не вдалося дочекатися. Таку національну інтелігенцію, яка розумітиме, що має стати мозком і провідником народу, ще треба плекати. Її зусилля вкрай необхідні для утвердження української мови. Сьогодні має бути чітко визначений курс на дерусифікацію міст і на дерусифікацію... парламента. Ніде у світі такого нема, аби в парламенті говорили мовою сусіда, тим більше – найзника. При чому це робиться цинічно, вульгарно, з відвертою зневагою до держави та підкресленою «турботою» про соціальні потреби народу – ось, мовляв, що найголовніше. Дії таких «парламентарів» цілком узгоджені з політикою Москви щодо поширення її впливу на інші держави, в тому числі на Україну, всіма доступними їй методами. Так, нещодавно Єльцин підписав указ про захист і розвиток російської мови поза межами Російської Федерації, що є елементом відомої московської доктрини: російська територія всюди, де проживає російськомовне населення. Легковажити такими московськими акціями не можна. Адже, як і раніше, Кремль хоче поставити російську мову на службу імперіальній ідеї. Наша держава зобов'язана захистити себе від московської інвазії. Якщо високі урядовці та інші державні службовці не в змозі опанувати українську мову, то тим більше такі люди не надаються на пости міністрів і, звісно, не

можуть бути в українському парламенті. Погорда до української мови, до української нації несумісна з перебуванням на державній службі.

Міністерства, що керують освітою, наукою, культурою, повинні забезпечити належний рівень функціонування української мови в підпорядкованих їм установах. А покищо доходить до того, що в Києві вчителі українських шкіл проводять батьківські збори російською мовою. А в храмах Української Православної Церкви Київського Патріархату можна почути проповіді російською мовою. Деякі духовні отці не спроможні нести до народу Боже слово, говорити з народом його ж мовою! Це вже цілком недопустимо, аби Українська Церква русифікувала народ в Українській державі. Заповідно йде дерусифікація Української армії. А на українському телебаченні панують російськомовні мультфільми.

– *Що робить Конгрес Українських Націоналістів, аби залучити інтелігенцію, молодь, найширші верстви суспільства до активного національно-суспільного життя?*

– Ми багато їздимо Україною і завжди зустрічаємося і з інтелігенцією, і з молоддю, говоримо про її роль в національному державотворенні. Як і під час наших виступів по радіо та на телебаченні. Наприклад, недавно ми побували на Хмельниччині, де мали зустрічі з медиками, студентами, військовиками. На мою думку, ці зустрічі досить продуктивні. Зараз плануємо провести конференцію з проблем села в Черкасах, на якій буде використано досвід приватизації в Івано-Франківській області.

– *Поза увагою держави все ще залишаються українці східної діаспори. Як Конгрес Українських Націоналістів заповнює цю прогалину?*

– Недавно представники Конгресу в складі української делегації побували в Інті, де проживає численна українська діаспора – переважно колишні політв'язні з сім'ями, і де поховані тисячі українських патріотів, які загинули в большевицьких концтаборах. Планується поїздка групи наших людей до Казакстану, щоб зустрітися з українською громадою та вшанувати пам'ять полеглих борців за волю України. Спаськ, Долина Смерти, Кінг'р – наш біль, українська кривавиця. Нам має бути соромно, що в такі місця вселюдської печалі й трагедії, де найбільше загинуло українців, ми прибуваємо останніми – після прибалтів, поляків, німців. Мусимо підтримати людей, які досі живуть на чужині, хоча жертвували всім заради УССД.

Звісно, дуже печуче й нагальне питання – повернення українців до України. На півдні, в центральних областях України – колосальні незаселені землі, степи. Треба допомогти українській людині повернутися на Батьківщину. Держава робить уже якісь, нехай кволі спроби допомогти в цьому німцям і кримським татарам. А українці? Вони також могли б поселитися в тому ж таки Криму, аби не домінувала там російськомовна меншина.

– *І останнє запитання. Над чим Ви особисто зараз працюєте?*

– Над розбудовою наших структур. Я дуже б хотіла, щоб осередки Конгресу Українських Націоналістів були в кожному районі, в кожному селі та присілку України. Гадаю, що цьому сприятиме і газета «Шлях Перемоги».

– *Дякую. І щиро бажаю Вам успіху в цьому.*

(Розмову провела Марія Базелюк/УЦІС)

НОВЕ В ПЕНСІЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

(УЦІС) Пенсійне забезпечення громадян України регламентується багатьма законами, в тому числі такими, як Закон України «Про пенсійне забезпечення» від 5.11.1991 р., «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ» від 9.4.1992 р., «Про державну службу», «Про прокуратуру», «Про статус народного депутата України», «Про статус ветеранів війни, гарантій їх соціального захисту», «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні» тощо.

У відповідності із Законом України «Про пенсійне забезпечення» державні пенсії поділяються на трудові та соціальні. Трудові пенсії – це пенсії за віком, за інвалідністю, в разі втрати годувальника та за вислугу років.

Загальна умова для призначення пенсій за віком – пенсійний вік для чоловіків – 60 років, для жінок – 55 років і наявність стажу роботи відповідно 25 і 20 років. Пенсії за віком призначаються також на пільгових умовах, залежно від місця останньої роботи зі зменшенням віку та наявного стажу. Законом України від 16.5.1996 р. «Про внесення змін і доповнень до ст. 13 Закону України «Про пенсійне забезпечення» передбачено збереження після 1.1.1996 р. порядку призначення і виплати пільгових пенсій. Тобто пільгові пенсії призначаються і виплачуються органами соціального захисту населення, а підприємства та організації відшкодовують Пенсійному фондові України витрати на виплату цих пенсій до досягнення пенсіонером загального пенсійного віку.

Відділи соціального захисту також виплачують пенсії за інвалідністю та в разі втрати годувальника внаслідок трудового каліцтва, а підприємства, винні в ушкодженні здоров'я, повертають суми цих пенсій в порядку регресу.

Законом України «Про зайнятість населення» передбачено право на вихід на пенсію за півтора року до встановленого законодавством терміну осіб передпенсійного віку (жінок – в 53,5 роки, чоловіків – в 58,5 р.), які мають необхідний загальний трудовий стаж (у тому числі на пільгових умовах), у разі, якщо з працівником розривається трудовий договір у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці, в тому числі ліквідації підприємства.

Пенсія в таких випадках призначається органами соціального захисту населення на загальних підставах після одержання повідомлення від служби зайнятості про неможливість працевлаштування таких працівників.

Підприємства, установи, організації всіх форм власності і господарювання, об'єднання громадян сплачують страхові внески до Пенсійного фонду в розмірі 37% фонду оплати праці. Крім того, всі працюючі (в тому числі й працюючі пенсіонери) повинні сплачувати обов'язкові страхові внески у розмірі 1% оплати праці.

Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України ч. 831 від 26.7.1996 р., підвищуються в 1.108 разів суми державних пенсій, призначені органами соціального захисту населення згідно із законом України «Про пенсійне забезпечення», «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і

рядового складу органів внутрішніх справ». При цьому підвищенню підлягають розміри пенсій з урахуванням передбачених чинним законодавством надбавок (підвищень), додаткової пенсії.

З 1 серпня 1996 року максимальна пенсія за віком (без надбавок) згідно Закону «Про пенсійне забезпечення», становить 49 гривень 86 коп., мінімальна – 16 гривень 62 коп.

Як відомо, з 1 березня 1996 року мінімальним розмір пенсії за віком становив 1.500 тис. крб. Однак такого розміру пенсій не одержував ніхто, оскільки, згідно з чинним законодавством, до пенсій, розмір яких нижче 3.300 тис. крб., виплачувалась щомісячна цільова грошова допомога. Сума цієї допомоги не перевищувала 1.800 тис. крб., а для одержувачів соціальних пенсій за віком – 1.350 тис. крб.

З 1 серпня 1996 року цільова грошова допомога на прожиття виплачується непрацездатним громадянам, щомісячний розмір пенсій яких з урахуванням надбавок і підвищень не сягає 37 гривень. Розмір зазначеної допомоги встановлюється в сумі до 20 грн. 20 коп., а для одержувачів соціальних пенсій за віком – до 15 гривень.

Крім того, з 1 січня 1996 року встановлена державна грошова допомога до 1.500 тис. крб. або 15 грн. одиноким непрацюючим громадянам, які досягли пенсійного віку чи визнані інвалідами I або II групи, і сім'ям, які складаються з таких категорій громадян, середньомісячний сукупний дохід яких на одного члена сім'ї не досягає величини вартості межі малозабезпеченості – 48 гривень. Хоча Верховною Радою межа малозабезпеченості встановлена в розмірі 68 грн. 10 коп., застосовується попередня величина – 48 грн. ■

Микола ЛИТВИНЕНКО

ДУМКИ З НАГОДИ П'ЯТОЇ РІЧНИЦІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Серпень 1991 року.

Московська імперія зла комуно-большевицького варіанту рахує останні дні свого ганебного існування... В передсмертних конвульсіях вона намагається придушувати то тут, то там вибухи визвольної боротьби поневолених народів. Розправа над патріотами в країнах Прибалтики, на вулицях Тбілісі та Баку лише тимчасово, на дуже короткий час, відтягає наближення дня її остаточного розвалу.

Деякі члени правлячої кремлівської комуністичної кліки формують ГКЧП з метою державного перевороту, щоб крутнути колесо історії назад і зберегти свою приречену імперію. Але – марні зусилля, марні надії!

В ці епохальні дні 24 серпня 1991 року Верховна Рада тоді ще Української ССР проголошує Акт незалежності України. В той же час Верховна Рада звернулася до народу, в якому, між іншим, зазначалося:

«Шановні співвітчизники! 1 грудня ми маємо зробити свій вибір – висловитися щодо Акта проголошення незалежності України. Це вибір для себе, для

своїх дітей та онуків, для поколінь прийдешніх. Ми не маємо права помилитися ... бо в наших руках – доля молодой незалежної держави, доля Батьківщини, рідної землі».

Скоро після здобуття Україною державної незалежності, німецький банк та інші закордонні фінансові установи зробили прогнозу економічного розвитку нашої держави і прийшли до висновку, що Україна, більше, ніж будь-яка інша республіка колишнього ССРСР, мала всі дані для найбільш успішного економічного розвитку. Дійсність же виявилася чомусь іншою, ніж прогнози.

Сьогодні, п'ять років після проголошення незалежності, Україна ще й досі перебуває в економічній кризі. Хоча остання статистика й показує деяке поліпшення, як, наприклад, стабілізація карбованця та різке зниження інфляції майже до 0,1% на місяць, як також просування, хоч і повільного, процесу приватизації державного майна, – все ж таки триває спад промислового виробництва і валової продукції на душу населення. Пересічна платня – лише приблизно 60 дол. на місяць.

Часто, майже в розпачі, питаємо себе: що ж сталося з нашою батьківщиною з часу проголошення її державної незалежності?

Після минулорічних відвідин Японії Президент Кучма дав журналістам інтерв'ю. Одна журналістка запитала його, чи не узалежнює він економічне «чудо» післявоєнної Японії з національним відродженням цієї країни? На те Президент Кучма відповів, що психологія японців (тут він чомусь ухилився від вживання терміну «національне відродження»!) відіграла велику роль в економічному «чуді». Потім Президент додав, що в нас, буцімто, «Національна ідея не спрацювала» (!)

Що ж, нарешті, сталося в нашій Україні з часу відновлення державної незалежності? Що дало привід голові нашої держави сказати минулого року таку гірку, принизливу нашій національній гідності «правду»?

А це нам відоме – мусить бути відоме!

24 серпня 1991 р. національна ідея, про яку негативно висловився Президент (правда, дякувати Богові, він змінив свій погляд на користь і в підтримку національної ідеї. А чому ж би ні? Адже ж, як правдиво сказав колишній Президент Леонід Кравчук, що президентом не може бути не націоналіст), заманіфестувала свою невмирущу силу в проголошенні Акту незалежності нашої держави, тим підтвердивши аксіому, так би мовити, що так довго, як довго існує нація, живучою є її національна ідея. Нація не може існувати без національної ідеї, як національна ідея не може існувати без нації.

Першого грудня того ж 1991 року та ж велична ідея тріумфувала, як той Фенікс, у всенародньому референдумі, в якому понад 90% громадян України сказали «так» національній ідеї державної незалежності. Тоді не було жодного сумніву в тому, «спрацювала» чи «не спрацювала» національна ідея. Вона спрацювала! В той же час наш народ, сказавши «так» національній ідеї державної незалежності України, дав неписаний мандат своїм лідерам на право й обов'язок для всесторонньої розбудови нашої держави. Що сталося потім – теж відомо.

Коли путчисти ГКЧП, намагаючись реставрувати комуністичну систему та ССРСР, програли в Москві, їхні побратими у Верховній Раді України зі страху за

свою долю почали благодіяти націонал-демократів, щоб вони їх захистили. Замість того, щоб поставити комуністів (бодай найбільш «визначних») під суд за злочини, вчинені ними проти українського народу на протязі понад 70 років їхнього панування, створюючи таким заходом надзвичайно сприятливу ситуацію для гарантованої перемоги антикомуністів у негайних виборах до нової Верховної Ради, вони, націонал-демократи, погодилися їх захистити.

Єдиною передумовою такої угоди мало б бути те, що комуністи мусіли б об'єднатися з націонал-демократами і спільними зусиллями віддатися справі відбудови і закріплення незалежної соборної демократичної Української держави.

Той крок націонал-демократів, як тепер стало очевидним, був великою помилкою, від наслідків якої Україна терпить ще й нині, та й не знати, як довго наслідки тієї помилки будуть відчуватися в житті нашого народу.

Так, націонал-демократи погодилися захистити комуністів, але, як каже народня мудрість: «Як вовка не годуй, а він в ліс дивиться». Та помилка націонал-демократів дала нагоду сотням тисяч комуністів залишитися на своїх посадах по всій Україні так, як то було до 24 серпня 1991 року.

Тепер же часто чуємо від тих же націонал-демократів скарги, що після проголошення незалежності владу в Україні «перехопили» комуністи. «Перехопили»? Та ж їм та влада була піднесена на тарілці!

Відчуваючи, що їм уже нічого не загрожує, комуністи почали крадькома вилізати з «шанців». У Верховній Раді вони створили горезвісну фракцію «239», розпочавши свою руйніницьку роботу в самому законодавчому органі, а їхні однодумці – по всій Україні.

Ще добре пам'ятаються українофобні, з піною біля рота виступи отих усіх чародеевих, марченків, симоненків, мойсеєнків та їм подібних комуністів у Верховній Раді. Вони сіяли зневіру серед нашого народу в нашу національну ідею, зневагу до нашої національної символіки та погорду до всього українського. Як тільки могли, вони гальмували економічні, політичні та соціальні реформи, торпедували все, що могло бути корисним для національних інтересів нашої держави (бльокування рішень про спорудження ще й досі не збудованого стратегічно важливого нафтового терміналу біля Одеси, наприклад). У той же час їхній хлібодавець «старший брат» вів (і веде!) неоголошену економічну війну проти України.

Все це спричинилося до поглиблення економічної кризи та зuboжіння нашого народу. Вони діяли (і діють!) за принципом: «Чим гірше, тим ліпше!».

Щоб викликати якнайбільше незадоволення серед населення і ворожість до української державности, вони вдаються до різних заходів, навіть до таких антиконституційних, як, наприклад, невивплата робітникам та службовцям платні по 2-3 і більше місяців (порушення статті 43 Конституції України: «...кожен має право ... на заробітну плату...») і в той же час підбурюють тих же робітників і службовців до страйків проти такого беззаконня. Вину ж за всі негаразди і скруту комуно-большевики звалюють на «руховцев», «бандеровцев», «демократов», – тих самих, які їх, комуністів, захистили під час поразки ГКЧП, та, звичайно, на незалежність України («Вот вам і незавісімость!»).

Отже, справа не в тому, що «національна ідея не спрацювала», а в тому, що почала спрацьовувати підливна діяльність комуно-большевицької п'ятої колони та ефект економічної війни північного сусіда проти нашої держави.

Нарешті, якщо говорити про те, хто і що «не спрацювало», то це не спрацювали ті, кому наш народ дав неписаний мандат під час референдуму 1 грудня 1991 року на всебічну розбудову Української держави. Хто цього не розуміє, той нічого не спроможний зрозуміти; хто цього не бачить – той сліпий!

Навіть сьогодні, через 5 років після проголошення незалежності Української держави, знаходяться люди серед націонал-демократів, які, не навчившись нічого зі своїх попередніх помилок, пропонують підписати угоду про «примирення» з комуністами, відвертими ворогами Української державності. Горе з такими політиками!

Законодавчий орган (Верховна Рада) України, замість уведення так потрібних законів для успішних економічних, політичних і соціальних реформ, своєю комуно-большевицькою більшістю весь час фактично саботувала такі заходи. Це привело до загострення конфронтації між виконавчою та законодавчою гілками влади. І лише завдяки розумній ініціативі націонал-демократів прийшло до прийняття т. зв. Конституційної угоди між виконавчою та законодавчою владою. Така угода діяла аж до прийняття нової Конституції, даючи можливість прискорити уведення так потрібних, але так загаяних – реформ і виведення України з кризової ситуації.

Перед прийняттям Конституційної угоди Україна мала аж трьох Генеральних прокурорів, але результати боротьби проти організованої злочинності не задовольнили самого Президента, бо мільярди доларів, дослівно вкрадених від українського народу мафіозними злочинцями, перебували (і багато ще й досі перебувають) на приватних рахунках у закордонних банках, фінансуючи економіку чужих держав, в той час, коли наш народ продовжує жити в такій нужді. Вину ж за все це вони звалюють на «розрив економічних зв'язків з Росією», «розвал Союзу» та, знову ж таки, на незалежність України!

Агенти московського імперіялізму докладають усіх зусиль усіма можливими засобами і методами, включаючи навіть протиріччя, які час від часу виникають на міжконфесійному ґрунті між різними частинами населення України, щоб створити дестабілізацію в державі. Ганебні події 18 липня 1995 року під час похорону святийшого Патріярха всієї України-Руси Володимира біля святої Софії стали яскравим прикладом цього.

Здавалося, що Україна поступово наближалася до ситуації, яка загрожувала її незалежності. Але наш народ і його провідна верства знайшли в собі відроджений дух національної ідеї, щоб до того не допустити.

Майже п'ятирічної тягlosti конституційний процес як у Верховній Раді, так і поза нею набрав форм усе гострішої боротьби між націонал-патріотами та наймитами чужих і ворожих Україні сил, які докладали всіх зусиль, щоб Україна не мала своєї Конституції.

Але, Богу дякувати, їм досягти того не вдалося.

28 червня Верховна Рада прийняла Конституцію нашої держави, яка, як сказав народний депутат, академік Ігор Юхновський, була «написана українцями для

України». Конституція – національна за духом, бо затвердила мову корінного українського народу, нашу рідну українську мову, єдиною державною мовою України; бо затвердила національний блакитно-жовтий прапор і тризуб святого Володимира Великого державною символікою України, а гімн «Ще не вмерла України...» державним гімном України.

Нова Конституція надає Українській державі всі правові підстави бути дійсно демократичною, правовою державою в колі таких же держав світу. Вона закладає фундамент будівництва такої держави, в якій жили б вільно і заможнo її громадяни, які мали б усі підстави гордитися своєю державою.

Нелегкий час переживає наша Україна на шляху до повного утвердження своєї державности. Але можна бути певним, що з успішним введенням у життя нової Конституції та відповідних економічних, політичних і соціальних реформ добробут нашого народу, його культурний і духовний розвиток досягнуть уже в недалекому майбутньому високого рівня. Україна розквітатиме. Її народ житиме в добробуті, злагоді та щасті. Кожен її громадянин гордитиметься своєю Батьківщиною. Збудеться пророцтво Шевченка:

*«... і забудеться срамотня
Давня година,
І оживе добра слава,
Слава України».*

Перший день в школі.

*Першоклясники на відкритті шкільного року 1.9.1996 р.
с. Лапшин, Тернопільська обл.*

*Військова парада в Києві у 5-ту річницю Незалежності України
Хрещатик, 24.8.1996 р.*

*Пам'ятник на могилі
св. Патріярха Володимира
при вході до Св. Софії, Київ.*

Віра ЮЦЕВИЧ

ДО ВАЖЛИВІШИХ СПРАВ І ПОДІЙ В УКРАЇНІ

Героям України – державне визнання

(УЦІС) з 24 серпня по 1 грудня 1996 року Конгрес Українських Націоналістів спільно із Всеукраїнським Братством вояків ОУН-УПА та іншими спорідненими громадськими організаціями проводить Акцію Національного Відродження і Єдності, головною метою якої є визнання державною владою учасників ОУН-УПА борцями за Україну. Про це повідомила засоби масової інформації голова Конгресу Українських Націоналістів п-ні Слава Стецько на пресовій конференції, що відбулася в агенції УНІАН 17 вересня 1996 р. Слава Стецько також зазначила, що на 5 році незалежності не визнано тих, хто боровся за незалежність задовго до цих днів і хто у своїй боротьбі опирався на власний народ. Саме тому Конгрес Українських Націоналістів та Братство вояків ОУН-УПА розпочали петиційну кампанію «Героям України – державне визнання!», що полягатиме у збиранні підписів під відкритим листом до Президента і Верховної Ради України з вимогою офіційного визнання на державному рівні ОУН-УПА та УГВР.

Чому саме такі дати обрано для визначення терміну петиційної кампанії – від 24 серпня до 1 грудня 1996 року? В дні 24 серпня ми відсвяткували 5 річницю Проголошення незалежності України, а 1 грудня 1996 року виповниться 5 років від дня проведення Всеукраїнського референдуму, коли український народ визначився у своєму бажанні мати власну державу.

Депутат Верховної Ради п. Михайло Ратушний повідомив, що вже починають надходити іменні листи на підтримку цієї акції, і не лише з Галичини, а з усієї України. Відміна цієї петиційної акції від багатьох попередніх, що закінчувалися безрезультатно, полягає у тому, – зазначив М. Ратушний, – що це процес тривалий і йтиме по наростаючій лінії. За словами М. Ратушного, відношення влади до цього питання буде своєрідним показником, чи влада є дійсно українською.

Слава Стецько, звертаючись до журналістів, підкреслила, що це питання є не лише питанням ветеранів ОУН-УПА, а це питання загальноукраїнське.

Депутат Верховної Ради п. Григорій Дем'ян у своєму виступі зупинився на історичному аспекті боротьби ОУН-УПА. Він зазначив, що вояки УПА, починаючи з 1941 року боролися на два фронти проти двох тодішніх імперій зі схожими режимами, які суперничали за панування над Україною, Білоруссю, Прибалтикою та іншими країнами. «Це була типова імперіалістична, колоніальна війна, і не була вона для України ні вітчизняною, ні визвольною», – підкреслив Г. Дем'ян. Він наголосив на тому, що боротьбу з ОУН-УПА почали німецькі нацисти, а потім її підхопили російські комуністи і застосовували проти УПА методи, засуджені світовою практикою: бактеріологічну та хімічну зброю, тортури, методи залякування і зради, прилюдні страти, утримування десятиліттями на каторгах. «А тепер, – продовжував Г. Дем'ян, – ті, хто засуджував патріотів, вдалися до практики їхньої реабілітації. Реабілітація ж ця полягає у тому, що переглядаються судові справи, знімаються політичні звинувачення, і колишні політв'язні перетворюються у звичайних кримінальних злочинців».

Перший заступник голови Конгресу Українських Націоналістів п. Сергій Жижко зосередився на аспекті сучасної дискримінації ветеранів ОУН-УПА. Адже проведені у тюрмах та концтаборах роки не враховуються у трудовий стаж і тому ветерани УПА отримують мізерні пенсії. Зате офіцери, що їх репресували, отримують добрі гроші за «особливі заслуги перед батьківщиною»...

Зараз створено комісію при Верховній Раді України «...для сприяння перевірки діяльності ОУН-УПА». І хоча назва цієї комісії є досить образливою, а склад комісії викликає багато запитань, проте справу розпочато і, на думку М. Ратушного, її буде доведено до логічного кінця. Адже боротьба УПА не була партійною боротьбою за владу, це була дійсно визвольна боротьба за незалежність своєї країни.

Голова Київського крайового Братства вояків ОУН-УПА, член штабу зі збору підписів Орест Васкул запевнив, що всі 10 тисяч членів Всеукраїнського Братства ОУН-УПА, незважаючи на похилий вік і жахливе зuboжіння, стоять на сторожі, щоб ми ніколи не повернулися назад.

Конгрес Українських Націоналістів та Всеукраїнське Братство вояків ОУН-УПА закликають всіх українських патріотів підтримати своїми підписами вимогу для відновлення історичної справедливості – достойного вшанування борців за незалежність України.

Подарунок спортсменів п'ятій річниці незалежності України

Закінчилися перші для незалежної України літні Олімпійські Ігри. Серед 197 країн світу, що брали участь у 26 Олімпійських Іграх, Україна за кількістю медалей посіла дев'яте місце: 9 золотих, 2 срібні і 12 бронзових нагород здобули наші спортсмени.

На сторінках російської преси висловлюються ностальгійні гіпотези: якби об'єднати всі медалі, що їх здобули на Іграх спортсмени колишніх республік СРСР, вони були б на першому місці. Важко Росії змиритися з реальністю сьогодення і не вважати «своїми» також українських спортсменів. Більше ніж за 40-річну історію виступів українських спортсменів на Олімпійських Іграх у складі СРСР, 143 з них стали чемпіонами, завоювавши загалом 198 золотих медалей.

Малодослідженими сьогодні є факти про діяльність ще у 1916 році Київського Олімпійського комітету, про заходи урядів УНР та ЗУНР у справі самостійної участі України в Олімпіаді 1920 року, та спроби утворення Українського Олімпійського Комітету в 1921 році, який дуже швидко Москва зліквідувала, а провідних українських спортсменів знищила. Борці за незалежність України добре розуміли важливість самостійного спортивного представництва у світі.

Олімпіада в Атланті засвідчила, що Україна має ким пишатися сьогодні. Дев'ять разів лунав в американському місті гімн України і 23 рази здіймався вгору синьо-жовтий прапор. 40 українських спортсменів посіли четверте-шосте місце. Першим здобув золоту медаль Вячеслав Олійник – борець греко-римської боротьби, що надало впевненості нашій дружині. Лілія Подкопаєва здобула 2 золоті і одну срібну олімпійські медалі, Тимур Таймазов установив світовий та олімпійський рекорди, Євген Браславець та Ігор Матвієнко були першими у змаганнях яхтсменів, а Руслана Таран та Олена Пахольчик здобули у цьому виді спорту бронзову медаль. Іннеса Кравець – найсильніша у світі в потрійному стрибку, Олександр Кличко – перший у суперважкій категорії у боксі, Олег

Кірюхін здобув бронзову, а Рустам Шаріпов золоту у змаганнях на брусах. Заза Зазіров здобув бронзову нагороду у вільній боротьбі, а Олена Садовнича – у стрільбі з лука. В останні дні Олімпіади гімнастки Катерина Серебрянська та Олена Вітриченко завоювали золоту і бронзову медалі. На жаль, через травму не зміг брати участі у змаганнях Сергій Бубка, на якого покладалися великі надії. Олександр Богач виграв бронзову медаль у штовханні ядра, Роман Вірастюк посів шосте місце, Михайло Слівінський був четвертим у веслуванні на байдарках, Олена Жупина посіла п'яте місце у стрибках у воду з трампліну і шосте місце у стрибках у воду з висоти 10 м.

По закінченні Олімпіади вдома українських спортсменів вітали у Маріїнському палаці Президент України Леонід Кучма, прем'єр-міністр Павло Лазаренко, віце-прем'єр-міністр Іван Курас, голова Організаційного комітету з підготовки до Олімпіади, міністер Кабінету міністрів Валерій Пустовойтенко та інші державні особи. Леонід Кучма вручив олімпійцям і тренерам високі державні нагороди, олімпійці-кияни отримали ордери на квартири в Києві. Увага українського уряду до спортсменів свідчить про розуміння з боку держави ролі спорту і спортивних перемог у світі, особливо для нашої молодшої держави.

250 спортсменів представляли Україну на цих змаганнях. Попереду – Олімпіада в Сіднеї, на яку, треба сподіватися, українська дружина приїде ще сильнішою, впевненішою. Як сказав Володимир Кличко: «В мене вірили – і я виграв».

Проблема українсько-російського кордону

14 серпня 1996 року в Москві відбулося перше засідання підкомісії з прикордонних питань, що працює в рамках змішаної українсько-російської комісії зі співпраці. З української сторони підкомісію очолював заступник міністра закордонних справ Костянтин Грищенко, з російської – перший заступник міністра закордонних справ Борис Пастухов. Було розглянуто хід виконання українсько-російських угод і протоколів з прикордонних і митних проблем. Обговорено додаткові заходи щодо збереження відкритості кордонів, спрощеного режиму їх перетинання для громадян України та Росії. Сторони домовилися також про посилення боротьби з контрабандою, незаконною еміграцією та транскордонними правопорушеннями.

Сторони домовилися найближчим часом погодити проекти міжурядових угод про безвізове пересування громадян України та Російської Федерації. Домовлено про створення спільної робочої групи з питань делімітації українсько-російського кордону. Перше засідання спільної робочої групи мало відбуватися 5 вересня 1996 р. в Чернігові. Було заявлено, що делімітація українсько-російського кордону не призведе до загострення у політичних відносинах, а навпаки – сприятиме налагодженню добросусідських контактів на кордоні.

Консультації з делегацією Придністров'я

14-15 серпня 1996 р. в Києві на запрошення міністра закордонних справ України перебувала делегація Придністровського регіону Республіки Молдова на чолі з керівником адміністрації Придністров'я Ігорем Смірновим. Метою візиту були консультації в Міністерстві Зовнішніх Справ та ряді міністерств України з питань нормалізації відносин між Кишиневом і Тирасполем, вирішення придністров-

ської проблеми, налагодження торговельно-економічної і гуманітарної співпраці України і Придністров'я.

Під час консультацій в МЗС українською стороною було зазначено, що Україна як держава-посередник у переговорному процесі і як країна-гарант домовленостей між Кишиневом і Тирасполем послідовно дотримується положень спільної заяви Президентів України, РМ і РФ від 19 січня 1996 р. Наголошувалося, що нині в Республіці Молдова є всі умови для подолання наслідків конфлікту шляхом переговорів винятково мирними засобами. В ході зустрічі українська сторона підтвердила рішучу готовість уживати всіх заходів у рамках існуючого переговорного механізму для прискорення узгодження і підписання необхідних документів, що визначатимуть особливий статус Придністров'я як складової частини єдиної і територіально цілісної Республіки Молдова. ■

Вадим КАРП'ЯК

ТАБОРИ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ (СУМ) В УКРАЇНІ

Цього літа СУМ провела три літні табори, що є своєрідним рекордом у її діяльності. Адже в попередні роки коштів вистачало лише на два. Особливістю цьогорічних таборів було те, що вони були віково окреслені, і це дало змогу найефективніше скласти виховно-відпочинкову програму, втілюючи сумівський ідеал – виховання свідомого громадянина нашої держави.

Табір молодшого юнацтва (до 13 років) носив романтично-історичну назву «Чорний Ліс» і проходив близько міста Калуша, на Івано-Франківщині. Старші юнаки та юначки (до 18 років) назвали свій табір «Україна молода». Табір проходив на мальовничій карпатській галявині, а його програма була присвячена 5 річниці незалежності України. Довершенням усього став Мандрівний карпатський табір «Верховинці», учасники якого мали змогу пити мінеральну воду не з пляшки, а з джерела, пройти стежками бойової слави карпатських опришків, автономно жити у природі, не шкодячи їй, обідати білими грибами, навчитися правильно складати наплечник та ін.

Загалом у таборах взяли участь сумівці з 12 областей України. Тринадцятою стала Тюменська область Росії, яка наблизилася до України не через заборгованість за енергоносії, а через участь молодих українців м. Сургути в сумівському таборі. І якщо гості від західньої діаспори для сумівців не новина, то східня українська діаспора (зокрема з Росії) вперше познайомилася з сумівцями. Тому є надія, що ми будемо свідками народження СУМ в Росії. Запорукою такого успіху є щоденна робота СУМ не лише влітку, але протягом усього року.

Звичайно, щоб провести літні табори, Крайовій Управі СУМ в Україні довелося добре попрацювати, аби знайти кошти для такої, здавалося б, важливої, але водночас нікому з чиновників не потрібної справи. Тому голова Крайової Управи СУМ Ігор Симчич дуже вдячний усім, хто склав пожертви для проведення

цьогорічних всеукраїнських таборів. Сьогодні фінансові та підприємницькі кола в Україні більше зацікавлені в інвестуванні в рекламу, аніж у молодіжний рух. Благодійність ніяк не заохочується державою, навпаки – поборюється податковою довбнею. Тому хлопці з СУМ, бігаючи по різних установах, більше були схожі на марсіян, що відстали від своєї літаючої тарілки, аніж на людей, які хочуть хоча б щось зробити для української молоді, про існування якої урядовці пригадують лише напередодні Дня молоді.

Але якщо Спілка не відчуває браку охочого до СУМ юнацтва, то цілком протилежне діється зі старшими представниками нашого суспільства. Здається, що легше знайти охолоджувальний напій у Сагарі, аніж кількох людей, готових пожертвувати двома літніми тижнями заради табору, хоча ті, хто погодився на це, зовсім не жаліють. Навпаки, вони стверджують, що це дуже цікаво і приємно. І справді – завжди приємно бачити наслідки своєї роботи, а тим більше, коли ця робота вдячна і благородна.

Закінчилося літо. Пролунали всі сумівські пісні, відгоріли всі сумівські ватри, але на цьому нічого не закінчилося. Закінчився лише один етап – літні табори СУМ 1996 року. Попереду ще багато зустрічей, і хто знає, можливо, що саме Ви будете брати у них участь... ■

УБИВЦЯ ЄВГЕНА КОНОВАЛЬЦЯ УЖЕ НЕ ЖИВЕ

(УЦІС) Він пережив усіх своїх спільників по кривавих злочинах. Його епоха давно померла, а Судоплатов продовжував жити, немовби мав дочекатися кари за злочини на цьому світі. Він був символом сталінізму і всієї большевицької системи. Позбавлений сумління, моралі, честі, Судоплатов був свого роду маніяком, на якого робила ставку кагебівська верхівка. Природжений убивця, він мав пристрасть до крові, любив її солодко-нудотний запах і вже в 14 років знайшов собі господарів в особі ЧК. В роки так званої громадянської війни разом з чекістами масакрував українське селянство, яке не хотіло приймати большевицької влади.

Згодом Москва вишколила Судоплатова на професійного терориста і шпигуна. Він був організатором та учасником багатьох шпигунських і терористичних операцій. Сталін позбувався своїх ідейних соратників і водночас ворогів, і Судоплатов організував убивство Троцького. За дорученням Сталіна він намагався вести сепаратні переговори з Гітлером на початку війни 1941 року, та те завдання провалив. Однак, на ниві атомного шпигунства шляхом шантажу, вбивств і підступу він досяг певних успіхів, правда, значно їх перебільшивши в книжці «Особливе завдання». До речі, в ній же Судоплатов звинуватив відомих американських спеціалістів у співпраці з КГБ, що офіційно ними було спростовано зовсім недавно.

Генерал КГБ Судоплатов очолював відділ політичних убивств і за «заслуги» перед Москвою був нагороджений чотирма орденами Леніна та удостоєний звання героя Советського Союзу. Система тиранії та злочинів сама ж і пожира-

ла тих, хто їй служив. Її «жертвою» став Судоплатов, якому було інспіровано причетність до «змови Берії», за що він одержав 15 років таборів. На цьому його гебівська кар'єра закінчилася. Після виходу з ув'язнення він заходився писати мемуари про свої «подвиги».

За кількістю злочинів проти української нації Судоплатов перевершив багатьох большевицьких нелюдів. Він народився в Україні, але ненавидів цю землю та її народ так, як може ненавидіти виродок з чорною душею все прекрасне й чисте, що нагадує йому про його моральне каліцтво. Від руки Судоплатова в Роттердамі в 1938 році загинув Провідник Організації Українських Націоналістів полковник Євген Коновалець. Сумувала вся Україна, бо втрата була дуже тяжкою. Народ прагнув помсти за смерть Провідника, та ім'я виконавця вбивства довго залишалося невідомим...

Судоплатов помер своєю смертю. На жаль. Рука українського месника не покарала ні ката Петлюри, ні вбивцю Коновальця, ні Бандери. Може, тому зловмисники з Москви знову снують свої підступні задуми проти України. Кажуть, що непокаране зло з часом оживає... ■

ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ ВСІХ КРАЇН СВІТУ!

(УЦІС) Цими днями Україна відсвяткувала п'яту річницю своєї державної незалежності після століть чужоземної окупації, рабства, приниження, голодоморів, геноциду.

Але є ще в Україні сили, ворожі її народів, її незалежності, які яскраво проявили себе під час обговорення у Верховній Раді Конституції України.

Це – комуністична партія, яка досить переконливо засвідчила, що вона є агентурою чужої держави, яка прагне відновити своє панування в Україні та остаточно завершити багатовікове нищення української нації, її мови, культури.

До річниці незалежності комуністи виголосили антиукраїнське так зване «Звернення до народів, парламентів, урядів України, Білорусії, Ізраїлю, Польщі, Росії, Словаччини, Югославії» зі звинуваченням у «фашизмі» ОУН-УПА та вимогою «міжнародного суду» над ними.

Звернення це повторює брехливі настанови ідеологічного відділу ЦК КПСС щодо національно-визвольної боротьби українського народу проти окупантів, і відповідати на нього, звичайно, сенсу немає, але репліка потрібна.

По-перше, «звернення» підписане народніми депутатами-комуністами, які відмовилися скласти присягу на вірність Україні.

По-друге, воно викликане страхом комуністів перед реальною підготовкою до міжнародного суду над комуністичною партією за її злочини перед людством.

По-третє, необхідно нагадати комуністам, що вони вже намагалися подати ці самі «численні архівні матеріали, судові вирoki, показання свідків злочинної діяльності ОУН-УПА, ... численні дослідження науковців...» до міжнародного

трибуналу в Нюрнберзі після Другої світової війни, і міжнародний трибунал, ознайомившись з ними, їх не прийняв, бо добре знав, чого варте комуністичне «право».

Жоден з учасників українського національно-визвольного руху не був засуджений за злочини судом у правових державах. Всеукраїнське Братство ОУН-УПА є членом Європейської Конфедерації Ветеранів Другої світової війни.

По-четверте, звертає на себе увагу вибірковість «звернення». Комуністи не звертаються до найбільш цивілізованих країн, де незалежні та неупереджені історики на підставі навіть частини відкритих після розпаду СРСР документів уже з'ясували, що ж насправді півстоліття тому відбувалося на територіях тих країн, до яких спрямоване комуністичне «звернення», і де ще існують сили, на підтримку яких комуністи можуть розраховувати. Щодо Ізраїлю, то там покищо має деякий успіх діяльність російських спецслужб, які по всьому світу намагаються виставити Україну як центр світового антисемітизму, в той час, як насправді таким центром є Росія.

По-п'яте – щодо вживання терміну «фашизм» стосовно гітлерівської партії. Вживання це було накинута тим самим ідеологічним відділом ЦК, бо дуже давно в світовій історичній науці ленінсько-сталінська всесоюзна комуністична партія більшовиків (ВКПБ-КПСС) та гітлерівська націонал-соціалістична робітничка партія розглядалися як близнюки-браття. Єдина відмінність між ними полягала в тому, що друга, знищуючи людей за расовими ознаками, вчилася у першої, яка знищувала людей за класовими та національними ознаками. І перший концтабір був винайдений і створений ще Леніним. І батьком «душогубки» був начальник адміністративного відділу управління НКВД у Москві та Московській області І. Берг. За своїм прямим призначенням – для знищення людей – комуністичний режим уперше використав «душогубку» в 1936 році. Цей винахід комуністів удосконалили і широко використовували їхні ідейні учні та послідовники – націонал-соціалісти. Те, що «душогубки» перетворилися в газові камери саме в націонал-соціалістичній Німеччині, а не в соціалістичному СРСР, аж ніяк не свідчить про «гуманність» останнього. Просто німці не мали таких можливостей винищення мільйонів людей, як КПСС. У Німеччині не було Сибіру, не було Біломорського каналу, де можна було загубити десятки мільйонів людей, набиваючи при цьому власні кишені та партійну касу золотом.

Коли в 1939 році близнюки-браття розв'язували Другу світову війну, вони домовились про віддачу Німеччині Польщі, а СРСР – Прибалтики, Фінляндії та Західної України, після чого відбулося «воз'єднання» останньої з російською імперією. Але тільки за 1939-1941 рр. в Західній Україні комуністи репресували більше мільйона людей.

Український народ під проводом Організації Українських Націоналістів, яку очолював Степан Бандера, створив свою Українську Повстанську Армію (УПА), свій уряд – Українську Головну Визвольну Раду (УГВР), та почав оборону своєї землі від окупантів, спочатку – німецьких, потім – російських. Була врятована честь української нації, яка повстала на свій захист від знущення, терору та геноциду.

Це була жорстока боротьба, і жорстокість була з обох боків. Але з українського боку це було у відповідь. Важко вимагати стриманості від людей, у яких окупанти

знищили доми, вбили, або депортували на Сибір сім'ї, рідних і близьких людей. В інтересах як німецької, так і російської імперій їхніми спецслужбами було спровоковано зіткнення українців з поляками для послаблення їхнього опору окупантам та неможливості об'єднання проти спільного ворога.

Згідно з офіційною советською статистикою, за весь період боротьба УПА було знищено 30 тисяч советських карателів і партійно-комсомольського активу. А згідно з документами Центрального Державного архіву РФ, тільки за неповних 6 місяців 1944 року репресивним сталінським апаратом було ліквідовано більше 120 тисяч осіб, що брали участь у національно-визвольній боротьбі. Як бачимо, репресії режиму проти народу в десятикратних розмірах перевершували дії ОУН-УПА, що стояли на захисті народних інтересів і виборювали право на національну державність.

Десять років російська імперія не могла здолати народний опір, не дивлячись на широке застосування своїх традиційних методів ініціювання зрад, провокацій і тотального нищення цілих сіл і містечок разом з мешканцями. Масове створення в районах спецвідділів НКВД, які вбивали мирних людей під виглядом відділів УПА, доведено документально та свідченнями очевидців. Частина документів уже оприлюднено (І. Білас «Репресивно-каральна система в Україні 1917-1953». Київ, «Либідь»-«Військо України», 1994). Ці документи також будуть подані до міжнародного суду разом з іншими документами про злочини комуністів.

Комуністичне «звернення» видане тією частиною номенклатури, яка нездатна пристосуватися до нових умов і продовжує чіплятися за злочинну комуністину ідеологію, бо може тільки грабувати і розподіляти, та й те тільки під чужою владою. Ці люди дуже бояться поліпшення економічного становища в Україні, а ще більше, що Україна стане країною з високим рівнем добробуту, бо ніде в багатих країнах комуністів при владі немає. Їхньою опорою значною мірою є так звані «ветерани великої вітчизняної», серед яких справжніх ветеранів майже не залишилося. Основну частину серед них складають ті, хто служив у «заградотрядах» і гнав під німецькі кулі мобілізоване українське «гарматне м'ясо», хто допитував, катував, розстрілював, вішав, репресував, депортував, у більшості не ризикуючи власним життям. За набагато менші злочини під час Другої світової війни у світі досі вишукують і судять злочинців.

Сьогодні вони одержують великі пенсії та пільги за рахунок зубожіння українського народу і трусяться від страху, що до влади прийдуть українські національно-патріотичні сили.

Тож справедливий міжнародний суд обов'язково відбудеться.

Вересень, 1996

Київське Крайове Братство ОУН-УПА

Микола ШАТИЛОВ

ПОВОДЯТЬСЯ ВПЕВНЕНО І НАХАБНО

Походеньки экс-кагебістів у країні Швейка

Одного весняного вечора в чеській столиці відбулася зустріч речників однієї московської приватної компанії з кількома колишніми офіцерами чеської армії та поліції.

За спільною вечерею москвичі повідомили своїм візаві, що їхня компанія заснована кагебістами, які зараз не мають нічого спільного з державним апаратом, працюють «на себе», займаючись збиранням і продажем таємної стратегічної інформації.

Виявивши зацікавлення ситуацією в міністерстві внутрішніх справ, в армії та поліції, приватні підприємці луб'янського походження зажадали від пражан конкретики, а саме – прізвища осіб, які погодяться продавати інформацію.

Колишніх функціонерів «статні безпечності» – чехословацької державної безпеки – москвичі категорично відкинули. Їм були потрібні імена людей, які недавно пішли «на гражданку», але зберігають зв'язки з конторою.

Дані з галузі політико-економічної емісари московської компанії сподівалися дістати через урядників, які служили за часів Пітгарта, після листопадового, чехословацького ще, прем'єр-міністра.

Своїх співтрапезників – вечеряли в одному з празьких ресторанів – візитери запевнили, що платитимуть щедро. Йшлося про тисячі доларів.

За словами пресового секретаря міністерства внутрішніх справ Яна Шуберта, контрозвідка не мала звітів про зустріч. Начальник BIS (Інформаційної служби безпеки) Станіслав Девати відмовився відповідати на запитання журналістів. Звідси часопис «Млада фронта-Днес» доходив висновку, що чеські органи безпеки прогавили конспіративні переговори.

Їх більш-менш детально прокоментував заступник начальника BIS Ярослав Башта. «Відвертість, – сказав він, – з якою московські гості зізналися, що служили вдавні у КГБ, не відповідає стилеві чекістських легенд. Але найголовніше, що в Росії нема давніх кагебістів. Усі вони так чи інакше знаються з таємними службами Москви».

А взагалі з чеських матеріалів випливає, що в країнах донедавна соціалістичних діяльність КГБ день крізь день поживляється.

Процес небезпечний.

Спеціальні чеські служби зокрема занепокоєні витіканням таємної інформації з кабінетів міністерства оборони і міністерства внутрішніх справ.

«Проте, – каже начальник інспекції МВС Владімір Неханіцкій, – ми не можемо перешкодити колишнім поділитися таємною інформацією з тими чи тими особами».

Певна річ, закон, який зобов'язує людей, обізнаних з темницями державної ваги, зберігати таємницю, поки вона є таємницею, а порушників має бути покарано.

«Але, – підтримує Неханіцького начальник інспекції міністерства оборони Зденек Русек, – перспектива покарання майже нікого не лякає. Особливо якщо за таємниці пропонують гонорар, який набагато перевищує платню армійського чи поліційного офіцера. Звичайно, юридичні норми можна зробити більш жорсткими. Та щоб примусити офіцера мовчати, який пішов з чеської армії, йому слід було б відрізати язика».

Як бачимо, не дуже добирає слів інспектор міністерства оборони.

Він вважає, що не закони винні, а винна атмосфера, що панує в суспільстві. Люди звично не поважають інституцію, якій вони служать. І зарівно – чи то армія, чи то органи безпеки. Військовий інспектор удається до суто цивільного порівняння: в Німеччині нікого не попереджають, що ходити парковими газонами забороняє закон. По них просто не ходять. Норма побутової поведінки стає нормою суспільної моралі.

Через занепокоєння чеських спецслужб чехи пригадують, що прокурор Мірослав Антл, який має великий досвід боротьби з міжнародною контрабандою наркотиків, передбачав: усі колишні, які запізналися з державними таємницями, із закономірною обов'язковістю запізнаються з організованим злочиним.

Міністерство внутрішніх справ відмахнулося від занадто передбачливого прокурора.

А що маємо тепер?

Хоча інспекція МВС не спіймала на гарячому жодного поліцає, Владімір Неханіцький певен, що поліцаї продають таємну інформацію. Аналогічні сигнали надходять і до начальника військової інспекції. Звідки? Розгорніть перший-ліпший часопис!

А розгорнувши, довідаєтесь, що збирають стратегічну інформацію на замовлення російських приватних фірм і колишні чеські агенти КГБ. Одначе спеціальним службам Чеської республіки невільно їх ідентифікувати.

З якої ж причини чеських громадян, які трудяться на користь чужої держави, не виявлено?

З причини простої, але вагомої. Цією державою є Росія.

Агентів же КГБ чеські контррозвідники просто-напросто не знають. Можна тільки вонпити, що дехто працював на луб'янське відомство, але докази... Доказів нема. Але нема й сумнівів щодо наявності в соціалістичній Чехословаччині розгалуженої інформаційної мережі «Червоного гестапо». А тому розконсервація агентури є величезною загрозою для сьогоденної Чехії.

Люди, на яких BIS не має жодних матеріалів, можуть вільно діставатися високих посад і, перебуваючи на них, постачати інформацією або нинішніх російських шпигунів, або емісарів організованої злочинності. На ділі ж учорашні сексоти КГБ продають таємниці чеської держави обом зацікавленим сторонам.

Достойники Чеської республіки вже тричі зверталися до компетентних московських інстанцій з проханням передати списки чеських помічників Луб'янки.

Москва тричі відмовила.

Одержання списків – єдиний спосіб, у який чехи можуть персонально познайомитися з кожною небезпечною для держави людиною, але Росія геть відкидає всі їхні домагання.

Росія пропонує чеській BIS інший варіант: передати вибірккові списки. Вибере ж вона з сотень і сотень прізвищ прізвища лише тих осіб, які перебувають на перших ролях у чеській політиці, чеській економіці, чеському бізнесі.

Зазначений варіант відкидають чехи.

Безглуздом було б погодитись. Адже, скориставшись нагодою, Росія чеськими руками зліквідує насамперед їй не вигідних людей.

Зачароване коло.

Зачароване, бо чехи вдаються до хазяїв Луб'янки як до екс-кагебістів. А вони такими не є і зберігають свої імперські звички.

Так само, як імперську агентуру.

Отож з певною періодичністю чеський політичний кін уражають вистави з акторами в амплу гулящих агентів большевицької державної безпеки.

Автор останньої вистави – Ярослав Юрковіч. Секретар Національно-соціальної ліберальної партії. Сюжет нескладний. Юрковіч виклав його перипетії на пресовій конференції.

П'ятдесят шість парламентарів, вісім міністрів і деякі чільні діячі провідних партій належать, видимо, до старої сексотської еліти. По листопадових змінах їхні імена було вилучено із загальних архівів, перенесено у спеціальний фонд, а незабаром засекречено.

Юрковіч зазначав, що не може з певністю говорити про контакти згаданих осіб з комуністичною таємною поліцією, але джерело, яке постачило інформацію, за його словами, надійне.

Припускають, що фонд має три з половиною тисячі прізвищ і – не виключено! – зуживаються виконавчою владою для впливів на колишніх агентів, які, у свою чергу, є впливовими людьми.

Секретар націонал-соціальної партії числить, що міністерство внутрішніх справ мусить не гаючись оприлюднити все, що йому відомо про фонд. «Під нами, – казав Юрковіч, – бомба з годинниковим механізмом, яка може вибухнути будь-коли, а правильніше, коли фондовими таємницями заволодіє той, хто випередить міністерських урядників».

Заступник чеського прем'єра Ян Калвода не приховував від журналістів, що вже п'ятий рік чує про фонд, але ні підтвердити, ні спростувати чутки не має змоги. Але певен: якщо він доправди існує, там притьма зберігаються імена мостивих лицедіїв чеської політики.

До речі, саме Калвода наголосив, що вже з кінцем 1989 року доля архівів большевицької охоранки виглядала вкрай заплутано.

Владімір Шуман, який очолює парламентський комітет оборони та безпеки, довів, що в перебігові виборчої кампанії, що фонд є, але завше був переконаний, що від гріха далі прибрали справи діячів, яких КГБ подбав спалюжити.

Міністер внутрішніх справ Ян Румл поставив крапки над «і»: фонд – брудня Ярослава Юрковича, всі міністри – чисті, всі парламентарі – аж сяють після пере- і перевірок.

Завіса!

До чергової вистави.

А тим часом батьки «червоної мафії» (читай – «червоного гестапо») намагаються вкорінитися в найвищих контрольних інституціях чеської влади.

Нахабство видиме, але – зрозуміле, бо серед батьків подибуємо партійно-советських номенклатурників, батьків-командирів, правда, вже безпогонних, керівників соціалістичної – як же без них?! – економіки.

Притиснути большевицько-мафіозне кодро перешкоджає чеській юстиції марничка – брак конкретних доказів. У багнюці порпаються за вказівками батьків так звані фахівці – абшитні кагебісти та армійські контррозвідники, які й виконують конфіденційні доручення. І то не своїми руками!

На фахівців наймитують «шістки» – здебільшого афганці та спортивні «зірки».

Злочинний асортимент багатий: шантаж, примусова охорона, вибивання боргів, убивства на замовлення...

«Шістки» – афганської вони чи спортивної ментальності – відзначаються, за спостереженнями празьких газетярів, дисциплінованістю. Звідкіля такий висновок? А звідтіля, що мовчать на допитах. Думаю, газетярі схибили. Дисциплінованість ні до чого – бояться за власну шкуру. Знають, що батьки знищать їх і на Панкраці, прогулянкові дворики якого видно з поверхів вищеградського готелю «Форум», де виніжуються російсько-українські мафіози. Гвинтівка з оптичним прицілом їм не знадобиться. Знищить котрийсь із чехів. З тих, які входять до сервісних служб «червоної мафії»: залагоджують її ватажкам довготривале проживання в країні, допомагають подолати бюрократичні формальності, виводять на потрібних клієнтів, надають свої імена, щоб зареєструвати фірму, де відмиватимуться брудні гроші.

Під обороною фахівців, «шісток» і сервісної служби наші партійні секретарі і не менш партійні директори, полковники і генерал-майори безкарно наживаються на організованій проституції, на операціях з наркотиками, зброєю та ядерними матеріалами.

Поводяться впевнено і нахабно.

Аж до того, що «відстібають» на фонд допомоги сім'ям загиблих поліцаїв.

«Як протиставлення реакційному большевицькому комінтернову постає революційний АБН... Відкидаючи фальшиве й підступне гасло Комінтерну 'Пролетарі всіх країн єднайтеся!', АБН проголошує гасло: 'Свободолюбні народи і люди всього світу єднайтеся в боротьбі проти большевизму, за Волю народів і Людини!'»

*«Деклярація» I Конгресу АБН, 1946 р.
БУП ч. 4, стор. 36.*

гетьман
Богдан Хмельницький

Церква в селі Суботів

гетьман Іван Мазепа

Печарська Лавра

ПРОГРАМОВІ ПОСТАНОВИ ІХ ВЕЛИКОГО ЗБОРУ ОУН

I. Основні положення.

1. Постанова новітньої Української держави, закріплене Актом про державну незалежність України 24 серпня 1991 року, Всеукраїнським референдумом 1 грудня 1991 року та Конституцією України від 28 червня 1996 року переконливо засвідчило перед усім світом волю українського народу до життя у власній самостійній державі і **стало однією з найвизначніших подій XX ст.**, зіграло вирішальну роль у розвалі московсько-большевицької імперії СРСР, створило вихідні передумови для розгортання відродження та розбудови української нації в умовах державної незалежності і суттєво змінило геополітичну та геостратегічну ситуацію в Європі на користь волелюбних народів.

2. Крах советоросійської імперії, як епохальна подія у світовій історії, показав цілковиту неспроможність комуністичної ідеології та економічної доктрини для забезпечення нормального, цивілізованого життя націй і потягнув за собою звільнення з-під гніту імперії ряду волелюбних народів Європи й Азії, які пробудилися до державного життя або відновили державність, знівечив гігемоністські впливи червоної Москви в сателітних державах Центрально-Східної Європи (Польща, Чехо-Словаччина, Угорщина, Німеччина, Румунія) та інших регіонах світу. Відкрилися нові, більш сприятливі перспективи створення нового світового ладу, заснованого на рівноправній, взаємовигідній співпраці незалежних національних держав планети. Сучасна епоха дедалі чіткіше визначається, як доба націй та національних держав, зародження якої понад п'ятдесят років тому проголосила Організація Українських Націоналістів, висунувши один із своїх програмних фундаментальних постулатів – «Воля народам! Воля людині!».

3. Україна, займаючи ключове положення в одному з найважливіших регіонів планети, на грані двох світів – Європи і Азії, покликана відігравати вагомую роль у становленні та розвитку нового справедливого світового ладу в епоху націй. Наша Батьківщина поликана ствердитися на гідному місці у світовому співтоваристві націй не тільки через свій великий інтелектуальний, промисловий та військовий потенціал, але й не в останню чергу через витворення нової концепції справедливої світобудови. Український визвольний націоналізм і революційна ОУН висунули й обстоюють цю концепцію справедливої світобудови та міжнародних відносин епохи націй та національних держав.

4. В основі нового світового ладу епохи націй повинні бути покладені як головні принципи:

– визнання невід'ємних прав кожного народу на його вільне життя і розвиток у незалежній державі в етнічних межах;

- недоторканість державного суверенітету кожної нації;
- рівноправність усіх націй світового співтовариства;
- зобов'язання усіх націй полагоджувати міждержавні конфлікти виключно мирними засобами;
- відмова від будь-яких видів (політичного, економічного, військового, інформаційного) тиску, шантажу чи залякування у відносинах між державами;
- співвідповідальність усіх національних держав за збереження планети Земля через спільні заходи щодо захисту від техногенно-екологічної небезпеки і повне виключення загрози часткового чи тотального знищення засобами ядерної, хімічної, біологічної, психотронної чи іншої масової дії;
- взаємна співпраця для поступу і розвитку націй та людської цивілізації.

5. Українська національна революція 1989-1991 років, що розбудила придушену советоросійським гнітом свідомість мас, вивільнила до самовияву та дії патріотичний потенціал народу, вивела на політичну арену національний актив, в тому й десятки тисяч членів ОУН, борців УПА та сотні тисяч їх прихильників, пронесла хвилю національного відродження, позповсюднила українську національну ідею та ідеї українського націоналізму по всій Україні. Український націоналізм став вагомим фактором, що зумовив проголошення і становлення Української держави початку 90-х років. Волею Провидіння і завдяки сприятливим зовнішньо-політичним обставинам незалежність Україна здобула в 1991 році без людських жертв. Але глибинні витоки сучасної національної революції походять з періоду національно-визвольної боротьби 40-60-х років, яку вели ОУН та УПА і продовжували їх ідейні послідовники і яка коштувала національним революційним силам, всьому українському народові величезних кривавих жертв. Саме ця боротьба зберегла в народі іскру волелюбного духа, волю до свободи і незалежності, державного життя, які віджили у народному зриві кінця 80-х – початку 90-х років. Без титанічного подвигу ОУН-УПА, без 30 червня 1941 року не було б ні 24 серпня, ні 1 грудня 1991 року, ні 28 червня 1996 року. **Справжньою ціною проголошеної в наш час незалежності України є гаряча кров і кривавий піт сотень тисяч українських націоналістів-революціонерів, борців ОУН-УПА, всіх синів та дочок воюючої України, які в національно-визвольній боротьбі поклали життя за її свободу.** Цим безапеляційно розвінчуються будь-які твердження про нібито «безкровне» здобуття незалежності України, проголошеної в 1991 році.

6. Україна, яка завжди змагала до волі та незалежності, яка протистояла в давні часи навалям диких орд і в новітні – полчищам сучасних – брунатного і червоного імперіялізмів, поклала величезні жертви не тільки за свою свободу, але й на захист європейської цивілізації. Україна, як сильна європейська держава, завдяки своєму геополітичному положенню та промислового і військового потенціалі, є необхідним і вагомим чинником забезпечення рівноваги сил, стабільності і миру в Європі. У наш час перед Україною виникають можливості державної моральної чи матеріальної підтримки волелюбних народів, що піднялись до державного життя на звалищах советоросійської імперії. Поряд з цим Україна

повинна стати найважливішим фактором стримування будь-яких гегемоністських претенсій Росії щодо Східної Європи.

7. Український визвольний націоналізм визнає і обстоює священне право кожного народу на національно-визвольну боротьбу до повного визволення, на свою державну незалежність та її оборону всіма доступними способами, визнаними міжнародним правом, включаючи також, у разі необхідності, і збройний захист. Український визвольний націоналізм поряд з цим визнає право кожного народу, що обороняє свою свободу і незалежність, отримувати допомогу від волелюбних народів, оскільки незалежність одного народу є не тільки його власною справою, але і справою всього світового співтовариства вільних націй. Зокрема, злочинне криваве потоптання імперськими силами Росії священного права чеченського народу на самостійне державне життя не може бути виключно «внутрішньою справою» Росії, а заслуговує на засудження та протидію з боку міжнародного співтовариства волелюбних націй і держав.

Цю позицію українських націоналістів-революціонерів віддзеркалює моральна і матеріальна гуманітарна допомога, яка надавалась і буде надалі надаватися чеченському народові, як і всім народам, що відстоюють свою незалежність від російського імпершовінізму.

8. Національно-визвольна боротьба українського, як і кожного народу, за своєю невід'ємною природою є священною і не потребує визнання легітимності від будь-яких чинників, навіть найвищого державного чи міжнародного рівня. Проте, враховуючи особливості сучасного політичного становища в Україні, де учасники національно-визвольної боротьби офіційно дискримінуються, ОУН обстоює справу офіційного державного визнання ОУН-УПА воюючою стороною, а двофронтову національно-визвольну боротьбу, яку веде ОУН-УПА, – справедливою справою українського народу.

9. Національна держава, устрій та життєдіяльність якої відповідає кращим рисам духовості і характеру нації, її історичним традиціям та життєвим інтересам і яка побудована на принципах народовладдя, є найвищою формою, найкращим засобом організації життя українського народу, який забезпечує вільний та всебічний розвиток усіх його духових сил та матеріального потенціалу, виводить націю на гідне місце у світовому співтоваристві, а через державні інститути – гарантує духовий розвиток та матеріальний добробут кожного члена нації, громадянина.

10. Весь хід політичних подій на території колишньої советомосковської імперії після її розвалу і становлення держав недавно поневолених Москвою народів ще раз показав, що тільки в незалежній суверенній державі, що послідовно втілює в життя національну ідею, можуть бути забезпечені права, належні нації. До найбільш трагічних прикладів нехтування в державному будівництві і політиці національної ідеї належить доля нинішньої Білорусії, яка внаслідок вірогідної підданчої політики свого естаблішменту знову попала під внутрішню окупацію та гегемонію Росії.

11. Український визвольний націоналізм визнає права людини, яку, як національно та суспільно свідому і вирішальну одиницю, працею якої міцніє і розви-

вається нація, ставить в центрі державного і суспільного життя. Забезпечення конституційних прав і свобод людини, громадянина – є обов'язком держави, лежить в інтересах нації. Стверджуючи загальновизнані права людини, ми проти їх фетишизації, вивищення прав людини над правами нації і виступаємо за поєднання у свідомості людини-громадянина своїх прав з обов'язками перед нацією і державою. Поборюємо насаджування і прищеплювання в суспільстві демоліберального індивідуалізму, споживацької егоїстичної психології гедонізму, які ведуть до ідейного розброєння національної спільноти, зведення її до аморфного гурту індивідів, що дбають лише про власні права та інтереси. Виступаємо проти демагогічного маніпулювання гаслами про права людини, до якого вдаються антидержавні сили всупереч життєвим інтересам нації.

12. Націоналістична концепція держави неодмінно включає ствердження того, що національна держава є найвищою спільною цінністю всіх і кожного з українців, усіх громадян, свідомих своїх обов'язків співгосподаря держави та своєї відповідальності й особистого внеску в її укріплення та розбудову. Виплекання в українському суспільстві свідомості, генотипу українського громадянина-державника належить до найважливіших завдань у царині духової розбудови нації.

13. Українська національна держава розуміється, як держава справедливої національної та соціальної орієнтації і цілеспрямованості. Вона поряд з життєвими інтересами Нації покликана забезпечувати адекватні соціальні умови для гідного життя і вільного розвитку людини та суспільних груп, що входять у національну спільноту.

Націоналістичний соціальний лад передбачає дотримання засад правості, соціальної справедливості, збереження гідності людини та гармонійного поєднання і зрівноваження індивідуальних прагнень людей з вимогами та потребами національної спільноти, що виражають її життєві інтереси.

14. Народне господарство України повинно ґрунтуватися на українській моделі соціальної ринкової економіки, на базі політичної та максимальної економічної самостійності України і регулюватися таким чином, щоб воно забезпечувало економічні основи всебічного розвитку та добробуту українського народу, могутність і безпеку Української Держави.

15. Український визвольний націоналізм та його провідна спрямовуюча сила – революційна ОУН з-під стягу Степана Бандери з відновленням на руїнах советоросійської імперії Української держави початку 90-х років ХХ ст. вступили безпосередньо в якісно новий етап – період сучасного державного будівництва в Україні. Це – перехідний період від початку існування проголошеної держави **Україна** через наповнення її українським національним змістом до побудови справді Української Самостійної Соборної Держави.

Особливістю перехідного періоду є те, що перед українським визвольним націоналізмом, ОУН та всіма національно-державницькими силами постають завдання одночасного і паралельного ведення боротьби та діяльності в декількох стратегічних напрямках: а) завершення національно-визвольної боротьби; б) захист, утвердження та будівництво української державности; в) відродження

та розбудова української нації в складних (ймовірно протягом доволі довгого часу) внутрішньо та зовнішньо-політичних умовах.

16. Завершення національно-визвольної боротьби. Національна революція кінця 80-х – початку 90-х років ХХ ст. в Україні, яка стала продовженням мирними методами національно-визвольної збройної боротьби 40-60-х років, має значення однієї з найвизначніших подій європейського і світового масштабу, ознаменувалась якісним перетворенням – відновленням Української держави. Але ця революція не доведена до кінця. Корінне питання цієї революції, як і кожної іншої, є – **питання про владу**. Сьогодні це питання не вирішене в інтересах української нації, не усунуто повсюдно від влади представників компартійної номенклатури та всіх інших чужих і ворожих національній ідеї керівних кадрів.

Повного національного і соціального визволення українського народу не відбулося: українська нація, крім продекларованих демократичних свобод, на ділі не досягла становища господаря у власній державі, як це належить титульній нації, а від її імені замість уряду національної згоди править посоветська номенклатурна олігархія. На значній частині території держави залишилось непорушним привілейоване становище російської меншини разом з її російськомовними сателітами. При мовчазному спогляданні, а то й сприянні проросійських елементів місцевих владних структур, обмежується вживання державної української мови, гальмується розвиток українського шкільництва, преси, аудіовізуальних засобів масової інфомації та ін. Внаслідок хибної, некомпетентної, шкідливої економічної політики зволікання реформ з боку владної, головно компартійної бюрократії, держава на п'ятому році існування не може забезпечити соціальної справедливості та належного соціального захисту громадян. Антиукраїнські за своєю суттю, клянові номенклатурні сили роблять все можливе, щоб, укріпившись на керівних становищах в державі, вихолостити сучасну українську національну революцію, звести її нанівець.

Необхідною умовою завершення визвольного етапу української національної революції 90-х рр. є **заміна при важелях влади чужих національній ідеї, некомпетентних елементів** національно-державницькими кадрами, які утвердили б у державі владу українського народу.

Підкреслюючи кардинальне значення питання влади в національній революції, ОУН, проте, не бореться за владу виключно для себе, і в цьому полягає її відмінність від політичних партій і сил, які мають за мету захоплення і утвердження своєї, власної влади. ОУН послідовно виступає і бореться за те, щоб при владі в Українській державі стояли професійні, достойні, вірні нації діячі. Цим ОУН продовжує традиції та політичну лінію, які були покладені в основу формування Українського Державного правління (1941 р.) та Української Головної Визвольної Ради (1944 р.), до яких були залучені, поряд з діячами ОУН, члени різних політичних рухів та безпартійні, об'єднані однією метою, беззастережною вірністю та відданістю українській національній ідеї.

17. Захист, утвердження та будівництво української державности. Після проголошення державної незалежності України на хвилі національного відродження досягнуто відомих здобутків у становленні молодого держави, до яких відносяться,

зокрема, перші фундаментальні закони України, створення Українських Збройних Сил та початки їх національно-орієнтованої перебудови, прийняття Конституції України та ін. Українська держава здобула широке визнання від переважної більшості держав світу. Але вже перші кроки існування держави показали, що посовєтська компартійна номенклатура і безнаціональна космополітична промислова олігархія, які засіли в коридорах влади, прикрившись національними кольорами молодой держави, у своїх клянових інтересах гальмують політичні й економічні реформи, необхідні для створення держави української нації.

При недостатній увазі української еліти та державних чинників занепадає українська національна освіта, наука, культура, ігнорується, в тому числі й у державних структурах, державна українська мова; йде зворотне зросійщення і масова російська інформаційна агресія в інформаційний простір України. Припинена українізація національних Збройних Сил; виношуються плани регіоналізації армії, що ослаблює, а то й і перекреслює обороноздатність держави. Владна клептократія допустилась безпрецедентного, руйнівного розграбування державного майна і фінансових ресурсів. На протязі п'яти років владні чинники не провели повномасштабну економічну реформу, що довело більшість народу до зубожіння та підводить націю до критичного ослаблення генофонду, а частину її – до межі моральної (національний нігілізм, політична апатія) та фізичної деградації.

На п'ятому році незалежності України антиукраїнські й антидержавні сили імітують, гальмують, а то й саботують політичні та економічні реформи в державному будівництві. Немає сумніву в тому, що існуючий владний естаблішмент не здатний та не зацікавлений будувати українську національну державу. По суті клян посовєтської комуно-соціалістичної номенклатури змагає до створення держави типу УССР і входження її в російську неоімперію, а клян промислової космополітичної олігархії прагне до утворення безнаціональної держави «Україна» при збереженні її кабальних залежностей від владного промислового і військового естаблішменту Росії. В останній час комуно-соціалістичні сили перейшли у відкритий наступ, вдаючись до масштабних протиправних антидержавних акцій, провокаційних законодавчих ініціатив, дестабілізують внутрішнє становище в Україні, ведуть підготовку комуністичного заколоту. В таких умовах завдання націоналістичних та інших національно-державницьких сил – **дати рішучу відсіч комуно-соціалістичній реакції, активно впливати на хід державотворчих процесів в інтересах Нації, включно з вирішенням в її інтересах питання влади.**

18. Відродження та розбудова української нації. Новітнє національне відродження підняло до активного чину сотні тисяч українців, у мільйонів відродило чуття єдиної української родини. Виведення сучасної української нації на рівень завдань, які поставила перед нею історія, вимагає розробки та **реалізації широко-масштабної програми відродження та розбудови нації**, що включала б усі аспекти її життєдіяльності. Базовим елементом тієї програми є її спрямоване на зміцнення життєстверджуючого духу, вольової постави, моральної сили Нації, повсюдне в Україні відродження патріотизму, підвищення національної свідомості, державницького світосприймання, консолідацію національної спільноти навколо

національної ідеї. Тільки сильна духом, свідомо своєї гідности та історичного призначення нація може бути гарантом існування і розвитку своєї держави.

Для розбудови нації в напрямі витворення сильної духом і волею, високо-свідомої, державницької консолідованої спільноти необхідне в першу чергу широке пропагування в масах ідеї українського визвольного націоналізму. Для цього потрібне активне використання всіх доступних засобів та методів формальної та неформальної комунікації, розширення інформаційного простору українського націоналізму як суспільно-політичного руху, безпосередня послідовна, повсякденна ідеологічна і політична робота в усіх середовищах національної спільноти, в гущі народніх мас.

Розбудова нації повинна охопити не тільки національну спільноту в метрополії-Україні, але й у Західній і Східній діаспорах, особливо на українських етнічних землях в Російській Федерації (Стародубщина, Східня Слобожанщина, Шахтинський і Таганрозький райони; Малиновий клин), Білорусії (південні області та Берестейщина), Польщі (Ярославщина, Холмщина, Перемищина, Надсяння), Словаччині (Пряшівщина), Румунії (Південна Буковина, Сучава, Галацьке Пониззя) та Молдові (Подністров'є), які історично опинилися за межами Держави але лишаються зоною національних інтересів України за кордоном.

19. Перед ОУН стають нові складні завдання, які й підносять на якісно новий рівень її ролю, значення та відповідальність як провідного ядра здорових сил українського націоналістичного руху в сучасній національній революції: це життєво необхідне розгортання націоналістичної визвольної, державотворчої та націю-розбудівної стратегії; розширення фронту визвольної боротьби та державотворчої діяльності, які проходять у гострому протистоянні антидержавним силам, комуно-соціалістичної реакції; врахування багатьох тенденцій та факторів політичного, економічного, соціального та іншого характеру, що впливають на суспільно-політичні процеси в Україні.

20. Свідомо своєї відповідальности, ОУН вестиме боротьбу, розраховану на далеку перспективу. Українська Самостійна Соборна Держава, за яку боролись покоління українських націоналістів-революціонерів, вся воююча Україна, ще не створена. Тому морально-етичний девіз ОУН «Здобудеш Українську державу або згинеш у боротьбі за неї!» сьогодні актуальніший, ніж будь-коли раніше. Але роля і завдання ОУН не вичерпуються побудовою Української Самостійної Соборної Держави. З вирішенням завдань побудови УССД на дуже довгу, надтермінову, практично невимірну в часі перспективу збережеться життєва необхідність всебічної розбудови, повнокровного розвитку, творчого самовияву і захисту Нації, що, власне, становить сенс її життя; залишиться актуальною також і потреба відповідного вдосконалення державобудови. Скільки житиме українська нація, стільки існуватиме український націоналізм як її рушійна сила, і стільки часу діятиме його революційний авангард – Організація Українських Націоналістів. ОУН стверджує, що змагатиметься за життєві інтереси Нації як до, так і необмежено довго після остаточного створення УССД.

21. ОУН в сучасних умовах категорично ще раз стверджує, що продовжуватиме боротьбу за створення УССД і новий справедливий світовий лад епохи націй не-

залежно від геополітичних чи геостратегічних змін, які можуть статися в Європі чи світі. Які несприятливі це не були б зміни, ОУН завжди знайде і застосує адекватні методи і засоби протидії та продовжуватиме свою революційну боротьбу і державотворчу діяльність.

22. ОУН підкреслює, що в нашій революційно-визвольній боротьбі та державотворчій діяльності, а також у політиці Української держави надалі наріжним і визначальним принципом залишається орієнтація на власні сили. Дотримання цього принципу в життєдіяльності українського націоналізму та ОУН вимагає перш усього подальшого зміцнення і розбудови націоналістичного руху, власного інтелектуального, кадрового та економічного потенціалу Організації, достатнього для самостійного вирішення стратегічних і практичних завдань. У царині державної політики обстоюємо самостійницьку політичну орієнтацію Української держави, яка включає незалежність від інтересів та впливів інших держав, особливо Росії. Виступаємо за забезпечення економічної самодостатності України. В сучасному світі ні одна, навіть найбільш високорозвинена держава не може забезпечити собі абсолютної економічної самодостатності, і це зрозуміло. Але держава повинна добиватися повної самодостатності тих галузей народного господарства й виробництв, де для цього є всі можливості, а щонайменше максимальної самодостатності (не нижче критичного рівня) в тих галузях, що зумовлюють забезпечення корінних життєвих інтересів, безпеку та обороноздатність Нації та Держави.

Орієнтація на власні сили не виключає взаємовигідної і рівноправної співпраці з країнами, які прихильні до Української Держави, співробітництва на рівних підставах з партіями чи суспільно-політичними організаціями інших країн, прихильними до українського націоналізму, для вирішення проблем, що становлять взаємний інтерес.

23. ОУН стверджує, що дороговкази сучасного визвольного-державотворчого змагання українського народу ведуть у майбутнє. Час епохи націй і національних держав працює на нас, українську націю, незважаючи на те, що за колесо історії, щоб його повернути назад, судомно чіпляються комуно-соціалістичні, російські імперсько-шовіністичні та інші реакційні сили. Проте ОУН перестерігає проти легкодушної віри в автоматичне, самоплинне протікання історичного процесу визволення націй з-під колишньої советоросійської гегемонії. Дієвою запорукою незворотності в часі комуно-імперського минулого є в першу чергу наша, всієї української нації послідовна боротьба за побудову й утвердження Української Самостійної Соборної Держави.

24. Дальший поступ визвольного-державотворчого змагання в Україні вимагає нарощування потужності сил українського визвольного націоналізму, інших національно-державницьких сил, активізації та посилення наступального характеру їх діяльності, консолідації, координації дій цих сил у боротьбі за досягнення спільних цілей, згуртування національного активу та широких мас українських патріотів навколо української державної національної ідеї, сутність і спрямованість якої повністю відповідає життєвим інтересам українського народу.

25. Стратегія і тактика нашої визвольно-державотворчої боротьби повинна мати не лише наступальний, але й випереджувальний характер на основі всебічної і своєчасної аналізи та обґрунтованого прогнозування політичних ситуацій та дій зайнятих у суспільно-політичних процесах сил.

26. Українська національна ідея органічно наповнює сутність, скеровує боротьбу і діяльність ОУН та українського визвольного націоналізму, лежить в основі теорії і практики державотворення в Україні.

27. Українська національна ідея породжена самим буттям та життєвостверджуючим змаганням праукраїнства і її корені ростуть з глибини тисячоліть. Вона повністю сповнила й оправдала свою історичну роль націо- та державотворчого чинника в житті українського народу, сформувала та скеровувала українську державну націю в княжій, козацькій та новітній добі історії України, будувала і розвивала, відроджувала і відстоювала Українську Державу. Саме завдяки національній ідеї український народ 1 грудня 1991 року знову став у ряд державних націй світу.

28. Національна ідея лежить в основі буття і поступу національних держав світу, вона жива і безсмертна, як сама нація. Українська національна ідея поєднує в собі національні та загальнолюдські – християнські, гуманістичні, демократичні ідеали, стремління до свободи, рівності і справедливості, завжди притаманним поколінням українського народу на протязі його історії. Цим визначається її роль і значення, як могутнього фактора єдності народу.

29. Українська національна ідея – універсальна, має етнічний, державно-політичний, соціальний, економічний зміст. Але домінуючим в ній визнаємо фактор національно-етнічний. Ніде в світі економічна ідея досягнення матеріального добробуту, чи ідея здобуття ширших громадянських прав не домінувала в основі національної ідеї. Визнаючи важливу роль економічного фактора в національному державному будівництві, стверджуємо, проте, що не дійшло б до його теперішньої кризи, якби з самого початку існування держави визначальним дороговказом в побудові держави, в тому і її економіки, була українська національна ідея, інтереси української Нації, а не політичні й економічні, меркантильні інтереси чужих національній ідеї кланових, компартійних, промислово-номенклатурних чи інших угруповань та бюрократичної економічної клептократії. Українська національна ідея досі повністю себе в державотворенні не реалізувала саме через шалену протидію цих сил.

30. Організація Українських Націоналістів, стверджуючи доленосну роль і значення національної ідеї, таврує і відкидає всілякі ідеологічні чи політичні спекуляції навколо неї з боку будь-яких чинників, незалежно від їх місця в державній чи соціально-політичній ієрархії. Відкидаємо і поборюємо як твердження про «неспроможність» національної ідеї в сучасному державотворенні, так і спроби її етнізації – зведення до чистого етнічного фактора та регіоналізації – представлення української національної ідеї витвором одного регіону; відхиляємо намагання недооцінки чи невизнання цієї ідеї. Засуджуємо спроби ліберальних кіл створити «нову» – псевдоукраїнську ідею, ідею «нової» української

нації та ідеологію державотворення, в якій ігнорується ролі титульного українського етносу.

Утверджуємо українську ідею як таку, що наповнює своїм змістом і пронизує всі ділянки життєдіяльності Української Нації

31. Організація Українських Націоналістів відзначає, що в сучасних умовах особливої ваги набирає правильне, чітке і безпомилкове визнання характеру і спрямованості політичних сил, ідеологічних та політичних течій, їх відношення до наших ідей, політики, цілей та змагань. Безпомилковим критерієм оцінки будь-яких сил є те, чи вони діють на користь, а чи на шкоду життєвим інтересам нації і держави. З таких же позицій підходимо до оцінки владних структур та чинників усіх рівнів. Критерієм оцінки політичних сил відносно українського визвольного націоналізму та революційної ОУН є міра співпадання або розходження ідеологічних принципів, політичних і економічних платформ, стратегій і тактики боротьби, методів здобуття влади тощо.

32. В загальному, союзниками, співниками, партнерами ОУН у визвольній боротьбі та державотворчій діяльності можуть бути:

а) на внутрішньому фронті – всі політичні партії і громадські угруповання, українські патріоти національно-державницької орієнтації, що керуючись українською національною ідеєю, активно борються для українського національного відродження і побудови Української Самостійної Соборної Держави. Характер та обсяг співробітництва визначається Проводом ОУН на основі вище означеного ідеологічно-політичного критерія та значущості і масштабності спільних завдань;

б) на зовнішньому відтинку – політичні сили і громадські структури волелюбних народів, з якими нас єднає спільна мета побудови нового справедливого суспільного ладу епохи націй, боротьба за державність і незалежність проти всіх видів поневолення, визиску, дискримінації націй – імперіялізму, тоталітаризму, великодержавного шовінізму та експансіонізму; закордонні сили і чинники, які сприяють утвердженню та розвитку української нації та держави.

33. Відношення ОУН до створеного її волею Конгресу Українських Націоналістів – масової політичної партії, покликаної до життя задля об'єднання широкого кола націоналістів та з метою розширення фронту українського націоналістичного руху – є і формується як відношення спрямовуючої організації до керованої, з усіма наслідками, що з цього випливають. Співвідношення Організації та Конгресу є також тим, що Конгрес не замінює Організації, підлягає доведенню до тих кіл суспільства, де цього ще не повні усвідомлюють, а політичні противники намагаються внести дезорієнтацію.

34. Революційна ОУН чітко й однозначно ідеологічно розмежовується з націонал-демократами і відмежовується від тих політичних сил в Україні, які називають себе націоналістичними, а правдиво такими не є, і такими, що підшиваються під ім'я ОУН, використовують у своїх корпоративних цілях ідеї українського націоналізму, пропагують ідеологічні засади та ведуть політику, несумісну з ідейно-політичними настановами ОУН, будучи насправді псевдо-націоналістичними.

35. Український визвольний націоналізм та революційна ОУН поборюють будь-які різновиди, сили і течії імперіялізму, особливо – російського неоімперіялізму, колоніялізму, великодержавного гегемонізму, експансіонізму, старшобратства, тоталітаризму, расизму, шовінізму, нацизму і фашизму. Поборюємо залишки і рецидиви марксизму-ленінізму, ортодоксальний і неокомуністичний більшовизм та інші кляскратичні теорії, що заперечують національний первень в життєдіяльності суспільства і примат життєвих інтересів нації в забезпеченні соціальної справедливості в державі. Змагаємось проти національного нігілізму, індіферентизму, національного безликого ліберального космополітизму, як засобів ідеологічного роззброєння нації, виступаємо проти федералізму і регіоналізму, як каталізаторів сепаратизму і порушення цілісності унітарної Української Держави. Поборюємо безідейний, в тому числі – «чисто економічний» прагматизм, опортунізм та догідництво, пристосованську філософію, як негідні позиції у державно-політичній та суспільній діяльності.

36. Головним і найнебезпечнішим ворогом української нації і державності був і надалі залишаться російський імперіялізм, в яких формах чи під якими прапорами він не виступав би. Неоімперіялістична сутність та великодержавний гегемонізм все частіше, нахабніше та все більш відкрито проявляється в державній політиці Росії, особливо – щодо України, з якою вона фактично проводить політику погано замаскованої, а то і явної «холодної війни». Наступ Москви на Україну тотальний – в галузях політики, економіки, через насаджування російської маскультури, експансію російських засобів масової інформації в інформаційний простір України, послаблення її військового потенціалу, використання про-російської «п'ятої колонії» для зросійщення нації, дестабілізації внутрішнього положення держави і через вплив керованого владними структурами та спецслужбами Росії російського православ'я. Метою цієї політики є спроба змінити духовість нації, добитись підпорядкування України Росії через втягування її у неоімперіяльні структури типу СНД, нав'язування нерівноправних політичних та військових угод, в тому й методами політичного та економічного тиску і шантажу.

37. Зважаючи на посилення неоімперських потуг Москви, відсутність в Росії впливових демократичних сил, які б могли і хотіли припинити ці потуги, беручи до уваги вкорінення у свідомості російського владного естеблїшменту, в далеко переважаючій частині російського політикуму та суспільства успадкованої від віків великодержавної ментальності – український визвольний націоналізм та ОУН критично оцінюють ймовірність відмови «демократизованої» Росії від імперіялістичних намірів щодо України та інших волелюбних народів, що вирвалися з-під совето-російського гніту.

38. Організація Українських Націоналістів підкреслює, що єдиною оправданою формою міждержавних українсько-російських відносин можуть бути тільки двосторонні, взаємовигідні і рівноправні угоди на основі визнання незалежності, суверенітету, територіальної цілісності держави. ОУН виступає за те, щоб Україна вийшла із неоколоніального СНД, не входила в ніякі над- і міждержавні утворення з участю Росії, бо в них, як показує історичний досвід, неминуче

встановлюється гегемонія Москви, не забезпечуються національні інтереси України.

39. Найнебезпечнішими ворогами української нації та державности в Україні є комуністичні сили та їх партії, проросійські імперсько-шовіністичні кола і середовища, що становлять опору російського неоімперіалізму на українській землі. ОУН виступає за проведення міжнародного суду над комунізмом, КПСС/КПУ, за заборону державою партій і рухів, що діють на шкоду українській нації та державі, зокрема – за поставлення поза законом теперішньої КПУ, для притягнення якої до судової відповідальності є вагомі підстави.

Проти інтересів української нації діє також реакційна ліберально-космополітична олігархія, яка під личиною державних інтересів намагається творити політику і державу на свою подобу, нехтуючи українською національною ідеєю.

40. В нашій боротьбі та діяльності розбудовуємо надійну опору в широких масах народу, охоплюючи всі середовища українського суспільства. Враховуючи, що українська нація стала урбанізованою нацією, надаємо особливу увагу розбудові та зміцненню стратегічних позицій українського визвольного націоналізму в міському середовищі, в якому концентрується частина робітництва, студентства, наукових сил. Поряд з цим не меншу увагу надаємо політичній роботі на селі, яке завжди було і є джерелом національних традицій та допливу свіжих національних сил. В національно усвідомлюючій політичній і пропагандивній роботі враховуємо особливості характеру цільових середовищ, серед яких проводиться ця робота. Велику увагу присвячуємо політичній праці на Сході та Півдні України. Організація веде працю спрямовану на поширення ідеї і політичної платформи українського націоналізму серед усіх існуючих політичних та громадських структур, національних та соціальних середовищ, за винятком тих, які виступають проти української державности та щодо яких застосовуватимемо відповідні методи боротьби.

II. Політико-програмова проблематика

Враховуючи те, що сьогоднішня українська держава є лише уламком колишньої московсько-советської імперії, що у ній збереглися майже всі форми і структури советського державоуправління і суспільної організації, що у ній за допомогою цих форм і структур покомуністична номенклатура і російська меншість в країні забезпечили собі панівне становище, що ця держава не є виразником і гарантом української Національної Ідеї, що в ній український народ не є господарем своєї землі, долі і багатств, Організація Українських Націоналістів стверджує, що боротьба за Українську Національну Революцію, за повноцінну Українську Самостійну Соборну Державу продовжується.

Саме постановля Української Незалежної Держави є великим завоюванням національно-визвольного руху українців, тому будь-які антидержавні дії і пропаганди ОУН буде беззастережно поборювати. Разом з тим існуюча Українська держава поки що не є виразником Української Національної Ідеї, тому ОУН буде боротися за перемогу Української Ідеї в цій державі, за реалізацію всіх прав

і свобод українського народу, за торжество Національної Революції. Відтак потрібно стає детальна розробка концепції національно-революційної боротьби в мирних умовах з урахуванням здобутої державної незалежності. Ця концепція повинна бути розроблена і втілена на всіх ділянках діяння і функціонування Організації.

Важливе значення у концепції Національної Революції займає робота в ідеологічній сфері. Від зростання і утвердження ідеології українського націоналізму безпосередньо залежить головний успіх цієї Революції – перемога на відтинку національної свідомості українства. На сьогодні ж націоналістична ідеологія і методологія національно-визвольної боротьби ще не достатньо імплікована в свідомість українського народу, в систему українського політикуму, що й зумовлює повільність процесу українського національного відродження. На це склалося ряд причин як об'єктивного (відсутність довгий час повноцінної діяльності структур ОУН на терені України), так і суб'єктивного характеру (часткова втрата Організацією орденської орієнтації у плані добору кадрів, визначення завдань і мети своєї боротьби).

Домінуючими в Українській Державі на сьогодні поки що є малоросійська свідомість і ліберальна та покомуністична чи соціалістична тенденції. Саме вони визначають характер, напрями розвитку і державно-політичні важелі незалежності України. У зв'язку з тим, що суспільно-політична активність та ініціатива зараз належать цим політичним течіям, а також через те, що переважна і вирішальна кількість засобів масової інформації також обслуговує, працює саме на ці політичні сили й ідеології, то і зміст, і тенденції країни щораз більше стають «малоросійсько-ліберальними».

Українській державі загрожує:

- 1) розмивання національних ідеалів і вартостей через прагматизацію і космополітизацію свідомості народу, що йде від ліберальної ідеології і практики;
- 2) ослаблення економічно-господарської системи держави через узалежнення її від економічно-фінансових потуг Заходу і Москви;
- 3) руйнування національної обороноздатності через лжепацифістську політику ліберально-малоросійської влади;
- 4) затьмарення Національної Ідеї українства, ідеї УССД через витворення в суспільстві ідеології якихось «народів України», а фактично утвердження суспільної доктрини російської домінуючої меншості.

Отже, при дальшому такому розвитку суспільно-політичних подій в Україні, їй загрожує або повна втрата незалежності, або в кращому разі – перетворення в маріонеткову державу-сателіта Москви.

Ідейно-політична ситуація в Україні стверджує, що тільки поширення і розростання націоналістичного руху та його ідеології і духовості можуть забезпечити зміцнення Української Держави, піднесення і утвердження її Національної Ідеї, позитивне переродження свідомості і почуттєвості Української Нації. Тому на даному етапі ОУН повинна спертися на традиційні, незмінні і незаперечні принципи і засади ідеології українського націоналізму, якомога інтенсивніше посприяти розповсюдженню і вникненню націоналістичних ідей та переконань

в свідомість і структурні елементи українського суспільства і політикуму. Ідеологія українського націоналізму оперта на ідеалах Лицарства і Героїки, Посвяти і Мужності, Національної Пристрасності і Боротьби, життєвого Активізму і Жертовності, Революційної Безкомпромісності і Наступальності, завжди пробуджувала і сьогодні пробудить в Українцеві почуття національної Гідності, Відданості, Подвигу.

Виходячи з того, що на даний час система влади, відтак структури влади і люди влади залишаються в Українській Державі «советськими», а значить – антиукраїнськими та космополітичними, націоналістичний рух повинен зберігати настроєність проти цієї влади, закритість і таємність у своїх діях. Завдання ОУН є ідейно-пропагандивне, духове забезпечення якраз тієї настоевості в народі проти колишньої імперської системи поневолення і гноблення українського народу. В залежності від того, наскільки поширюватиметься і поглиблюватиметься в народі розуміння того, що советську систему як ворожу, антиукраїнську, треба знищити до кінця, настільки буде зростати потенціал усього національно-визвольного процесу в Україні.

ОУН повинна поглиблювати і радикалізувати революційний процес ламання залишків імперської системи, спрямувати його тактично і стратегічно. Для цього треба опертися на три основні чинники-рушії революційного процесу, як визначив Степан Бандера: **революційна ідея, революційна організація і революційна акція.**

Сама ідея українського націоналізму завжди буде революційним рушієм, який підриватиме чужу і гноблячу суспільну ідею і силу, разом з тим вона здатна ефективно протиставлятися прагматично-космополітичній ідеї лібералізму, яка ніколи за наших суспільних умов не буде спроможна стати основою розбудови Української Держави, щоб кожна клітина революційного націоналістичного руху перетворилася в організм розростання його ідеології та духовості. Нагальною є потреба створення організованої системи підготовки кадрів пропагаторів «відкритого» і «закритого» типу, тобто таких, які працювали б назовні, на суспільство, і таких, що працювали б тільки на ідейне гартування ОУН.

З метою справжньої революції Організації потрібно закріпити в її діяльності орденські засади і принципи: відданість, безкомпромісність, ієрархічну дисципліну і витримку, почуття жертовності. Відповідно змінити й добір кадрів. Лише з посиленням орденського характеру ОУН можливим є якісне зростання Організації. Чіткою має бути лінія Організації щодо виявлення і відсіювання опортунізму в середовищі націоналістичного руху.

З метою поглиблення революційної ОУН повинна бути в усіх «гарячих точках», де йде боротьба, відстоювання національних прав українців. Якщо така тактика тотального відстоювання національних інтересів на всій нашій землі, у всіх структурах нашого суспільства не буде обрана – ОУН може бути відсторонена з чільного місця революційної боротьби, а її місце займуть інші політичні сили, що своєю демагогією дезорієнтують нарід, відвернуть його від боротьби за справжні національні інтереси та ідеали. Кожен політичний крок, акція ОУН повинні мати чіткий і виразний націостверджуючий й націозахисний характер,

щоб після кожної акції всім було зрозуміло, що саме відстоює ОУН, що це означає для загального піднесення української справи і що саме від цього отримує український народ.

* * *

Український визвольно-революційний націоналізм, вступивши в період відродження державности в Україні початку 90-х років, відновлює вперше після 1941 року (УДП) та 1944 року (УГВР) якості безпосередньої державотворчої сили, активно займається процесами державного будівництва, з метою наповнення їх українським національним змістом і забезпечення життєвих інтересів Нації. Сучасний український визвольно-революційний, державотворчий націоналізм і його провідна сила – Організація Українських Націоналістів, маючи перед собою завдання побудови Української Самостійної Соборної Держави та всебічного розвитку української нації, впевнено крокують у близьке і далеке майбутнє.

Ми віримо в побудову української національної Держави, правової, народовладної, в якій українська нація стане повноправним господарем на своїй землі, український народ буде жити багато і щасливо, а кожна людина буде соціально захищена.

З нами Бог і Україна!

Свобода Народам!

Слава Україні!

Свобода Людині!

Героям Слава!

«Політика терору проти капіталістів, буржуїв і куркулів допровадила до пролетаризації суспільства, знищила потужні верстви українського народу – селянство, завдяки якому, попри вікову неволю, українці зберегли свою національну ідентичність і мову, та середню верству, без якої неможливе повнокровне відродження української нації. Тому український уряд у зв'язку із загальногосподарським збалансуванням і суспільною стабільністю повинен сприяти створенню сильної, працездатної середньої верстви самостійних торговців, ремісників, вільних професійників, підприємців побутових послуг та інших. Тут не йдеться про якусь підтримку групових інтересів, а про політичну стратегію забезпечення повнокровного функціонування ринково-економічного ладу та вільного суспільства. З цих же причин слід відродити економічно самостійні приватні селянські господарства...»

*Омелян Кушпета: «Яким шляхом іти незалежній Україні?»,
брошурована книжечка, видана в Києві 1994 р. з рамени
Конгресу, стор. 22-23.*

*Конституційність України***КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ**

Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня, 1996 року
(Правопис оригіналу задержаний)

Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей, виражаючи суверенну волю народу, спираючись на багатовікову історію українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення, дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, піклуючись про зміцнення громадянської злагоди на землі України, прагнучи розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу, усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішнім та майбутніми поколіннями, керуючись Актом проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року, схваленим 1 грудня 1991 року всенародним голосуванням, приймає цю Конституцію – Основний Закон України.

РОЗДІЛ I**Загальні Засади**

Стаття 1. Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава.

Стаття 2. Суверенітет України поширюється на всю її територію.

Україна є унітарною державою.

Територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою.

Стаття 3. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Стаття 4. В Україні існує єдине громадянство. Підстави набуття і припинення громадянства України визначаються законом.

Стаття 5. Україна є республікою.

Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами.

Ніхто не може узурпувати державну владу.

Стаття 6. Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову.

Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України.

Стаття 7. В Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування.

Стаття 8. В Україні визнається і діє принцип верховенства права.

Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується.

Стаття 9. Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України.

Стаття 10. Державною мовою в Україні є українська мова.

Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визнається законом.

Стаття 11. Держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

Стаття 12. Україна дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави.

Стаття 13. Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією.

Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону.

Власність зобов'язує. Власність не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству. Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом.

Стаття 14. Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

Право власності на землю гарантується. Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону.

Стаття 15. Суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності.

Жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова.

Цензура заборонена.

Держава гарантує свободу політичної діяльності, не забороненої Конституцією і законами України.

Стаття 16. Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави.

Стаття 17. Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України.

Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом.

Збройні Сили України та інші військові формування ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкоджання їх діяльності.

Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей.

На території України забороняється створення і функціонування будь-яких збройних формувань, не передбачених законом.

На території України не допускається розташування іноземних військових баз.

Стаття 18. Зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права.

Стаття 19. Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Стаття 20. Державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України.

Державний Прапор України – стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів.

Великий Державний Герб України встановлюється з урахуванням малого Державного Герба України та герба Війська Запорізького законом, що приймається не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України.

Головним елементом великого Державного Герба України є Знак Княжої Держави Володимира Великого (малий Державний Герб України).

Державний Гімн України – національний гімн на музику М.Вербицького із словами, затвердженими законом, що приймається не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України.

Опис державних символів України та порядок їх використання встановлюються законом, що приймається не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України. Столицею України є місто Київ.

РОЗДІЛ II

Права, Свободи та Обов'язки Людини і Громадянина

Стаття 21. Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

Стаття 22. Права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними.

Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані.

При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Стаття 23. Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості.

Стаття 24. Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям.

Стаття 25. Громадянин України не може бути позбавлений громадянства і права змінити громадянство.

Громадянин України не може бути вигнаний за межі України або виданий іншій державі.

Україна гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за її межами.

Стаття 26. Іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, — за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Іноземцям та особам без громадянства може бути надано притулок у порядку, встановленому законом.

Стаття 27. Кожна людина має невід'ємне право на життя.

Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави — захищати життя людини.

Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань.

Стаття 28. Кожен має право на повагу до його гідності.

Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідям.

Стаття 29. Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.

Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти

двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника.

Кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання.

Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого.

Стаття 30. Кожному гарантується недоторканність житла.

Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду.

У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку.

Стаття 31. Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинам чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

Стаття 32. Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

Кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації.

Стаття 33. Кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом.

Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну.

Стаття 34. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту

репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Стаття 35. Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність.

Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей.

Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа – від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова.

Ніхто не може бути увільнений від своїх обов'язків перед державою або відмовитися від виконання законів за мотивами релігійних переконань. У разі якщо виконання військового обов'язку суперечить релігійним переконанням громадянина, виконання цього обов'язку має бути замінене альтернативною (невійськовою) службою.

Стаття 36. Громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Політичні партії в Україні сприяють формуванню і вираженню політичної волі громадян, беруть участь у виборах. Членами політичних партій можуть бути лише громадяни України. Обмеження щодо членства у політичних партіях встановлюються виключно цією Конституцією і законами України.

Громадяни мають право на участь у професійних спілках з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів. Професійні спілки є громадськими організаціями, що об'єднують громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної діяльності. Професійні спілки утворюються без попереднього дозволу на основі вільного вибору їх членів. Усі професійні спілки мають рівні права. Обмеження щодо членства у професійних спілках встановлюються виключно цією Конституцією і законами України.

Ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян чи обмежений у правах за належність чи неналежність до політичних партій або громадських організацій.

Усі об'єднання громадян рівні перед законом.

Стаття 37. Утворення і діяльність політичних партій та громадських організацій, програмні цілі або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, забороняються.

Політичні партії та громадські організації не можуть мати воєнізованих формувань. Не допускається створення і діяльність організаційних структур політичних партій в органах виконавчої та судової влади і виконавчих органах

місцевого самоврядування, військових формуваннях, а також на державних підприємствах, у навчальних закладах та інших державних установах і організаціях.

Заборона діяльності об'єднань громадян здійснюється лише в судовому порядку.

Стаття 38. Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування.

Стаття 39. Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.

Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Стаття 40. Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк.

Стаття 41. Кожен має право вселодіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом.

Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону.

Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним.

Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.

Використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Стаття 42. Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Підприємницька діяльність депутатів, посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування обмежується законом.

Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом.

Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів.

Стаття 43. Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується.

Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб.

Використання примусової праці забороняється. Не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан.

Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом.

Використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється.

Громадянам гарантується захист від незаконного звільнення.

Право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом.

Стаття 44. Ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів.

Порядок здійснення права на страйк встановлюється законом з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки, охорони здоров'я, прав і свобод інших людей.

Ніхто не може бути примушений до участі або до неучасті у страйку.

Заборона страйку можлива лише на підставі закону.

Стаття 45. Кожен, хто працює, має право на відпочинок. Це право забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, а також оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час.

Максимальна тривалість робочого часу, мінімальна тривалість відпочинку та оплачуваної щорічної відпустки, вихідні та святкові дні, а також інші умови здійснення цього права визначаються законом.

Стаття 46. Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Стаття 47. Кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду.

Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону.

Ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі закону за рішенням суду.

Стаття 48. Кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло.

Стаття 49. Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм.

Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена.

Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності. Держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя.

Стаття 50. Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданого порушенням цього права шкоди.

Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена.

Стаття 51. Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка. Кожен із подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі та сім'ї.

Батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття. Повнолітні діти зобов'язані піклуватися про своїх непрацездатних батьків.

Сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою.

Стаття 52. Діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним.

Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом.

Утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу. Держава заохочує і підтримує благодійницьку діяльність щодо дітей.

Стаття 53. Кожен має право на освіту.

Повна загальна середня освіта є обов'язковою.

Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам.

Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі.

Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

Стаття 54. Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом.

Держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством.

Культурна спадщина охороняється законом.

Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами.

Стаття 55. Права і свободи людини і громадянина захищаються судом.

Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань.

Стаття 56. Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

Стаття 57. Кожному гарантується право знати свої права і обов'язки.

Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відома населення у порядку, встановленому законом.

Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, не доведені до відома населення у порядку, встановленому законом, є нечинними.

Стаття 58. Закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення.

Стаття 59. Кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура.

Стаття 60. Ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази.

За віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу настає юридична відповідальність.

Стаття 61. Ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення.

Юридична відповідальність особи має індивідуальний характер.

Стаття 62. Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину.

Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь.

У разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну і моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням.

Стаття 63. Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

Підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист.

Засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду.

Стаття 64. Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.

В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції.

Стаття 65. Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України.

Громадяни відбувають військову службу відповідно до закону.

Стаття 66. Кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки.

Стаття 67. Кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом.

Усі громадяни щорічно подають до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік у порядку, встановленому законом.

Стаття 68. Кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей.

Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності.

РОЗДІЛ III Вибори. Референдум

Стаття 69. Народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії.

Стаття 70. Право голосу на виборах і референдумах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років.

Не мають права голосу громадяни, яких визнано судом недієздатними.

Стаття 71. Вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

Виборцям гарантується вільне волевиявлення.

Стаття 72. Всеукраїнський референдум призначається Верховною Радою України або Президентом України відповідно до їхніх повноважень, встановлених цією Конституцією.

Всеукраїнський референдум проголошується за народною ініціативою на вимогу не менш як трьох мільйонів громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення референдуму зібрано не менш як у двох третинах областей і не менш як по сто тисяч підписів у кожній області.

Стаття 73. Виключно всеукраїнським референдумом вирішуються питання про зміну території України.

Стаття 74. Референдум не допускається щодо законопроектів з питань податків, бюджету та амністії.

РОЗДІЛ IV

Верховна Рада України

Стаття 75. Єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України.

Стаття 76. Конституційний склад Верховної Ради України – чотириста п'ятдесят народних депутатів України, які обираються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на чотири роки.

Народним депутатом України може бути громадянин України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років.

Не може бути обраним до Верховної Ради України громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку.

Повноваження народних депутатів України визначаються Конституцією та законами України.

Стаття 77. Чергові вибори до Верховної Ради України відбуваються в останню неділю березня четвертого року повноважень Верховної Ради України.

Позачергові вибори до Верховної Ради України призначаються Президентом України і проводяться в період шістдесяти днів з дня опублікування рішення про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України.

Порядок проведення виборів народних депутатів України встановлюється законом.

Стаття 78. Народні депутати України здійснюють свої повноваження на постійній основі.

Народні депутати України не можуть мати іншого представницького мандата чи бути на державній службі.

Вимоги щодо несумісності депутатського мандата з іншими видами діяльності встановлюються законом.

Стаття 79. Перед вступом на посаду народні депутати України складають перед Верховною Радою України таку присягу:

«Присягаю на вірність Україні. Зобов'язуюсь усіма своїми діями боронити суверенітет і незалежність України, дбати про благо Вітчизни і добробут українського народу. Присягаю додержуватися Конституції України та законів України, виконувати свої обов'язки в інтересах усіх співвітчизників».

Присягу зачитує найстарший за віком народний депутат України перед відкриттям першої сесії новообраної Верховної Ради України, після чого депутати скріплюють присягу своїми підписами під її текстом.

Відмова скласти присягу має наслідком втрату депутатського мандата.

Повноваження народних депутатів України починаються з моменту складення присяги.

Стаття 80. Народним депутатам України гарантується депутатська недоторканність.

Народні депутати України не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання у парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образи чи наклеп.

Народні депутати України не можуть бути без згоди Верховної Ради України притягнені до кримінальної відповідальності, затримані чи заарештовані.

Стаття 81. Повноваження народних депутатів України припиняються одночасно з припиненням повноважень Верховної Ради України.

Повноваження народного депутата України припиняються достроково у разі:

- 1) складення повноважень за його особистою заявою;
- 2) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;
- 3) визнання його судом недієздатним або безвісно відсутнім;
- 4) припинення його громадянства або виїзду на постійне проживання за межі України;

- 5) смерті.

Рішення про дострокове припинення повноважень народного депутата України приймається більшістю від конституційного складу Верховної Ради України.

У разі невиконання вимоги щодо несумісності депутатського мандата з іншими видами діяльності повноваження народного депутата України припиняються достроково на підставі закону за рішенням суду.

Стаття 82. Верховна Рада України працює сесійно.

Верховна Рада України є повноважною за умови обрання не менш як двох третин від її конституційного складу.

Верховна Рада України збирається на першу сесію не пізніше ніж на тридцятий день після офіційного оголошення результатів виборів.

Перше засідання Верховної Ради України відкриває найстарший за віком народний депутат України.

Порядок роботи Верховної Ради України встановлюється Конституцією України та законом про регламент Верховної Ради України.

Стаття 83. Чергові сесії Верховної Ради України починаються першого вівторка лютого і першого вівторка вересня кожного року.

Позачергові сесії Верховної Ради України, із зазначенням порядку денного, скликаються Головою Верховної Ради України на вимогу не менш як третини народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України або на вимогу Президента України.

У разі введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні Верховна Рада України збирається у дводенний строк без скликання.

У разі закінчення строку повноважень Верховної Ради України під час дії воєнного чи надзвичайного стану її повноваження продовжуються до дня першого засідання першої сесії Верховної Ради України, обраної після скасування воєнного чи надзвичайного стану.

Стаття 84. Засідання Верховної Ради України проводяться відкрито. Закрите засідання проводиться за рішенням більшості від конституційного складу Верховної Ради України.

Рішення Верховної Ради України приймаються виключно на її пленарних засіданнях шляхом голосування.

Голосування на засіданнях Верховної Ради України здійснюється народним депутатом України особисто.

Стаття 85. До повноважень Верховної Ради України належить:

1) внесення змін до Конституції України в межах і порядку, передбачених розділом цієї Конституції;

2) призначення всеукраїнського референдуму з питань, визначених статтею 73 цієї Конституції;

3) прийняття законів;

4) затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього; контроль за виконанням Державного бюджету України, прийняття рішення щодо звіту про його виконання;

5) визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики;

6) затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля;

7) призначення виборів Президента України у строки, передбачені цією Конституцією;

8) заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України;

9) оголошення за поданням Президента України стану війни і укладення миру, схвалення рішення Президента України про використання Збройних Сил України та інших військових формувань у разі збройної агресії проти України;

10) усунення Президента України з поста в порядку особливої процедури (імпичменту), встановленому статтею 111 цієї Конституції;

11) розгляд і прийняття рішення щодо схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України;

12) надання згоди на призначення Президентом України Прем'єр-міністра України;

13) здійснення контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України відповідно до цієї Конституції;

14) затвердження рішень про надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам та міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України, здійснення контролю за їх використанням;

15) призначення чи обрання на посади, звільнення з посад, надання згоди на призначення і звільнення з посад осіб у випадках, передбачених цією Конституцією;

16) призначення на посади та звільнення з посад Голови та інших членів Рахункової палати;

17) призначення на посаду та звільнення з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; заслуховування його щорічних доповідей про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні;

18) призначення на посаду та звільнення з посади Голови Національного банку України за поданням Президента України;

19) призначення та звільнення половини складу Ради Національного банку України;

20) призначення половини складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення;

21) призначення на посаду та припинення повноважень членів Центральної виборчої комісії за поданням Президента України;

22) затвердження загальної структури, чисельності, визначення функцій Збройних Сил України, Служби безпеки України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також Міністерства внутрішніх справ України;

23) схвалення рішення про надання військової допомоги іншим державам, про направлення підрозділів Збройних Сил України до іншої держави чи про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України;

24) надання згоди на призначення на посади та звільнення з посад Президентом України Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України;

25) надання згоди на призначення Президентом України на посаду Генерального прокурора України; висловлення недовіри Генеральному прокуророві України, що має наслідком його відставку з посади;

26) призначення третини складу Конституційного Суду України;

27) обрання суддів безстроково;

28) дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим за наявності висновку Конституційного Суду України про порушення нею Конституції України або законів України; призначення позачергових виборів до Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

29) утворення і ліквідація районів, встановлення і зміна меж районів і міст, віднесення населених пунктів до категорії міст, найменування і перейменування населених пунктів і районів;

30) призначення чергових та позачергових виборів до органів місцевого самоврядування;

31) затвердження протягом двох днів з моменту звернення Президента України указів про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації;

32) надання у встановлений законом строк згоди на обов'язковість міжнародних договорів України та денонсація міжнародних договорів України;

33) здійснення парламентського контролю у межах, визначених цією Конституцією;

34) прийняття рішення про направлення запиту до Президента України на вимогу народного депутата України, групи народних депутатів чи комітету Верховної Ради України, попередньо підтриману не менш як однією третьиною від конституційного складу Верховної Ради України;

35) призначення на посаду та звільнення з посади керівника апарату Верховної Ради України; затвердження кошторису Верховної Ради України та структури її апарату;

36) затвердження переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації; визначення правових засад вилучення об'єктів права приватної власності.

Верховна Рада України здійснює інші повноваження, які відповідно до Конституції України віднесені до її відання.

Закінчення буде

Іван ФРАНКО,
В 140-річчя з дня народження

МОЯ ЛЮБОВ ДО УКРАЇНИ

Вона так гарна, сяє так
Святою, чистою красою,
І на лиці яріє знак
Любови, ширости, спокою.

Вона так гарна, а проте
Так нещаслива, стільки лиха
Знесла, що квилить лихо те
В її кожніській пісні стиха.

Її пізнавши, чи-ж я міг
Не полюбить її сердечно,
Не відречися власних втіх,
Щоб їй віддатись доконечно?

А полюбивши, чиж би міг
Я божую її подобу
Згубити з серця мимо всіх
Терпінь і горя аж до гробу?

І чи-ж перечить ця любов
Тій другій, а святій любови
До всіх, що ллють свій піт і кров,
До всіх, котрих гнетуть окови?!

Ні, хто не любить всіх братів,
Як сонце Боже всіх зарівно,
Той щиро полюбить не вмів
Тебе, кохана Україно!

БЛАЖЕННИЙ МУЖ

Блаженний муж, що йде на суд неправих
І там за правду голос свій підносить,
Що безтурботно в сонмищах лукавих
Заціплії сумління їх термосить.

Блаженний муж, що в хвилях занепаду,
Коли заглухне й найчуткіша совість,
Хоч диким криком збуджує громаду,
І правду і щирість відкрива як новість.

Блаженний муж, що серед гвалту й гуку
Стоїть як дуб посеред бур і грому,
На згоду з підлістю не простягає руку,
Волисть зломатися, ніж поклонитися злому.

Блаженний муж, кого за теє лають,
Кленуть і гонять і побють камінням,
Вони ж самі його тріумф підготовляють,
Самі своїм осудяться сумлінням.

Блаженні всі, котрі не знали годі,
Коли о правду й справедливість ходить;
Хоч пам'ять їх загине у народі,
То кров їх кров людства убагородить.

КАМЕНЯРІ

Я бачив дивний сон. Немов передо мною
Безмірна, та пуста і дика площа,
І я прикований ланцом залізним стою
Під височенною гранітною скалою,
А далі тисячі таких самих, як я.

У кожного чоло життя і жаль порили,
І в оці кожного горить любов жар,
І руки в кожного ланци мов гадь обвили,
І плечі кожного додолу ся схилили,
Бо давить всіх один страшний якийсь тягар.

У кожного в руках тяжкий залізний молот,
І голос сильний нам згори як грім гримить:
«Лупайте сю скалу! Нехай ні жар, ні холод
Не спинить вас! Зносіть і труд і спрагу й голод,
Бо вам призначено скалу сесю розбити».

І всі ми як один підняли вгору руки,
І тисяч молотів о камінь загуло,
І в тисячні боки розприскалися шути
Та відривки скали; ми з силою розпуки
Раз-пораз гримали о камяне чоло.

Мов водопаду рев, мов битви гук кривавий,
Так наші молоти гриміли раз-ураз;
І п'ядь за п'ядею ми місця здобували;
Хоч не одного там калічили ті скали,
Ми далі йшли, ніщо не спинювало нас.

І кожний з нас те знав, що слави нам не буде,
Ні пам'яти в людей за сей кривавий труд,
Що аж тоді підуть по сій дорозі люди,
Як ми пробем її та вирівняємо всюди,
Як наші кости тут під нею зогниють.

Та слави людської зовсім ми не бажали,
Бо не герої ми і не богатирі.
Ні, ми невольники, хоч добровільно взяли
На себе пута. Ми рабами волі стали:
На шляху поступу ми лиш каменярі.

І всі ми вірили, що своїми руками
Розібемо скалу, роздробимо граніт;
Що кровю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець, і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ.

І знали ми, що там далеко десь у світі,
Який ми кинули для праці, поту й пут,
За нами сльози ллють мами, жінки і діти,
Що други й недруги гнівнії та сердиті
І нас і намір наш і діло те клинуть.

Ми знали се, і в нас нераз душа боліла
І серце рвалося і груди жаль стискав:
Та сльози, ані жаль, ні біль пекучий тіла,
Ані прокляття нас не відтягли від діла,
І молота ніхто із рук не випускав.

Отак ми всі йдемо в одну громаду скуті
Святою думкою, а молоти в руках.
Нехай прокляті ми і світом позабуті!
Ми ломимо скалу, рівняєм правді путі,
І щасте всіх прийде по наших аж кістках.

Лариса МУРОВИЧ

НЕЗАБУТНІЙ ПРАЗНИК СПАСА

(З переказу верховинця)

О незабутній празник Спаса!.. Вже овочі гуцули посвятили.
Довкола церкви в Межибродах вилюпуються барви й пахощі з бесаг.
Сочисті сливи – фіялковими устами – медяним шепочуть грушам
По скільки крапель з панотця кропила напились вони.
Чому ж лиш овочі в шістьох чиїхсь бесагах
Мовчком уста стиснули? Та цього не бачать верховинці.
Не спішно їм вертатися додому на верхах,
Коли внизу зійшлись в день празника рідня й сусіди милі.
Всі «Слава Йсу!» вітаються. Від добрих новинок
В серцях так радісно, неначе на Великдень.
«Чи чули, лелю, що в столиці легінь, наш моцак,
Фігуру вгараздив „циганам“ і в баюру кинув»?
Надослух верховинці повторяють славну вість,
Яка перелітала соколом швидким в Карпати.
Тим часом легінів незнаних шість, з бесагами шістьма,
Незапримічено пішли стежками і пляями.
Їх гачі кармазинові і вишиванки-сорочки,
Їх маками завітчані крисані,
Їх топорі цятковані і брондзою обкуті
Мигочуть на смарагдових верхів'ях. Гей-гей!
А легінів кроки й хвилясті підскоки нагадують аркан;
Лицарський старовинний тан!
А легінь-ватаг, перехрестившись, топір підносить угору
І сонячні кола накреслює в напрямках шістьох.
Розходяться легінів шість зокрема, та не ввійдуть до жодної хати,
Бо різьблені двері, на знак відсутности газдів, усюди підперті кілком.
З бесаги «Сурму»*, що духові плоди зростить верховинцям,
Кладуть на дубових порогах, їм низько вклонившись, як звичай велить.
...О хто забути міг би цей незабутній празник Спаса?!

* «Сурма» – підпільний журнал УВО

Пояснення слів з гуцульської говірки: Бесага – торба, лелю – батько, моцак – силач, «цигани» – так звали румунів, вгараздити – сильно вдарити, надослух – голосно (говорити), газда – господар, гачі – штани, крисаня – бриль, легінь – парубок, ватаг – провідник.

Петро МАРУСИК

ПАМ'ЯТНИКИ

Пам'ятники.
На постаментах
Злітають високо у небеса!
Задумливий погляд
Тараса Шевченка
Лунко пронизує
Простір і час!

Посеред площі,
У вічному натовпі,
Ритм вибиваючи
В пісні і такт,
Він, як тоді ще
Солдатом на каторзі,
Думою б'ється
Проти неправд!

Він, як тоді,
У пісках Казакстану,
Словом кайдани
Вщент попелить!
Зими і літа
Безперестану
Лезо сокири
Гнівом стальить!

Від постамента
До постамента
Кроки тверді
По плянеті Земля.
Дума поета
По континентах,
Наче схід сонця,
Все осява!

В камені білому,
В камені сірому,
В бронзі, залізі,
Як поклик ідей,
Правда немеркнуча
В слові нетлінному
Житиме вічно
Серед людей.

На постаментах
В бронзі відлитий,
Він, наче пісня,
Йде по Землі.
До кожного дому,
У кожну хатину
Людям несе
Пломінь душі!

Андрій ЛЕГІТ

Переклади з білоруської поезії

Янка КУПАЛА

Як же вітер з України,
Думкою сповитий,
Долетів до Білорусі
І шумів над житом.

Рядом доля білоруса
Й українця доля
Йшли тернистими шляхами,
Рвалися з неволі.

Рядом з юні до сконання
Гнулися до останку
Під ярмом і дожидали
Ясного світанку.

Не знищить народів основи,
Хто ще в віковічності жне,
Красує Шевченкове слово,
І пісня Купали живе.

У радості доли і кручі,
Не зв'януть родинні вінки,
І мова дзвінка Білорусі
З українською ваблять віки.

На свіжих імперських руїнах
Заставимо килим новий,
Живи у віках, Україно!
Моя Білорусе, живи!

Вільям ШЕКСПІР

21 СОНЕТ

Я не змагаюсь із творцями од,
Які своїм фарбованим богиням
Підносять у дарунок небозвід
З землею всею й океаном синім.

Нехай вони заради красних слів
Ведуть у віршах суперечки скоро
Про зорі неба, про квітки вінків,
Про всі багатства надр земних і моря.

В любові й слові правди – мій закон.
І я пишу, що мила є прекрасна,
Одна з красунь, яких живе мільйон,
А не як сонце чи то місяць ясний.

Не хочу вихвалять любов мою –
Її нікому я не продаю.

30 СОНЕТ

Коли у тиші серед дум високих
Я викликаю пам'ять давніх днів,
Оплакуючи смерть щасливих років
І найдорожчих, і близьких мені,
Що відійшли в навислу темінь ночі,
Таких привітних, мрійних, дорогих,
То від скорботи туманіють очі,
І марно хочу чути голос їх.

Тоді чоло склонивши у печалі,
Слізьми плачу їм за святу любов,
Немов цього вони раніш не знали
І хочуть бути оплаканими знов.

А лиш тебе зустріну, друже милий,
Мов рідних воскресаю із могили.

Джордж БАЙРОН

ЗІ ЩОДЕННИКА

Схвильовано мерців – чи можу спать?
Тирани давлять світ – я уступлю?
Дозріли жнива вже – чому не жать?
Постіль моя з тернів, ні, я не сплю.
В моїх ушах що день співа труба.
Їй вторить вітер.

СТАНСИ МОРЯ

Хто дорівнює, о зоре,
Красоті твоїй?
Наче музика на морі,
Ніжний голос твій.
Наче музика в тумані,
На далекім океані,
Де вітри в солодких снах
Ледь тріпочуть на валах.
В ніч, як місяць ледь колише
Води в глибині,
Лоно моря тихо дише,
Мов дитя у сні.
Так душа у мрійній тиші
Красотою тільки дише,
Ніжно в ній живе прибій,
Завдяки лише тобі.

СПОМИНАННЯ

Кінець! Все тільки сном було.
Де світло майбуття, тепло?
Де щастя? Де очарування?
Тремчу під вітром я зими.
Втекла любов, надій сіяння...
Якби також і споминання.

Джон КІТС

СОНЕТ

Тому, хто міста залишив огні,
Велика радість – бачить над собою
Відкриту синь небес і в супокої
Молитвою подихать, як у сні.

Щасливий той, хто солодко сп'янів,
Хто знайде прохолоду між травною
І прочита душею там живою
Поему про любов блакитних днів.

І, ідучи додому по луці,
Почувши солов'я у пущі сплячій,
Слідкуючи, як хмарка в небі плаче,

Він посумує сам, що до кінців
Підходить день, щоби сльоза гаряча
У янгола скотилась на лиці.

СОНЕТ ПРО СОНЕТ

Коли віршам судилося брести
В тісних оковах – в римах наших днів –
І мусить форму у полоні гнуть
Сонет співучий – як би нам сплести

Сандалі якнайтонше й найніжніш
Поезії – для білих ніг її!
Провіримо ліру, кожна в ній струну,
Подумаємо, що можемо ми спасти
Музичним слухом, зором найпильніш.

Як цар Мидас у сиву давнину
Беріг свій скарб, ми бережимо вірші,
Геть мертві квіти з райдужних вінків,

Покіль в неволі музи, їм усім
Гірлянди рож сплести взамін кнурів.

Вільям БЛЕЙК

ВЕЧІРНЯ ПІСНЯ

Відгоміння ігри долітає згори,
Переповнює гуками луг,
Після довгого дня хтось турботи відняв,
В серці тихо, і тихо навкруг.

— Діти, в хату пора, бовваніє гора.
Вже спадає вечірня роса.
Нагасались і спать, завтра вийдем гулять.
Як засяє небесна краса.

— Ні, ще ні, не тепер. День ясний не умер.
Тут привітно і весело нам,
Все одно не заснем від пташиних пісень.
І реве череда не одна.

— Ну гаразд, ще пождем, а як згасне лиш день,
То додому тоді залюбки.
Знову тупіт і гам по гаях, по лугах,
Вдалині гомонять ще горби.

ЛЕТЮЧА РАДІСТЬ

Хто удержить радість силою,
Той життя вб'є легкокрилеє.

На лету цілуй її —
Ранки вічності твої!

МЕЧ І СЕРП

Меч про смерть на ратнім полі,
Про життя серп говорив,
Та своїй жорстокій волі
Меч серпа не підкорив.

Дніпрова ЧАЙКА

Серед неба високо срібний місяць став;
Тихую-претихую нічку Бог послав.
Задрімали клопоти, праця засипа,
В мріях пишно-радісних щастя потопа.
Тільки горе-гадина, що лякалось дня,
Ворушиться в темр'яві гірше почина...

Ширше ж, срібний місяцю, променем сипни,
В вікна бідолашнії пильно зазирни!
Може, як осяється темрява німа,
Горенько вгамується й серце задріма.

Правдиве прізвище української письменниці і перекладачки – Л. О. Василевська (1861-1927).
«Народній Календар», 1996. ■

Ю. БУНДЗЯК

ДЕНЬ СЛАВИ

Пожовклий лист злітав тоді з тополі.
Котились сірі хмари безупину,
Як по широкім українським полі
Дзвеніли уривки вільного гимну.

Листопад був. Однак у волі світлі
Він видався травнем нам зеленим, пишним,
Ввижались нам квіти надій розквітлі,
Здавалось, що ось-ось цвистимуть вишні.

Та чорна хмара нараз надлетіла
І мов мороз квітки осінні – пізні,
Надії наші сила їх звалила
І замість сонця, знов йдуть тучі грізні.

Та тих могил, що їх борня лишила,
Не змиють жадні води дощевії,
Бо та земля плодючою зістала,
то ж знов на ній ростуть борці новії!

Людмила КОНОТОП

ПРОБЛЕМА ЖИТТЯ ТА СМЕРТИ В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ

(Продовження, 11)

«Гомілії на Шестоднев» Василя Великого – характеризують новий період у розвитку християнської думки, вони увійшли до складу середньовічної християнської космології та містять у собі три головні тези, що поєднують цей твір з античною спадщиною:

1) існуюче вже у Філона Олександрійського розуміння біблійського Творця як Деміурга з філософського міту Платона, зміст якого розгортається в діалогу «Тімей»;

2) думка Арістотеля про розподіл фізичного космосу на «підмісячну» та «надмісячну» частини; по цей бік Місяця відбувається нерегульований рух, по інший бік – порядок, гармонійний рух;

3) Посідонієва концепція всесвітньої симпатії та уподобання, що були сприйняті та розвинуті неоплатоніками.

В праці Василя Великого, як і в багатьох пам'ятках староукраїнської культури, відбувається поєднання філософського змісту з емоційністю та величчю викладу, який нагадує поезію церковних гімнів. «Співати гімн» – так визначає своє ставлення до власних думок Псевно-Діонісій Ареопагіт. Другий приклад – вступ до «Толкової Палей», як підкреслює І. Франко, не випадково написаний у розмірі грецького гексаметру.

Особливе значення в староукраїнській культурі мав «Шестоднев» Іоанна екзарха Болгарського (друга половина IX ст. – перша трет. X ст.)⁷. Цей твір Іоанна екзарха Болгарського – це спроба синтезувати переклади-компіляції з творів Василя Великого, Северіяна Гевальського, Григорія Богослова, Григорія Ниського, Іоанна Златоуста, Іоанна Дамаскіна, багатьох філософів античності – Арістотеля, Парменіда, Демокріта, Фалеса, Платона. Головною рисою цього твору є здивування від досконалості Світу та людини.

Великий вплив на формування космологічних поглядів у староукраїнській культурі зробив і твір Козьми Індикоплова «Християнська топографія» (547 р.)⁸. Це пам'ятка східнохристиянської думки, в якій знайшло найбільш повне відображення богословсько-містичне розуміння природи. За своїм змістом цей твір нагадує твори Василя Кесарійського, Северіяна Гевальського, Іоанна екзарха Болгарського, а також «Хроніки», «Фізіологи» та інші подібні твори. Центром богословської концепції автора є символічне і теологічне розуміння будови

⁷ Перший відомий староукраїнський текст датується 1263 р.

⁸ Стародавній український список датується 1495 р.

Всесвіту, вчення, яке було викладене Феодором Мопсуетійським (IV-V ст.) і яке має печатку несторіанського дуалізму. Головне місце в цій концепції належить вченню про два стани – вічний і сучасний, – що відповідає Творцеві, і кінцевий, що є відповідним до всього створеного. Ця концепція впливала і на антропологічні погляди Козьми, тому що він розглядав людину як істоту, яка складається з двох протилежних початків: «жива істота, частина природи», яка пов'язує все суще і як ґрунт загальної єдності та любови.

Староукраїнська культура, безумовно, використовує багато положень вищезгаданих пам'яток, а також у деякій мірі і форму викладу питань про світотворення (землі, неба, зірок) та всього того, що оточує людину в її повсякденному житті. Пояснюючи зміст процесів, що відбуваються у Світі, в Природі, Людині, культура Київської Руси-України наголошує на тому, що світ є цікавим для людини й що людина може його пізнати як у його найбільш загальних закономірностях, так і в конкретно-чуттєвих проявах, тому що й вони містять у собі особливе, задум Бога, який знаходиться в основі всього сущого. При цьому обґрунтовується існування Бога в його трьох іпостасях: Бог-Отець, Бог-Син, Бог-Дух Святий. Істини Бога – це вічні істини, їх можна сприйняти через тимчасові сутності, які несуть у собі печатку Духу Божого, а процес їх пізнання може здійснюватися різними шляхами. Перш за все, через пошук Божого початку, який знаходиться в існуючому, і який обумовлює єдність світобудови. Природа виступає як універсальне училище богопізнання, вона викликає здивування і захоплення в людини, яка повинна навчатися бачити в явищах невидимого світу чудове, прояв Божої Волі. Найважливішим моментом цього процесу є перенесення уваги з проблем органічного зв'язку макрокосму й мікркосму (що є, безперечно, важливим для розуміння проблеми людського життя, а також проблеми подальшого розвитку української філософії – без цього не можна зрозуміти філософські концепції Г. Сковороди та п. Юркевича) та зосередження уваги на ідеальних шарах космосу та зв'язках між підсистемами Духу Божого та людської душі.

У зв'язку з цим слід вказати на те, що саме обґрунтування гармонії Світу і цілісності образу Світу, яке виникає в староукраїнській культурі на ґрунті цієї концепції, створює і своєрідний ґрунт для вирішення іншої проблеми – проблеми співвідношення матеріального та духовного, Бога та Світу.

До проблем, які поєднуються християнською онтологічною проблематикою, входить і визначення вищої сутності – Бога, а також встановлення ієрархії «розумних» сутностей (Бог – ангели – душа людини). Згідно з вищезгаданою концепцією світобудови, принцип ієрархії переноситься і на природу. Слід сказати і про те, що онтологічні проблеми є основоположними і в різних аспектах існують в усій іншій проблематиці староукраїнської культури⁹.

Це ж стосується гносеологічних проблем, які знаходять свій вираз у багатьох пам'ятках культури доби Київської Руси-України та вказують на можливі шляхи

⁹ Детальніше про це див.: В. С. Горский. «Философские идеи в культуре Киевской Руси XI – начала XII вв.». Киев, 1988, Раздел IV, ст. 107-137.

пізнання Бога, Природи та людини. Етичні та естетичні проблеми теж пов'язані з онтологією творіння і сама можливість пізнання будь-якої речі визначається ставленням до неї в аспекті ієрархічності, а це являє собою і можливість оцінки за ступенем наближення до вищої цінності! – Бога.

Крім того, слід вказати і на використання староукраїнською культурою в концептуальному баченні світу античного вчення про стихії. Використання цього вчення в староукраїнській культурі здається нам дуже важливим, тому що «ця частина натурфілософії, – як вказує В. С. Горський, – ... найбільш глибоко пов'язана з традицією, заснованою як на досягненнях античної культури, так і на стародавніх мітологічних уявленнях слов'ян»¹⁰.

У зв'язку з цим, на наш погляд, є необхідність зробити уточнення тому, що про присутність цього вчення в концепціях візантійської патристики та в українській культурі пише велика кількість дослідників.

Уточнення стосується, на нашу думку, принципового положення, згідно з яким головною тенденцією перших античних філософів (Мілетської школи, зокрема) було прагнення відшукати невидиму єдність у видимій багатообразності речей. Саме тут знаходяться джерела вчення про стихії, що є однією із форм пізнавчої діяльності. Арістотель уважав, що то були мислителі, які першими розпочали філософію і більшість з яких уважали початком усіх речей начало в вигляді матерії за те, з чого складаються всі речі, з чого вони виникають і до чого вони розкладаються. Таким чином, перші філософи античності виявили в першому сприйнятті світу один із його чуттєвих станів, який вони й розглядають як першу матерію. Таке розуміння вчення про матерію пов'язане з певним типом мислення про загальні якості речей і в його автентичному вигляді ніколи не сприймалось і не використовувалось християнськими мислителями.

Представники патристики, а першим тут був, безумовно, Василь Великий, сприйняли через філософію неоплатонізму одне з головних положень фізики Арістотеля про існування чотирьох станів матерії, що є відповідними до чотирьох головних першоелементів (стихий): вогонь, воздух, вода та земля, з яких складається будь-яке фізичне тіло. В сучасному розумінні їх можна розглядати як чотири агрегатні стани речовини: земля (твердий), вода (стан рідини), воздух (газоподібний), вогонь (плазма). Це вчення походить від Арістотеля, а потім воно увійшло до системи християнського світобачення. Це вчення – один з універсальних способів розкриття реальності на рівні чуттєвої інтуїції, яка відображує первинне сприйняття образу Світу, тобто структури та моделі космогонічного міту. Саме в такому вигляді це вчення надає можливість бачити зміни субстанціональних структур і в межах парадигми християнського креаціонізму тлумачити «механізм» виникнення та існування всього суцього. Таким чином, крім фізики, тут присутня і метафізика, здібність пояснювати ідеальне.

Тип мислення, який у цілому формує менталітет українського народу, забезпечує цілісне сприйняття образу Світу і в цьому цілісному сприйнятті Світу в його власному змісті, органічно переходять одне в інше – фізичне і духовне, не-

¹⁰ Там же, ст. 128.

бесне і земне, духовне і матеріальне. Саме ця якість вчення про стихії – брати на себе функції метамови, постає його креативним чинником. Це й був той критерій вибору, що з усієї величезної спадщини античної філософії, християнські мислителі надають перевагу вченню про стихії. При цьому первісна форма сприйняття Світу вже стає початком пізнавачої діяльності і в той же час – початком Світу.

Слід зупинитися ще на одному питанні, яке має відношення до нашої проблеми. Сутність цього питання знаходиться у винятковому значенні Трійці та Боготвілення у становленні нової структури світобачення. Як відомо, ці положення були зовсім чужими для Старого Завіту. Після великої полеміки, як догмат про Трьохвласного Бога, так і догмат про Боголюдство, оформлюються на Другому Вселенському соборі у вигнанні нікейсько-цареградського Символу Віри, що постає одним з головних положень вчення про віру, а точніше, універсальним змістовним кодом християнства. Цьому сприяли такі обставини. По-перше, досконалість логічних якостей структури Святої Трійці; триєдність, єдиносутність, вічність. По-друге, на межі фізичної та метафізичної реальності, іпостасна сутність співпадає з фізичним станом, аналіза якого пов'язана з первісною формою сприйняття самої структури Світу – вченням про стихії. Іпостасі – це взаємододаткові структурні стани. По-третє, це розуміння медіативного елементу другої іпостасі – Сина, Слова, Логоса, Христа, про якого говориться в багатьох пам'ятках староукраїнської культури, що без нього нічого не може бути. Боже-ственність Слова підтверджує і виняткову роллю людини в Світі, тому що тільки людина сприймає Боже Слово і поєднується з ним. Тільки людина розуміє зміст Слова, вона зв'язує небесне та земне, божеське та земне, і тому сама підноситься до стану божеського, постає «дитиною» Божою. Значення Слова розуміється в староукраїнській культурі і як початок діяльності (в апокрифі «Бесіда трьох святителів», наприклад, розповідається про те, що завдяки Слову можуть загинути царства, Слово може зробити добро та зло). Слово має таку ж реальність, як і сама річ. Істина Божа знаходиться в Слові. Слово виступає і як духотворення людини: назвати людину, вимовити її ім'я – це означає дати людині дух, дати їй життя. Поза оволодінням словом взагалі не мислиться людське життя. В «Посланні митрополита Никифора до Володимира Мономаха» йдеться про три частини людської душі: словесну (розум), люту (почуття) та бажану (воля): «Душа складається з трьох частин, по-іншому кажучи, має три сили: словесну, люту і бажану. Словесна в ній від початку й вище від усіх інших, тому ми виділяємося посеред всього живого, завдяки цьому небо і все інше створене розуміємо й до розуму Божого наближуємося настільки, наскільки добре наслідуюм силу словесну...»¹¹. Слово ототожнюється з розумом, голосом, воно є вищим початком у людині, воно формує людське життя. Тому й оволодіння словом розуміється як процес становлення людини. Головною функцією книжника вважалось «звільнення» слова. Книжник повинен був вільно володіти словом, тому що таким

¹¹ «Послание митрополита Никифора Владимиру Мономаху». Точное название: «Послание Никифора митрополита Киевского к Великому князю Володимеру, сыну Всеволожю, сына Ярославу». Русские достопамятности. М., 1815, ст. 59-75.

чином він «творив» людину, виховував її: «творець» – і Бог, і письменник, і поет. В «Ізборнику 1073 р.» ототожнюються поняття «говорити» і «творити». Бог творив Словом, тому Слово – це атрибут Бога, тому воно виступає і як ґрунт для створювання власного «я», власного життя, воно виступає і як ставлення до всього існуючого. «Ізборник 1076 р.» наголошує на тому, що істина Бога в Слові, а книги – це засіб для оволодіння цією істиною. Слово в «Повісті минулих літ» – це і звертання до Бога, і засіб спілкування між людьми. Про розуміння слова як способу звертання до Бога свідчить підпис майстра XI ст. у Софії Київській, знайденого під час реставрації 1962 р.: «Господи, Господи, допоможи рабу твому, Георгію». Цей підпис був вкритий фарбою, він не існував як підпис майстра, не засвідчував його авторське право. Він не хотів щоб його підпис бачили інші люди, – це було його Слово, індивідуальне звертання до Бога, його прохання, яке йшло з його серця.

Значення мови добре розуміли і такі видатні представники української філософії та культури, як Г. Сковорода, Ю. Юркевич, І. Франко, Т. Шевченко, Л. Українка. І так, наприклад, Г. Сковорода називав мову «Світлом душі», що це нібито маленька частина людини, але вона керує людиною¹², П. Юркевич наголошував на тому, що мова – це глибина людської душі, глибина людських думок, людської психіки. Взагалі, Слово дуже високо цінується всією українською культурою – це і вміння через Слово досягнути чудовість видимого Світу, відображення в ньому Премудрости Божої (про це свідчать і «Киево-Печерський Патерик», і «Толкова Палєя», і твори Г. Сковороди та П. Юркевича). Слово – це й умова бачення та розуміння єдності Світу через символізацію природи в ланці відносин «Бог – Природа – Людина» (Г. Сковорода та П. Юркевич).

Символізація природи була обумовлена необхідністю розуміння змістовної цілісності Світу. Ця символізація знаходить свій прояв і в багатьох «Фізіологах», які розповсюджувались на території Київської Русі-України, надійшовши з старогрецької культури, а потім існували і в багатьох оригінальних творах староукраїнської культури. «Фізіологи» – це розповіді про тварин і вони подібні до так званих «фізіологічних саг». Але «фізіологічна сага» відрізняється від «фізіолога» язичників, вона найбільше пов'язана з «фантазіями етносу»: це збірка розповідей про невідомих тварин, про невідомі рослини та каміння. Знайомі тварини, рослини та каміння виявляють невідомі, неочікувані риси. «Фізіологи» добре характеризують уявні риси етносу, його духовні особливості. Відмінності «фізіологічної саги» та «фізіологічної розповіді» визначались особливою формою середньовічної свідомості – «тваринною мітологією», яка детально характеризує чудові якості тварин і на ґрунті алегоричного та символічного тлумачення відкриває численну кількість уяв християнського вчення, а іноді, навіть персоніфікує в них духовно-етичні сутності.

В певній мірі, «фізіологічні розповіді» можна розглядати у зв'язку з методикою Олександрійської школи (I-II ст.), як один із можливих засобів наближення до

¹² Г. Сковорода. «Разговор, который называется алфавит...» Г. С. Сковорода. «Сочинения» в 2-х тт., Киев, 1973, т. 1, ст. 435.

Істини Божої. Ця можливість здійснюється через чітку ієрархію «ступенів» або уявлень у вигляді «богословія в малюнках». Це «богословіє в малюнках» займає, в певному змісті, місце «природного умобачення» Оригена, як проміжної стадії між «практичним» і «споглядальним» ставленням до Світу.

«Тваринна мітологія», як важливий копонент староукраїнської культури, є однією із складових частин середньовічного типу мислення, в якому чітко акцентуються визначені якості речей та персонажів світу; присутність універсальної анімалізації теж свідчить про одноструктурність, однопідпорядкованість усіх складових частин Універсуму, подає бачення Світу як цілості.

Ця цілісність пов'язана з синкретичними способами її оформлення, обумовлена алегоричним і символічним характером її головних образів. Специфіка цих образів у їх навіть несподіваній наочності, подання ідеї в тілесному, чуттєво-сприйнятому образі. В результаті інтерпретації образи виходять за межі однозначної алегорії і постають символами, які поєднують різні аспекти буття, натакаючи при цьому на різноманітність глибокого змісту.

Тому картина Світу, що викладена в пам'ятках української культури, уявляє з себе змістовний двійник світу і вона дозволяє зв'язати в єдиному змістовному просторі два світи – видимий світ речей у невидимий світ – нескінченного, Божого. «Повість минулих літ», «Молитва» Володимира Мономаха, «Життя Теодосія Печерського», «Слово про закон і благодать» Іларіона, утворюють саме такий змістовний простір, виникнення якого пов'язане з технікою використання і розпізнання дійсності, яка знайшла свій вираз у Слові, образі, символі.

До особливостей філософської середньовічної думки належить і той факт, що відтворюючи свій образ Світу, середньовічна філософія раціоналізує інтуїції повсякденної свідомості, що знаходяться в мові як першому досвіді рефлексії над людською повсякденністю, але вона вияснює глибоке світосприйняття людини опосередковано, спираючись на мовну рефлексію і продовжуючи її. В цьому пляні середньовічна філософія, а це яскраво можна побачити на особливостях філософської культури доби Київської Русі-України, так би мовити, «філологічна», «літературна».

Якщо античність робить пошук в аспекті етимології та граматики і розглядає як головне – співвідношення «слово-значення», то християнська екзегетика досліджує співвідношення – «слово-поняття». Головним предметом дослідження постає філософсько-понятійна навантаженість Слова, виклади Святого Письма. Одним з головних положень при цьому є сакральність текстів Святого Письма і неможливість пізнати його. Екзегетика дозволила позбавитися антропоморфних язичницьких образів і надати багатьом виразам трансцендентного змісту, трансцендентного значення. Для аналізу трансцендентних змістів найбільш важливою появилась алегорія як метода зведення умовного, символічного до наочного.

Ця традиція алегоричного тлумачення явищ Світу пов'язана, як ми це вище підкреслювали, з неоплатонізмом і використовувалась ще Олександрійською школою. Це було необхідне у зв'язку з перекладом Старого Завіту. Деякі риси цієї традиції ми бачимо в четвертій книзі твору Оригена «Про начала», що вва-

жається першим варіантом християнської герменевтики. Оріген розподіляє все існуюче в світі на тіла та субстанцію («невидиме»), обґрунтовуючи ті положення тим, що Слово визначає реальні речі та відношення між ними, воно має різноманітний зміст тому, що самі речі мають принципову різницю між собою.

ґрунтом для багатьох інтерпретацій образу Світу в староукраїнській культурі був неоплатонізм, а в основному головні положення Псевдо-Діонісія Ареопагіта. Світ виявляє себе як створений Богом Універсум своєю гармонійною та ієрархізованою цілісністю. Все існуюче в Світі має власне визначене місце і пов'язане з усім Світом, який поєднує Божа любов. Бог – трансцендентне, нескінчене, єдине за своєю природою, Буття («Ізборник 1073 р.», «Сінайський Патерик», «Києво-Печерський Патерик»).

Ідея трансцендентності Бога переходить до вчення Псевдо-Діонісія Ареопагіта з ідеї Блага Платона, з ідеї Єдиного неоплатоників. Діонісій розуміє Бога як християнську Трійку в її цілісності, – це Буття Бога в собі самому, яке виявляється в Трійці у зв'язку з творінням Світу. Саме креаціонізм і відрізняє вчення Псевдо-Діонісія Ареопагіта від вчення неоплатоників.

Бог виявляє себе в усій повноті, в кожній речі, Його мудрість та любов розповсюджуються на все – на нескінченне Буття й на матеріальний Світ. У зв'язку з певною ієрархією Світу кожна річ знаходиться або близько, або далеко від Бога. Її місце й визначає її можливості в пляні наближення до Бога.

Все, навіть матеріальне, має божественне Буття, тому що все – це творіння Бога. Митрополит Іларіон закликав: «Похвали благого Бога, який все це побудував...»¹³. До Бога прагнуть усі, а Він турбується про все та всіх.

Особливе місце в Світі має людина тому, що вона має розум, вона найближча до Бога посеред усього існуючого. За допомогою Слова людина має можливість пізнати Божу Премудрість і стати подібною Богові. Цей шлях – це пізнання Світу, але не пізнання речей, а Слова, тому що воно є проявом Мудрости Божої. Сама Мудрість вище ніж сила, стверджує «Ізборник 1073 р.». Мудрість справжня – це мудрість «у собі», яка і полягає не в пізнанні речей, не зовнішнього Світу як такого, а спрямована через світ речей до розуміння змісту Божої Премудрости. Ця традиція органічно переходить у філософські концепції Г. Сковороди та П. Юркевича. Це вчення Г. Сковороди про дві натури, вчення П. Юркевича про ідеї Платона, які він розуміє як ідеал, норму, вимогу¹⁴. Пізнання, за думкою П. Юркевича, це проникнення до духовної єдності Світу, яке поєднує в собі зовнішнє (буття матеріального Світу) і внутрішнє (духовний стан людини, яка пізнає Світ)¹⁵.

Розуміння мудрости в українській традиції – це пізнання «Я», самопізнання, пізнання сенсу власного життя. Це положення збігається з думкою Прокла в праці «Першооснови теології»: «будь-який розум мислить самого себе, перший розум – тільки себе»¹⁶. Пізніше, в середньовічній філософії, Августин характе-

¹³ Іларіон. «Слово о законе и благодати». «Древнерусская литература». Сборник текстов. М., 1988, ст. 33.

¹⁴ П. Д. Юркевич. «Идея». П. Д. Юркевич. «Философские произведения». М., 1990, ст. 9-68.

¹⁵ П. Д. Юркевич. «Из науки о человеческом духе». Там же, ст. 104-192.

¹⁶ Прокл. «Первоосновы теологии». «Антология мировой философии.», в 4-х тт. М., 1969, т. 1, ст. 571.

ризує мудрість як «розуміння свого власного способу буття» і протиставить її безглузду, яке є нерозумінням себе у власному бутті¹⁷.

Мудрість – це спрямованість на своє «Я», мудрість передбачає свого носія, людину. З одного боку, це відокремленість від Світу (індивідуалізація), а з другого – це приєднання до спільноти (генералізація). Перше з цих значень характеризує давньослов'янське слово «особа», в розумінні окремого, яке виділяється із загального. «Ізборник 1073 р.», який містить у собі текст Теодора Райтського (кінець VI – початок VII ст.), розуміє під «особою» самообґрунтування, самодостатність.

Друге значення – Світ не є протилежним трансцендентному Богові, Світ – це дім Бога. Премудрість виступає у значенні «самовідчиненності сакрального трансцендентного Бога в будові природи, в будові людської спільноти і в будові індивідуальної людської духовності»¹⁸.

Світ мудрости, світ Софії – це Світ подібності нижчого вищому. Тому мудрість – це можливість досягти вищого, але не як пізнання істини самої по собі, а в ім'я входження до світу вищих життєвих цінностей. Тому в «Ізборнику 1073 р.» мудрість розуміється як «життя в істині», мудрість – це не тільки слово, але й діло; це єдність знань та справжнього життя, єдність істинного слова та справедливого діла.

Премудрість одному надається через дух, іншому – через розум, через віру, через мову. Це можливості людини досягти Премудрости Божої, але ці можливості різні в різних людей. Тільки людина може наблизитися до Премудрости тому, що тільки вона подібна до Бога. Ця ідея бере свій початок від філософської концепції Платона і співпадає з думкою Псевдо-Діонісія Ареопагіта про «деїфікацію» людини.

Ця неоплатонічна, ареопагітська концепція світотворення використовується в пам'ятках староукраїнської культури, а пізніше була використана Кирилом-Транквіліоном Ставровецьким (? – 1646) як одне з джерел його відомої праці «Дзеркало богословія (Почаїв, 1618)». Ця праця складається з двох частин: перша частина присвячена сутності Бога та його ставленню до Світу, а друга – це своєрідна натурфілософія, яка розкриває погляди автора на матеріальний Світ, людину та її місце в Універсумі. При цьому Кирил-Транквіліон Ставровецький використовує ареопагітське розуміння сутності Бога, головні положення вчення про стихії і на цьому ґрунті виділяє сутностні характеристики самої людини. Як підкреслює відомий дослідник української філософії І. В. Пасловський, «загальна згода і гармонія, за твердженням Ставровецького, особливо виразно проявляються у видимому великому світі – природі та в малому світі – людині. В природі всесдержителем згоди і гармонії є Сонце. Інші небесні світила – планети й зорі – знають своє місце й розташування, вони «не воюють противко сонця», а покоряються йому «яко царю світлости». Що стосується малого світу – людини,

¹⁷ В. В. Бычков. «Эстетика Аврелия Августина». М., 1984, ст. 52-54.

¹⁸ С. С. Аверинцев. «К пониманию надписи над конхой центральной апсиды Софии Киевской». «Древнерусское искусство», Сборник статей, М., 1971, ст. 36.

то й у ньому, на думку автора «Зеркала», можна «узріти дивовижне творіння», що відзначається гармонійністю і красою...»¹⁹.

В. В. Паславський підкреслює також положення про те, що вчення К.- Т. Ставровецького продовжує неоплатонівську концепцію розуміння Бога і Світу. Це напрям, який розробляється в староукраїнській культурі, ґрунтується на містико-символічній схемі світобудови, і постає основою для дальшого розвитку ідей неоплатонізму в філософській думці України в кінці XVI – на початку XVII ст. Як підкреслює І. В. Паславський, «особливо зріс інтерес до згаданих творів (і Платона, і неоплатоніків, і Ареопагітик, – Л. К.) в суспільно-політичній і філософській думці України XVI – початку XVII ст. Так, Ареопагітики були улюбленою лектурою в середовищі вчених-братчиків, на них часто посиляється І. Вишенський, знайомство з ним засвідчує в «Палинодії» З. Копистенський»²⁰.

Продовження буде

Юрій СЕМЕНКО

ПОВТОРНЕ ЗАСУДЖЕННЯ ОБВИНУВАЧЕНИХ...

(Закінчення, 2)

К. Руптій членом СВУ не був. На еміграції він належав до тих, хто роздмухував вакханалію проти СВУ. Як член проводу СЗВУ – Селянської Партії, перебував у коректних взаєминах з її лідером В. Доленком (див. збірник «Пам'яті В. Доленка», Мюнхен, 1975, стор. 186, 188 та інші). Коли я якось запитав, чи був К. Руптій членом СВУ, В. Доленко відповів: «На процесі СВУ він був». Для такої ухильної відповіді, напевно, були підстави. Нагадаємо, що В. Доленко ніколи не хизувався перед людьми, але внутрішньо був гордий, що вже в перші роки совєтської влади створив для боротьби проти неї нелегальну Мужичу Партію (її згадують у «Набоях» – стор. 220) і був співтворцем СВУ й УАПЦ. Митрополит В. Липківський у своїй «Історії Української Православної Церкви» (Вінніпег, 1961) згадує В. Доленка досить часто (стор. 96, 97, 142, 143, 144). Прізвище В. Доленка фігурувало і на процесі СВУ. Про зв'язок з ним говорив С. Єфремов і К. Товкач, який навіть першенство віддавав харківській філії СВУ, «бо зустріч моя з Доленком сталася раніше, ніж із Єфремовим». Фотокопію цього свідчення у «Винувальному висновку в справі контрреволюційної організації СВУ» наводив В. Сенік, сам учасник підпільної боротьби і проти денікінщини, і проти гетьманщини, і проти комуністів в Україні, в «Українському селянині» ч. 1/5/1953 р. В. Гришко міг би тоді з першоджерела від В. Доленка довідатися про СВУ. Але йому було не до того – в редактованому ним «Українському Прометей» (чч. 22, 23, 24, 1953 р., Дейтройт, серія статей «Провал ще однієї зради і запродавства») здійснювалося

¹⁹ І. В. Паславський. «З історії розвитку філософських ідей на Україні в кінці XVI – першій третині XVII ст.», Київ, 1984, ст. 43.

²⁰ Там же, ст. 24.

широко закроєне паплюження В. Доленка за його заклик до співпраці з американцями. В цих статтях було стільки ж ненависти, як і в нападках М. Скрипника («Нові лінії в національно-культурному будівництві», ДВУ, 1930, «Статті і промови», т. II, стор. 368, в-во «Пролетар», Харків, 1931) на В. Доленка – «контрреволюційні організації, що теж провадили значну роботу в галузі ідеологічного шкідництва». Не менша ворожість до клясового ворога К. Товкача виявляється і в «Набоях». К. Товкач для них «сліпець затурканий», бо на процесі він заявив, що головне завдання СВУ полягало «у поваленні радянської влади» (124). Як смів «сліпець затурканий» виступати проти «прозірної ЧК»?!

Наталія Павлушкова зазначала в журналі «Місія України» (ч. 2) ще 1960 року, що «К. Туркало взагалі не був учасником СВУ, лише учасником судового процесу».

В «Набоях» (229) наводиться твердження захисника Обуховського про редактора Інституту Української Наукової мови К. Туркала: він «в інституті був єдиною радянською людиною... Туркало не був членом СВУ»!

Як може людина з вулиці знати, що діється в далекій від нього замкненій квартирі?

За свого свідка вороги СВУ ставлять Є. Чикаленка, який заперечував у час процесу СВУ відсилення інструктивного листа С. Єфремову. А чи міг Є. Чикаленко подавати комуністам, говорячи їхніми словами, набої для розстрілу своїх друзів-однодумців? Адже з тих самих міркувань співредактор «Набоїв» Надія Світлична була дуже обережною з передачею листа Г. Снегірьову, «що йшов довгим позацензурним шляхом» від «його давнього товариша – київського письменника В. Некрасова, який уже четвертий рік жив на еміграції у Франції» (482). Такі листи ускладнюють і без того тяжке становище ув'язнених і служать підставою для найбрудніших обвинувачень й обґрунтуванням найкривавішої кари. Думаємо, що й інші редактори «Набоїв», досить часто неохайні у своєму аргументуванні, діяли б подібно, як Є. Чикаленко, коли б їхні листи з еміграції загрожували комусь із їхніх однодумців на Батьківщині. Творці і редактори «Набоїв», які безупину говорять про боягузтво, нищість підсудних, обминають мовчанкою відважний виступ С. Єфремова, який, не боячись можливого обвинувачення в шпигунстві, запродавстві, заявив, що такого листа від Є. Чикаленка він отримав. Це був не перший хоробрий виступ визначного вченого. Ще в 1918 році С. Єфремов на повний голос затаврував комуністичний терор «командуючого українським військом» та «народнього секретаря Юрка Коцюбинського», який руйнує Київ, «бомбардує красу землі нашої і кладе в домовину Українську державу!» («Нова рада», 15.2.1918).

Сказане про Є. Чикаленка повною мірою стосується і П. Феденка. Слід мати на увазі, крім того, що цей визначний діяч української національної революції і УНР на Батьківщині перебував разом з І. Мазепою та іншими соціялістами в опозиції до уряду УНР у Варшаві та критично ставився до всіх, також до СВУ, хто мав з ним зв'язок. А син президента УНР М. Лівіцький стверджує («Свобода», 18.6.83), «що уряд на чужині був добре поінформований про те, що СВУ таки зовсім реально існувала і діяла» та наводить у подробицях зв'язки СВУ з урядом

УНР. По-друге, як П. Феденко, перебуваючи на еміграції і не належачи до СВУ, міг знати, що такої в Україні не було?!

Якими критеріями керуються ті, що визнають вірогідними твердження осіб, непричетних до таємної організації, про її неіснування – своїми політичними переконаннями, марксистською діалектикою, советською юриспруденцією, розрахунком на простакуватість, більшу від власної, своїх читачів чи всім цим разом узятим?

Першим поштовхом до написання «Набоїв» був, як знаємо, донос матері Г. Снегірьова на (за твердженням націонал-комуністичних ворогів Спілки Визволення України) неіснуючу в дійсності СВУ. Днями «інтелігент, досвідчений п'ятдесятилітній літератор запитав мене: „А що таке СВУ?“» (75), – пише Г. Снегірьов. Це було другою причиною творення «Набоїв». Якщо советська еліта має таку слабку історичну пам'ять, то дозволено думати, що «сірий» народ давно вже забув про СВУ, нічого не знає про її творців і їхні цілі. Тому й почали розмотувати брудний клубок комуністичної пропаганди понад півсторічної давності автори «Набоїв» проти рушіїв української національної революції, проти їхнього опору комунізмові?

Розмови про створення СВУ наступниками «прозірливої ЧК» (М. Хвильовий) не мали на меті піднести їх на щит. Змалюванням «прищавого хлопчика Колі» – «кандидата у вожді М. Павлушкова» (149-179), потенційного «вбивцю всяких там піонерів» (183) С. Єфремова, «якогось (77) придукуватого», за автором «Набоїв», Дурдуківського, напевно, не ставилося завдання викликати прихильність і співчуття до знищених комуністичним терором. Книжку адресовано читачам в Україні, а рукопис для видання відіслано за кордон (54).

На всю сторінку (88) тут відтворено портрет советського письменника Вадима Собка. В Україні його друкують без обмежень. Нехай подивляться і українські емігранти на достойного, помилуються ним... Пречудовий за останньою модою. Випещений. «Герой Великої Вітчизняної війни» (87), – так гордо величається дядько Г. Снегірьова, а редактори «Набоїв», як то й водиться за советським написанням, подають усі слова заслуженої назви з великих літер. Він схожий на капіталістичну акулу, буржуазного визискувача-кровопивцю – з советських плякатів про Вол-Стріт. Коли я дивлюся на фото свого дядька колгоспника, типову звичайну людину безкласового соціалістичного суспільства ССРСР, то він мені нагадує, якщо й далі вживати жаргону комуністичної пропаганди, зголоднілого, обдертого безробітного «гнилого Заходу». Може, класове становище наших дядків – причина різного погляду на СВУ?

Творці «Набоїв» подають доповідь державного обвинувача Михайлика на процесі СВУ «Терор, повстання, інтервенція – шляхи контрреволюційної роботи СВУ», а потім «З вироку в справі СВУ»: «Те, що завдяки пролетарській революції не вдалося здійснити урядам УНР... це хотіла зробити СВУ». Творці «Набоїв» смакують соковиту лайку комуністичних катів у цих документах. Але їм цього замало, і вони «ще раз – для закріплення – по пунктах» додають від себе ще брутальніші прокльони: «вбивці, погромники», «криваві зрадники» (83) тощо. Підсудна вчителька Н. Токарівська – «істеричка» (93). «Г. К. Голоскевич, редак-

тор Інституту ВУАН, на слідстві й на суді впав у цілковиту істеричну знемогу, оббріхував себе і всіх підряд, а в хвилини просвітління ридав, клявся і божився, що тільки-но відбуде покарання, ту ж мить покінчить з собою» (98).

«Патякав Андрюха Ніковський» (122), «той самий, що втік за кордон міністром закордонних справ погорілого уряду УНР» (118), «почавши з істеричної п'ятигодинної лекції...» (207).

Страшкевич – редактор Інституту української наукової мови при ВУАН – «негідник» (129).

«Єфремівський нахлібник» (176) «Павлушков Микола був на зріст невисокий, некрасивий, прищавий» (149), «неньку-Україну любить – чому такий не послужить неньці!» (150). «Його базікання створило СВУ!» (172). «Покиддю я хочу назвати Колю Павлушкова і все інше преславне товариство» (180), «зрадниками й боягузами виявилися вони всі» (181).

«Старицька-Черняхівська – дама родовита, вітала колись там гетьмана Скоропадського, її заочно обрали головою української жіночої спілки за кордоном. Нічим вона не реагувала на розстріли комуністів при Директорії» (224). Евакуйована в 1941 р. разом з А. Кримським з Києва. «Мирно сконали вони в лікарні» (227). (Конати – про тварин і презирливо – про людей). «Українсько-російський словник», АН УССР, Київ, 1958, т. II, стор. 366).

Сухого місця не залишилося на підсудних членах СВУ від брудної зливи образливих висловів і лайок творців «Набоїв». Тут нема жодного рядка прихильності до оскаржених, ані однієї позитивної згадки про їхню попередню діяльність на полі української науки, культури. Проте часто, щоб не сказати постійно, зубоskalитись з фізичних вад, виявів хвороби. Навіть якщо умовно погодитися з вигадкою про створення СВУ органами ГПУ, то й тоді нема найменших підстав ганебно очорнювати С. Єфремова, як це роблять автори «Набоїв». Бо, за їхньою фантазією, він погодився на вимогу слідчих, які вже витиснули «зізнання від Павлушкова, Дурдуківського, Ніковського», визнати на процесі існування СВУ на чолі з собою «в ролі його вождя». С. Єфремову сказали:

«Маючи їх зізнання, такі їх зізнання, ми обійдемося й без ваших признань вини. Але врахуйте: вас – розстріляємо. Розстріляємо як керівника. А оскільки керівника розстріляли – хоч він і не зізнався – то тих, котрі зізналися в кривавих злочинах, тим більше доведеться розстріляти. Винуватцем їхньої загибелі будете ви. А признаєтесь – помилуємо всіх!» (147).

Отож, хіба від того, що, жертвуючи собою, С. Єфремов врятував від розстрілу своїх однодумців і використав процес для пропаганди ідеї української незалежності, став помічником комуністичної влади, «став її поплічником у найчорнішому, найганебнішому, нелюдському...»? (148). Не гаразд із «доказами» авторів і редакторів «Набоїв»!

З неприхованим задоволенням смакують вони ті місця комуністичної преси, де підсудні змальовуються слимаками, плазунами, боягузами або й просто дурниками. С. Єфремов, наприклад, за їхнім описом, немов прищелепуватий, сміявся, коли «громадський обвинувач П. Любченко в своїй блискучій звинувальній промові. Справді, без іронії – блискучій промові» (III), коли «П. П. Любченко в

своїй блискучій промові вигукнув, що Єфремов мріяв про фашистську диктатуру з масовим винищенням мільйонів комуністів» (176). Тоді в УССР комуністів було лише 250 тисяч. Ні блискучий промовець П. Любченко, ні захоплені його красномовством автори й редактори «Набоїв» не в стані збагнути того, що на безглузді обвинувачення (чоловіколюбєць С. Єфремов – масовий убивця!) можна відповісти тільки сміхом. Спроба приписати намір знищити неіснуюче, яке можна у хворій голові довільно збільшувати, множити, справді «викличе вибух реготу» (Розділ «А сміху було!...», стор. 198-215).

Навіть коли б підсудні стали на процесі такими нищими, як їх змальовують комуністи, то нормальна людина сповнитися співчутливим жалем до стероризованих комуністичним судівництвом жертв і огидою та ненавистю до тих, хто довів їх до такого жалюгідного стану. Сумління України, як називали акад. С. Єфремова, автора багатьох наукових праць, агенти ворожої українському народові сили трактують як дефективного школяра, зловленого на дрібній крадіжці або негарному вчинкові... Нагадаємо, що щиросердечні покаєння, самозвинувачення М. Хвильового, в проповіді ним фашизму включно, виплодки советського ладу або взагалі обходять боком, або виправдовують, керуючись іншими критеріями, ніж при засудженні діячів СВУ. Вони більш огидні своєю надуманістю, ніж негідні вигадки проти Спілки Визволення України.

Спілка Визволення України виконувала функції уряду УНР в Українській ССР, тому її комуністи і знищили, тому комуністи нищать СВУ і тепер, обвинувачуючи її в найнесусвітніших вчинках, аж до співпраці з ГПУ включно. Яку мету ставлять пропагандисти в цій маячні? Що ГПУ, незалежно від своєї часто змінюваної назви, всесильне, відчули власною шкірою, знаємо з власного досвіду. Вони показують нікчемність українських жертв ГПУ! Але ж кращою, ідеальною ілюстрацією нікчемності ГПУ і його жертв могли б бути провідники большевицької революції, комуністичні герої громадянської війни, нагороджені золотою зброєю і найвищими орденами, які в час партійних чисток, мов отара баранів, ішли на заріз до катівень, збудованих ними під безпосереднім керівництвом їхнього вождя. Чого, наприклад, варта ота близька генеральному секретареві ЦК ВКП(б) особа, яка піднялася так високо по партійній драбині підписуванням смертних вироків. Вона, коли її поставили до стінки на розстріл і переконавшись, що палкі здравиці тут на честь генія всіх часів і народів свого вождя Й. Сталіна марні, у розпачі благала Єжова не бути байдужим до її погибелі. Та на таке нема й найменшого натяку в писаннях «наших» «революційних демократів»! А ті політичні емігранти, що гучно декларують себе критичними вільнодумцями, захисниками правди і свободи, мов сліпі кошенята, покірливо ссуть отруту комуністичної брехні...

Розвиваючи розумні роздумування націонал-комуністичних розумак про те, що СВУ створило ГПУ, можна подумати, що пануючі в ССРСР органи дикратури пролетаріату були зацікавлені в популяризації українського опору комуністичній владі – С. Єфремов перетворив процес СВУ на пропаганду незалежності України і свободи українського народу.

К. Шилов, завідувач редакторським відділом Державидаву, заявив: «...Загальних принципів радянської системи, нових методів викладання, навіть знаменитих комплексів, ми не відкидали. Але ж у все це вкладали свій ідеологічний зміст УНРівського напрямку».

В. Дурдуківський, директор Першої Української гімназії ім. Т. Шевченка в Києві: «...СВУ категорично відкидає завдання сучасних радянських шкіл виховувати комуністично настроєних дітей».

Г. Голоскевич: «До радянської окупації я поставився вороже. Я вважав радянську владу за московських окупантів».

М. Павлушков на запитання прокурора, чи він справді хотів звільнити радянську Україну, виразно відповів, що не радянську Україну, а «з-під радянської влади Україну».

«С. Єфремов: СВУ хотіла випустити студента-українця! ...Студента-українця, прихильника незалежної України».

Ахматов (прокурор): «Як він повинен ставитися до радвлади?».

С. Єфремов: «Очевидно, негативно!»

Таких заяв, висловлювань на процесі було досить, але творці «Набоїв» не згадують їх ні разу, бо для них акад. С. Єфремов – «член всіляких націоналістичних українських партій», а його виступи на процесі – «теревені» (110).

Ще під час процесу СВУ В. Сосюра виголосив присуд оскарженим:

Чекають їх чи кулі, ґрати,
Чи Соловків далекий дим...
Не пощастить ніколи їм
Наш край зсередини зірвати.
Ось цей хотів зробити так,
Але йому це не вдалося,
Хоч має й сиве він волосся,
А на груді почесний знак.
Він, бач, хотів у завір'юсі
Вкраїну кинути на жак,
Цей спекулянт на довгих вусах
Петлюра другий... Щоб над кров
Простерти крила, наче крук...
Та піднялося море рук,
І впав цей змовник сивобровий
Із Академії Наук!

А ось опис того ж С. Єфремова в «Набоях» (III):

«З портрета глядить сповнений гідности добродій – гордовита постава голови, сива пишна кучма, одвертий погляд. Вуса вниз – теж шевченківські».

Видно, що варилося в різний час, але за одним рецептом, на одній тій самій кухні...

Діаметрально протилежним забражується державний обвинувач (кат) П. Любченко. Він виголошує «блискучі промови» (111, 128, 176, 194). Виявляли «героїзм

оборонці» (227). «Поводяться вони дуже навіть відважно» (228). І це після заяви адвоката Ривліна, який запевняв, що «ніяких політичних, принципових розходжень між прокуратурою і обороною у цій справі нема і бути не може»... (228). Для творців «Набоїв» голова ГПУ В. Балицький, заступник наркома юстиції УССР В. Михайлик – «товариші» (115). Із семи оцінок СВУ (198-201) нема ані однієї позитивної. Та й яка може бути прихильність до тих, хто жив вільною Україною, у цитованих советських газетах, їхніх борзописців, вихованців комуністичних інститутів журналістики, або в партійної мішанки «старої маминої подружки Н. М. Ніженець», що за всіх, подібних до себе, сказала: «Ми захоплені були грандіозним розмахом нового життя, і мама твоя була захоплена. Подумаєш, якихось там півстотні недобитків націоналістів судять!».

Видавці та редакційна колегія «Набоїв» мусіли б вказати на ці та інші численні недокладності «літературно-публіцистичної розвідки». Перед ними стояла інша мета:

1. Суд над членами СВУ став форумом антикомуністичної пропаганди, поширення ідей української національної революції, української державности. Ці ж думки і тепер нуртують серед українського народу в Україні, не говорячи вже про еміграцію.

«Двобічна підміна історичної правди історичною фікцією аж ніяк не сприяла справі боротьби за українське визволення, для якого надійним ґрунтом може бути пізнання, розуміння і відповідне використання лише дійсного, реального наявного стану речей і стану власних сил України, в той чи інший конкретно-історичний час» (19), – повчає автор «ґрунтовної вступної статті» (6). Це є закликом до примирення з комуністичною дійсністю, до співпраці з українськими маріонетками КПСС.

2. Дискредитація СВУ як ідеї й осередку організації боротьби проти Москви і виконавців в Україні. Неправда – основний прийом комуністів проти СВУ. К. Товкач, який головне завдання СВУ вбачав «у поваленні радянської влади» (124), «був долучений до справи СВУ», – твердить той же автор, – «за приятельські стосунки з С. Єфремовим» (264). Те ж саме з В. Чехівським (265). Постійні повторювання про «Зфабриковану ГПУ СВУ» (246), «неіснуючу організацію СВУ» (247), «фальшиву справу СВУ» (268) і т. д. без кінця, та інших вигадок, вони вживають з чисто особистих міркувань виправдання свого комуністичного минулого, гадаючи, що, ганьблячи своїх ворогів у СВУ, які не забруднилися співпрацею з комуністами, стають величними – приналежність до комуністів зобов'язує творити привабливі автопортрети! – і здобувають право суддів. «Не осуд засуджених і знищених підсудних процесу СВУ» (24), – висловлено в «Набоях», – говорить неправду свого часу «комсомолізований». Хіба кваліфікація С. Єфремова як «помічника у найчорнішому, ганебному, нелюдському» (148) як і частково цитовані вище ганьблення підсудних членів СВУ є вихваланням їх? З огидною неправдою тієї оцінки жертв комуністичного терору може конкурувати лише облудно брехливе тлумачення її В. Гришком.

Можливості Г. Снегірьова для об'єктивного дослідження СВУ були обмежені. Він, який народився та виріс у тюрмі народів СССР і помер буквально за її гра-

тами, щиро признавався, що «знаю не так уже й багато, бо зацікавився справою СБУ я зовсім недавно, та й то через матір тільки зацікавився. І отримав я відомості виключно з тих самих (совєтських) газет» (79). Тому написане ним, а не приписуване йому, можна зрозуміти і навіть вибачити. Але злобні, неперевірені в умовах, де наявні всі можливості для вільного дослідження, твердження проти СБУ, безпідставні обвинувачення української національної еліти у «фактичній співпраці зі своїми обвинувачами й суддями» (21), виголошені «комсомолізованим» В. Гришком, що здобув вищу спеціальну освіту в привілейованому Комуністичному інституті журналістики і використовує її не проти комунізму, а для поборення антикомуністів, – є політичним злочином.

Та видання «Набоїв для розстрілу» слід вітати. Воно нагадує, що ворог України – серед нас, українців. Він сильний і підступний. ■

«Показовий процес над 45 керівниками і головними діячами СБУ відбувся в оперному театрі в Харкові від 9 березня до 19 квітня 1930 року. На лаві підсудних були серед інших: акад. О. Єфремов (кол. товариш голови УЦР і лідер УПСФ), В. Чехівський (кол. член ЦК УСДРП і прем'єр-міністр УНР, за освітою теолог і керівний діяч УАПЦ), педагог В. Дурдуківський, історик Й. Гермайзе, літ. критик і письменник А. Ніковський (кол. член УПСФ і мін. закл. справ УНР), письм. Л. Старицька-Черняхівська та її чоловік О. Черняхівський (видатн. вчений гістолог, проф. Київського Мед. Ін-ту), акад. М. Слабченко (історик, проф. Одеського Ін-ту Нар. Освіти), педагог О. Гребенєцький, філолог В. Ганцов, мовознавець Г. Голоскевич (наук. співроб. ВУАН), студент Київ. Ін-ту Нар. Осв. М. Павлушков, якого сов'єтська влада уважала тоді основоположником СУМ.

Головою Найвищого суду УССР, який слухав цю справу, був А. Приходько, головним прокурором – М. Михайлик (ген. прокурор республіки і заст. Наркомюсту), а серед гром. обвинувачів були: П. Любченко, акад. О. Соколовський, письм. О. Слісаренко. Оборонці – Ратнер, Віденський, Пухтинський. Між підсудними були три жінки – Л. Старицька-Черняхівська, Л. Біднова, А. Токарівська, 2 дипл. чл. ВУАН, 15 професорів вищих шкіл, 2 студентів, 1 дир. сер. школи, 10 учителів, 1 теолог, 1 священник, 3 письменники і 1 бібліотекар. Між українцями було двох єврейського походження – історик Й. Гермайзе і правник З. Морпуліс».

Гляди: «Енциклопедія Українознавства», т. 8, ст. 3005.

Щира бесіда

Святослав КАРАВАНСЬКИЙ

ЛЮЛІ-ЛЮЛІ ДИТИНО!

ПИТАННЯ: Чи відповідають словесні заяви Л. Кучми, зроблені ним у діаспорі, що він дбатиме про відродження українського народу, його практичним кроком на посту Президента?

ВІДПОВІДЬ: Л. Кучма, як і вся номенклатура СРСР, виховувався у системі, де на словах говорилося одне, а на ділі робилося цілком інше. Очевидно, що сліди цього виховання не так легко буде витруїти тим, хто виростав в умовах СРСР. Отже, й Кучму не позбавлено «родимих плям» цього виховання.

Якби Кучма був свідомий того, що відродження українського народу є кончею умовою існування Української держави, то він би, ясна річ, сам дбав про це відродження без жодного нагадування зі сторони. На жаль, такої переконаності Кучма не мав ні під час своєї кар'єри в СРСР, ні під час свого перебування на посаді прем'єра, ані під час своєї передвиборної кампанії. Усю свою передвиборну кампанію він побудував на запереченні відродження українського народу. Усі, хто дбав за обрання Л. Кучми на президентство, стояли і стоять на запереченні права українського народу на відродження.

Не будемо наївні і скажемо прямо, що саме на антиукраїнських гаслах Кучмі вдалося посісти президентське крісло. Команда Кучми сподівалася, що обрання Кучми буде нищівним ударом по ідеї українського відродження. Але цього не сталося. Кучма переміг лише коштом голосів Криму та безсумнівних фальшувань у східних регіонах України. Вибори показали, що без Криму і без фальшувань Кучмі не вдалося б перемогти. Практично 50% виборців голосували проти Кучми, тобто були по боці українського відродження. Такий наслідок виборів не міг не вплинути на дальші заяви Кучми. Щоб не втратити популярності і серед національно орієнтовних виборців, Кучма змушений був балансувати у своїх словесних виступах.

Особливо це потрібно було в діаспорі, котра була і є національно орієнтована. Від діаспори багато чого залежало і в міжнародних стосунках. І тому Кучма не завагався давати діаспорі запевнення в тому, що він за українське відродження. Зробити це для нього було так само легко, як і обіцяти виборцям запровадити офіційний статус для російської мови.

«Скажіть, що вам треба, і ми пообіцяємо» таке було і є неписане мотто багатьох сучасних політиків. Виглядає, що й Кучмі це мотто не чуже.

Кучма зробив не одну, а кілька заяв у діаспорі про свою вірність українському відродженню. Але заяви лишилися заявами. Конгрес української інтелігенції на своїх засіданнях зафіксував, що з приходом Кучми в Україні почалася неоголошена війна проти всього українського. Закривано українські школи, ведеться відверта русифікація на радіо та в державних установах.

Наведу цитату з інтерв'ю мовознавця о. Пономарева, опубліковане в газеті «Вільна думка» (Австралія):

«Скільки пам'ятаю, о 8-й ранку на першій програмі радіо передавали новини українською. А в середині травня в цей найзручніший для ранкових слухачів час новини почали передавати російською. Це найбільючий удар для тих, хто вболіває за свою мову. А «російськомовне населення» негайно бере на замітку: от уже й ранкові новини звучать російською. Це ніби заряд на весь день. Я звертався на радіо і мені пояснили, що це зроблено з поваги до російськомовного населення. Додам: і з неповаги до рідної мови і рідного народу.»

Як це все пов'язати із словесними заявами президента в діяспорі?

Дуже промовистий і такий факт. Кучма призначає на генерального прокурора республіки людину, що не володіє державною мовою. Генеральним прокурором, котрий має бути зразком законослухняності для решти громадян, стає людина, яка топче ці закони вже тим, що не знає державної мови. Одну важливу гілку влади в Україні цим призначенням зрусифіковано.

То де ж піклування про українське відродження?

Воно лишається «теплим кожухом» для діяспори, котра охоче прислухається до словесного кривоблудства перших осіб України.

Обіцяне для відцепного українське відродження ніколи не буде справжнім відродженням.

НЕВІДРАДНА СПАДЩИНА

ПИТАННЯ: Що найбільше заважає колишнім республікам СРСР стати цивілізованими в усіх відношеннях країнами?

ВІДПОВІДЬ: Великі гуманісти минулого висловили своє ставлення до прогресу і цивілізації приблизно так: «Цивілізація – це не мости, палаци, залізниці, стадіони тощо, цивілізація – це відносини між людьми».

Важко не погодитися з цим твердженням. Большевики продовж 70 років робили ставку саме на мости, залізниці, а ще на атомну зброю. Але відносини між людьми у червоному царстві були на зоологічному рівні. Жодної поваги до людини, до її прав, до її потреб, до її життя у большевицькій імперії не було ні з боку влади, ні з боку рядових членів суспільства до таких же членів. У цих відносинах панівним чинником була сила, влада. Хто мав владу, а отже й силу, того була й правда. Той же хто не мав влади – рядовий член суспільства – на практиці не міг захистити своїх мінімальних прав. Владні структури становили суцільну мафію, коли за свого підлеглого обставав старший начальник, за старшого – це старший і так аж до найвищого органу влади – Політбюро ЦК. Лише, коли владоможці сварилися між собою, можливо було, що рядовий член суспільства міг добитися справедливості.

Об'єктивність вимагає зазначити, що большевики у своїй практиці багато чого запозичили від своєї попередниці – царської імперії, де свавілля і потоптання людських прав – а надто прав «іногородців» – стояло на «високому» рівні. Від

царства Романових большевики запозичили цезарепапізм – обернення Церкви на державну структуру – та багато інших «красот» імперії Пришибеевих.

Знищивши приватну власність, большевики довели залежність кожного члена суспільства від держави, від влади до максимуму, обернувши людей на рабів КПСС. Саме ці слова «Раб КПСС» виколували собі на обличчі в'язні советських Ґулагів.

Сьогодні вихованим у цих дикунських, безправних умовах людям належить творити нове, справедливе й цивілізоване суспільство. І головні труднощі для побудови такого суспільства лежать якраз у самій ментальності, у способі мислення й поведження цих людей.

Як можна сподіватися, що Росія стане цивілізованою, правовою державою, коли її президент вважає за можливе дикими канібальськими методами знищувати своїх же підданих? І це робить не він особисто. Є певна категорія громадян сучасної Росії, які схвалюють геноцид, застосовуваний російською армією до чеченського народу. Навряд чи можна сподіватися, що суспільство, де панують такі канібальські погляди, зможе найближчим часом стати цивілізованим.

Не краще і в Україні. Наведу витяг з листа читача до редакції нью-йоркської «Свободи». Читач спостеріг такий факт на київській пошті:

«Чоловік звернувся українською мовою до працівниці пошти, щоб та продала йому конверт закордон. Та подала йому конверт звичайний, призначений для засилання в межах України. Він заплатив. Заадресував. Поніс знову до неї листа, а вона у відповідь: 'Ето не пойдет. Нужен другой конверт. Международный!' Чоловік каже: 'Я ж просив Вас продати конверт закордон...'. А вона у відповідь. 'Нужно говорить на общепонятном языке!'... Чоловік пробував ще сперечатися, але змушений був ще раз купувати конверт».

Я не маю сумніву, що працівниця пошти розуміє українську мову. Додам, що українську мову без перекладу розуміють у Москві. Та й слово «кордон» не чуже в російській мові. Отже, у даному разі працівниця пошти навмисне розіграла із себе інопланетянку.

Але припустимо, що працівниця і справді не зрозуміла. То як людина, поставлена обслуговувати клієнта (у цивілізованому суспільстві), вона мусить вибачитися і дати людині інший конверт за свій рахунок. Так діяла б людина з цивілізованою ментальністю. Людина ж із советською – успадкованою від імперської – ментальністю діє інакше. Вона на своєму пості уособлює державну владу, і хай що вона зробить, вона буде права. Людина-клієнт – це колишній раб КПСС – він не має жодних прав. Коли він звернеться до начальника пошти, до інших інстанцій, усі вони боронитимуть свою працівницю. Саме впевненість у тому, що це буде так, і спонукує поштарку тримати себе так, як вона тримала.

І не така ментальність у мільйонів, а то й десятків мільйонів колишніх будівників комунізму. Люди з такою ментальністю становлять більшість у Верховній Раді, в адміністрації Президента, посідають міністерські крісла, очолюють міліцію та військові підрозділи, несуть дипломатичну службу за кордоном.

Як на мене, така деформована ментальність цих людей становить найбільшу перешкоду на шляху до цивілізованого суспільства.

ВОРОГИ НЕ СПЛЯТЬ

ПИТАННЯ: Чи приділяють українські патріоти в Україні належну увагу ідеологічній боротьбі?

ВІДПОВІДЬ: Ідеологічну боротьбу не можна нехтувати ніколи, а в сучасній ситуації відродження держави та народу і поготів. Звернім увагу і на те, що відверті й замасковані вороги української державности останнім часом посилили свою активність на ідеологічному фронті. Одна по одній з'являються на книжкових полицях огорнуті в привабливі папірці опуси українофобів, де ненависники української держави та українського відродження намагаються дискредитувати одне і друге, подають рецепти майбутнього України у братніх обіймах північного сусіда. Ощасливили нас своїми одкровеннями високі достойники в адміністрації Л. Кучми Д. Табачник та В. Гриньов¹. Завдання виданих ними книжок – ідеологічно обґрунтувати такий державний устрій і суспільні відносини в Україні, що їх найлегше окреслити словами «Україна без українців».

Не пасуть задніх у цій ідеологічній клоунаді і нижчі рангою чиновники тієї ж установи. Книжку під промовистою назвою «Бесконечно для щееся настоящее. Украина: четыре года пути» видали підлеглі президента А. Деркач, С. Веретенников, А. Ермолаев. Ці автори цілком відверто дискредитують проголошення незалежності України. Варто навести лише такий абзац. «Західня підтримка проголошення української незалежності ще до того, як за неї висловилося населення України, визначила наперед енергійність державної машини для забезпечення 'народного схвалення' Акту про незалежність». Коментувати це твердження навряд чи треба.

Такий «бум» антиукраїнської літератури не можна залишати без уваги. Україна має досить кваліфікованих публіцистів, істориків, політологів патріотичного спрямування. Перед ними й сьогодні стоїть завдання: дати рішучий бій наступові міщансько-космополітичній, а насправді проімперській ідеології. В Україні мають з'явитися гостро-полемічні твори, спрямовані проти ідеології реваншизму, хай у які шати ця ідеологія вбирається.

Характерно, що автори ворожих Україні концепцій обходять мовчанкою історію, обходять мовчанкою злочини проти українського народу, здійснювані продовж століть. Вони хочуть побудувати свої концепції відірвано від історії, або вірніше – на перекрученні історії. Замовчуючи злочини проти українського народу, вони натомість вигадують своє пояснення історичних фактів. Так В. Гриньов декларативно ідеалізує імперську політику в Україні продовж століть, замовчує геноцид, етноцид і лінгвоцид, замовчує революційну роль для усіх Україн східньо-українського культурного відродження і титана цього відродження Т. Шевченка. Іншими словами, ідеологію українофобів базовано на фальсифікаціях. У цьому новоспечені пророки проімперського салдафонства запозичують «досвід» комуністичної пропаганди, називаючи чорне білим і навпаки.

¹ Д. Табачник, «Україна на порозі ХХІ століття», В. Гриньов, «Нова Україна: якою я її бачу». Правдоподібно, що ця книжка в Україні непоширена – прим. Редакції.

В українській пресі з'явилися досить ґрунтовні відгуки на згадані новітні «курси історії КПСС». Але не можна обмежитися відгуками у пресі. Мають з'явитися на книжкових полицях обґрунтовані політологічні публікації, які проголошення української держави розглядатимуть як акт історичної справедливості, як відродження «запертого в лъох» народу, що його хотіли стерти з лиця землі його фальшиві «брати», і це бажання перебрала сьогодні внутрішня «п'ята колони» та її ідеологи. Такі публікації мають з'явитися не лише українською, але й російською мовою.

Ще за попереднього президента я писав, що Україні потрібна ідеологічно обґрунтована концепція національного відродження. На жаль, за щоденними клопатами наші теоретики так і не спромоглися на таку працю. Натомість маємо зливу антиукраїнських, антидержавницьких і фактично антинародніх публікацій. Може, поява цих ганебних опусів заохотить теоретиків-патріотів спробувати свої сили на ідеологічній ниві.

Отже, панове інтелектуали України, за Вами слово!

НАЦІОНАЛЬНІСТЬ? ЗАБУДЬТЕ!

ПИТАННЯ: Які зміни в національному складі України стануться до 2000 р.?

ВІДПОВІДЬ: Очевидно, що ці заходи, які вживають певні кола сучасної адміністрації, не можуть не дати своїх наслідків. А що ці заходи своїм змістом антиукраїнські, то й наслідки будуть антиукраїнські.

Що я маю на увазі? Спробую пояснити.

Адміністрація Л. Кравчука і тодішня Верховна Рада зробили перший крок у напрямі вигладження поняття національної приналежності в суспільстві. Було запроваджено папшпорти, де національність громадян не вказувано. Цей захід вигідний передусім членам п'ятих колон, polegшує їм доступ до секретних структур – передусім до органів безпеки, контррозвідки – для ведення підривної роботи.

Посилання на інші держави і на США – це чиста демагогія. Американські анкети для влаштування на роботу, для вступу до навчальних закладів чи до війська мають графу расової приналежності. Працедавців та керівників цікавить чи Ви європейець, африканець, азія, латино-американець чи тубільний американець (індіанин). У найдемократичнішій державі національність громадян береться до уваги.

Ліквідуючи графу «національність» у документах громадян, тодішні «законотворці» України заспокоювали суспільство тим, що, мовляв, національність буде фіксуватися у метриках – свідоцтвах про народження. Цією обіцянкою заспокоювано тих, хто розумів, що в сучасній Україні, коли національна приналежність визначає великою мірою хто є хто в суспільстві, цілковита ліквідація обліку національної приналежності матиме лише негативні наслідки для держави під оглядом її безпеки в першу чергу.

Збереження реєстрації національності у свідоцтві про народження свідчило б, що держава і громадськість будуть знати хто є хто в суспільстві. Марні надії!

З України надходять повідомлення, що ЗАГСам заборонено фіксувати національність у свідоцтвах про народження. Таким чином, облік національної при-

належності в Україні припинено цілком. На папері всі громадяни однаково безнаціональні, а на практиці, як ми знаємо, це далеко не так.

Хто дав таку вказівку ЗАГСам, я не знаю і з повідомлень це годі зрозуміти. Громадськість України в особі незалежних журналістів мусить довідатися хто і за чією вказівкою «спустив» таку директиву, а тоді опозиційні сили зможуть порушити це питання у відповідних інспекціях. А поки що факт є фактом: іде цілковите вигладження національної приналежності з анкетних даних.

Кому це вигідно і кому це не вигідно?

Це не вигідно передусім Українській державі, бо факт національної нівеляції вплине на статистику національного складу України. А ми знаємо, що на підставі статистики національного складу певні кола в сусідніх державах ставлять територіяльні претенсії до нас. Такі діячі, як Солженіцин, ще й фальсифікують ці дані у своїх пропагандивних виступах.

Гляньмо ж, як і чому зміниться статистика національного складу України.

Рано чи пізно, і напевно до 2000 р., в Україні пройде перепис населення. Перепис населення не зможе уникнути питання про національність. Це одне з головних завдань перепису.

І що ж тоді трапиться?

А трапиться те, що громадяни, в котрих у паспортрах не стоїть графа національності, зможуть зачислити себе до будь-якої національності, котра їм до вподоби. Мені можуть сказати, що й на попередніх переписах ніхто не вимагав від громадян показувати паспорт, отже і тоді було вільно записувати національність на свій смак. Так то воно так, але не забуваймо і психологію людей. Коли в паспорті стоїть, що я, нехай вірменин, то якось не повернеться язик сказати, що я німець чи поляк. Ану ж перевірять. І цей чисто психологічний момент змушував переважну більшість громадян записувати свою національність відповідно до того, що стоїть у паспорті.

Тепер же у паспортрах нема графи національності. Мало того, нема її і в свідоцтві про народження. Отже, громадяни мають «вільну руку» у цьому питанні. Ті прошарки населення, які прагнуть відродження СРСР, очевидно будуть зацікавлені записувати себе росіянами. Таким чином, відсоток росіян на Україні за даними майбутнього перепису буде значно вищий, ніж теперішній. А в таких областях, як Донецька і Луганська, російське населення становитиме більшість. Тоді вже й Солженіцинові не треба буде маніпулювати цифрами: наступний перепис обґрунтує його маніякальні твердження.

Статистика сьогодні, та й колись, має пряме політичне значення. Нівеляція обліку національності громадян вплине на статистичні дані майбутніх переписів. І за це треба буде подякувати нашій занадто мудрій адміністрації.

РАСИЗМ Є РАСИЗМ

ПИТАННЯ: Чи високі посади тих, хто проповідує расизм та сіє національну ворожнечу в Україні, звільняють їх від кримінальної відповідальності?

ВІДПОВІДЬ: Ясна річ, що закон не звільняє від відповідальності за проповідь расизму нікого. Проте на Україні окремі високі достойники дозволяють собі проповідувати расизм.

У своєму інтер'ю газеті «Кієвські ведомості» голова адміністрації Президента України Д. Табачник бідкається, що українська мова «віджахнула» талановиту молодь від вищих навчальних закладів. Д. Табачник скаржиться «... ми починаємо втрачати наш золотий фонд – молодь». Чому? Бо багато молодих людей не годні складати вступні іспити українською мовою. Як уже писали українські журналісти, це твердження просто наклепницьке, бо за правилами Міністерства освіти – тоді ще кравчуківського – вступникам дозволялося складати іспити російською мовою.

Отже, голова адміністрації перетягає струну, щоб не сказати інакше. Навіщо йому викривляти істинну картину мовної ситуації у системі освіти і взагалі в Україні?

Поперше, зупинімось на твердженні, що українська мова віджахнула талановиту молодь від вищої освіти. З цього твердження випливає, що талановита молодь не володіє українською мовою. Отже, українською мовою володіє неталановита молодь. Талановість і українська мова – несумісні поняття. Російська мова символізує усе талановите, а українська – усе бездарне. Це той висновок, який має зробити з бідкання Д. Табачника читач або слухач.

Мені можуть закинути, що за законами клясичної логіки такий висновок зробити не можна. Я б погодився з цим, якби широкий загал мислив за законами клясичної логіки. На жаль, загал збільша робить нелогічні висновки, розшифровуючи вислови високих мужів на підставі побутової логіки. А на побутовому рівні досить почути, що російськомовна молодь талановита, щоб зробити висновок, який усно проповідують однодумці Д. Табачника, що російська мова – мова незрівняно вища від інших мов, а від української – і поготів.

Іншими словами, російська мова належить до вищих, талановитіших мов, або й до найталановитіших, а українська мова – мова далеко нижча.

Проповідування вищості – у даному разі вищості мовної – це расизм у мовній сфері. До того ж підкріплений міркуваннями, що 50% українців вважає російську мову – рідною. Знову ж таки, Д. Табачник не вдається у причини такої ситуації. А ця ситуація сталася в наслідок витіснення української мови протягом століть расистськими законами і расистською практикою білої, а тоді червоної імперії. А сприймати наслідки расистського етноциду за позитив, значить не бачити в цьому нічого злого, мати расизм за прогресивне явище, тобто бути апологетом расизму.

Жонглюючи словом «талановитий», Д. Табачник має значно далекосяжнішу мету. Про неї можна довідатися з його книжки «Україна на порозі ХХІ століття».

У цій книжці усі крапки над «і» розставлено. Цитую: «Колишні ідеологи, такі, як 'національна держава', 'відродження нації', 'розбудова держави' тощо, які претендували на роллю загальнонаціональних, повністю вичерпались і дискредитували себе».

Коли, де і як – про це ні слова. Очевидно, тут бажане видано за дійсне.

Якби перелічені вище вартості «національна держава» і «відродження нації» і справді дискредитували себе, то сьогодні б не існувало взагалі поняття «Україна». Бо попередники Д. Табачника на ниві етноциду та лінгвоциду «дискредитували» це поняття, перехрестивши Україну на Малоросію, а українську мову оголосивши такою, що не існує. Але ця високомудра дискредитація не «вигоріла». Мабуть, колишні «дискредитатори» не мали належних ідеологів. Цю прогалину заповнив тепер новітній пророк малоросійства Д. Табачник. Він хоче формі «Україна» прищепити зміст «Малоросія». Дуже небезпечно для України бажання, коли згадати, що Д. Табачник виконує роллю правої руки для першої особи України. А чи має перша особа свою власну праву руку – це ще велике питання.

За логікою Д. Табачника Л. Кучма здискредитував себе, похваливши українців діаспори за те, що вони плекають рідну мову й традиції.

Дивні діла діються в Україні. Колись про таке казали, що права не знає, що робить ліва.

Щодо расизму, то пропаганда його є кримінальний злочин, хто б його не пропагував.

КОНСОЛІДАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА

ПИТАННЯ: Чи правильно заради консолідації суспільства утримуватися від засудження гідких рис минулого?

ВІДПОВІДЬ: Важко заперечити, що консолідація (згуртування) суспільства вимагає певних компромісів з боку сторін, які треба консолідувати. Однак не можна згуртувати суспільства, не засудивши гостро огидних явищ, які мали місце в минулому. Згадаймо Німеччину. Після поразки націонал-соціалізму німецьке суспільство сконсолідувалося, засудивши ідеологію, політику і практику гітлеризму.

Тільки відкинувши і засудивши жакливі явища минулого, можна починати розбудову життя на нових засадах. Саме це і трапилося в Німеччині.

Проблема консолідації суспільства виникла сьогодні майже в усіх покомуністичних країнах. І мені здається, що від розв'язання цієї проблеми великою мірою залежить доля цих республік. У різних державах до цього підходять по-різному. І мають різні наслідки. У Чехії, наприклад, колишнім партбюрократам заборонено посідати відповідальні, а також виборні посади. У Чехії оприлюднено для загального відома списки «стукачів» чеського КГБ. І за таких заходів чеське суспільство досить успішно консолідується. Колишнім «друзям народу» важко в цих умовах і собі сконсолідуватися для повалення демократії.

Очевидно, що в країнах СНД такий варіант майже неможливий. Тут є багато причин. Але коли йдеться про консолідацію суспільства для розбудови держави, то передумовою її має бути засудження антидержавного минулого. Не можна будувати державу, не засудивши антидержавних тенденцій. Зрештою, таке засудження практикують усі політичні сили. Комуністи у своїх програмах та пропаганді також критикують «помилки» минулого, засуджують репресії,

переслідування релігії тощо. Однак на демонстрації виходять з портретами Сталіна, що був натхненником і організатором репресій, голодоморів тощо. Тому засудження минулого комуністами має чисто маскувальний, вимушений обставинами характер.

Дехто в Україні радить не критикувати дуже гидких рис минулого, не розвінчувати окремих одіозних осіб минулого, бо, мовляв, це шкодить консолідації суспільства. Так, готуючи до друку спадщину окремих дисидентів, видавці, за погодженням з родичами, не включали до цих творів деякі «занадто різкі» на думку видавців тексти, мотивуючи це потребою консолідації суспільства.

У своїй праці «Секрети української мови» я разів кілька згадую «добрим словом» покійного вже академіка Білодіда, який очолював за Хрущова та Брежньова Інститут мовознавства Академії Наук УРСР, виконуючи там ролі русифікаторського унтера Пришибеєва. І от дістаю листа з України, де пишуть, що така політична заангажованість» не сприяє консолідації українського суспільства.

Мені важко з цим погодитися. Я цілком за те, що суспільство треба консолідувати, але така консолідація не може означати замазування і загладжування гострих кутів. Коли не засудити з усією принциповістю поганого, то воно воскресне в уже «сконсолідованому» суспільстві. Мало того, воно претендуватиме на істину в останній інстанції. І знову таки маємо відповідні приклади. Окремі одмодумці того ж таки академіка Білодіда, по-своєму розуміючи проблеми консолідації суспільства, намагаються пропагувати серед українства абсолютно антиукраїнські ідеї. «Побратим» академіка Білодіда академік П. Толочко врадував українство прожириновською статтею «Чи має Україна національну ідею?», де повністю заперечує існування цієї ідеї.

Очевидно, що консолідації з прогнилим промосковським і антиукраїнським салдафонством в Україні не вийде. Консолідація суспільства можлива лише на засаді каяння і засудження минулого тими, хто сприяв злочинам проти держави і нації. Консолідація суспільства на засаді всепрощення і всездозволеності – це не консолідація, це – здача в полон до армії україножерів.

Корифеїв «советської партійної науки» навряд чи вдасться сконсолідувати закличками до консолідації. Зате цим «науковцям» вдається такими закличками неутралізувати здорові національні сили. І в цьому небезпека закликів до всепрощального єднання.

Коли йдеться про консолідацію, то головну увагу треба спрямувати на молодь. Саме молоде покоління треба старатися сконсолідувати. І саме воно має почути слова справедливої критики стосовно всього, що безпринципне, вислужницьке, рабське. Бо затуляючи собі рота в ім'я якоїсь примарної консолідації, ми позбавляємо молодь правдивої картини того, що мало місце в минулому, а отже дезорієнтуємо її на майбутнє.

Молодь мусить знати всю правду про минуле і про діячів минулого без скидки на консолідацію. Затуляючи собі рота, ми підтримуємо антиукраїнські сили.

Степан СЕМЕНЮК

ДУМКИ СПОСТЕРІГАЧА

Історико-краєзнавча конференція «Волинь у Другій світовій війні
та в перші повоєнні роки»

Волинський Державний університет, 19-20 квітня 1995 р., Луцьк

Треба позитивно оцінити те, що нарешті українські та польські історики почали розмовляти при одному столі. Напевно, Волинський університет ім. Лесі Українки був властивим місцем для цього. Прийде час для підсумків конференції і що вона дала. Але я вже хочу висловити кілька своїх думок і про саму конференцію, і про окремі доповіді. Щоб не посудили мене в злих намірах, свої думки я висловлюю тільки про опубліковані матеріяли у збірнику: «Матеріяли наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 50 річниці перемоги над фашизмом».

Мені здається, що по 50 роках після війни належить уже неупереджено ставити крапки над «і» з обох сторін – польської та української. Належить також пам'ятати, що стосунки між народами укладаються десятиліттями або й століттями. Події сьогодення часто є відгуком далекого минулого. Ну, і при конференційному столі належить уважати другу сторону рівноправною і старатися зрозуміти її. Без цього будь-яка розмова не буде плідною.

Отож, нема підстав твердити, як це зробив Ч. Партач, що «Комітет в справі Краю 28.12.1939 року прийняв рішення, яке обумовлювало участь українців в уряді». Такого не було, зрештою, сам автор у дальшому викладі не підтвердив цього. Справді, уряд Речі Посполитої до кінця війни не визначився однозначно в українській справі взагалі, а в справі незалежності України зокрема. Якщо йдеться про спроби переговорів між представниками уряду УНР в екзилі з урядом ген. В. Сікорського, то вони закінчилися... згодою генерала на вербування українців до польського війська на Заході, і не більше.

Натомість в Краю у вересні 1941 року ОУН-б заініціювала розмови з ЗВЗ/АК, що тяглися з перервами аж до закінчення війни в 1945 році без результату. На останній зустрічі в 1945 році представники польської сторони заявили, що вони не мають потрібних повноважень, і обіцяли подати інформацію до Лондону. Це тоді, власне, перемогла, – як пише Ч. Партач, – концепція рівності, але це вже був час, коли Сталін вирішив долю не тільки Волині та Галичини, але й України і Польщі.

«Бажано було б, щоб греко-католицьке духовенство вплинуло на українських націоналістів, аби вони припинили доноси на поляків до НКВД...», – таку фразу Ч. Партач вкладає в уста В. Териховської у розмові з митр. А. Шептицьким. Не знаю, чи В. Териховська справді в розмові з митр. Шептицьким порушувала таке питання (в українських документах цього не зустрів), але справа не в тому. Які докази мала В. Териховська і Ч. Партач на те, що українські націоналісти робили доноси на поляків до НКВД? Це просто вигадка, неважливо чия. Серед польського населення в Україні – а в Польщі теж – НКВД мало доволі своїх інформаторів, і то не тільки серед «пролетаріату», які були краще зорієнтовані в справах зацікавлення НКВД, ніж будь-хто. Думаю, що автор сам дуже добре знає про це. Здається, що не треба шукати винних тільки серед чужих. Відомо чейже, що вже восени 1939 року НКВД почало масові арешти власне українських націоналістів, зокрема у Львові. Пора зрозуміти, що арешти і депортації населення НКВД проводило не

тому, що хтось на когось щось доніс, хоч це було на порядку денному, але тому, що таким було плянове діяння Москви – ЦК ВКП(б). На маргінесі зауважмо, що українська сторона такі ж претенсії може висунути проти польської сторони, якщо не більші.

Також не можна твердити, що «керівництво СЗБ вбачало позитивне розв'язання української проблеми в Польщі в кожній ситуації». Дозвольте, чи можна уважати за позитивне розв'язання української проблеми в Польщі заяву СЗБ Львівської округи про примусове виселення з ЗУЗ 70-75% українців в односторонньому порядку або шляхом виміни населення з ССРР? Цю пропозицію підтримали всі польські політичні сили, хоч деякі з певними варіаціями. А було це на переломі 1941-42 рр. Не все виразно сказано і про заяву Уряду Речі Посполитої з березня 1943 року, яку, до речі, сторпедували всі польські партії в Польщі та на еміграції як таку, що йшла задалеко в поступках українцям. Наслідком цього була «Деклярація» з липня того ж року з різкими погрозами українцям, яких той же уряд уважав за громадян Польщі. Шкода, що Ч. Партач не згадав про це.

Сьогодні вже доступні документи тих часів, – польським історикам вони були взагалі більше доступні, ніж українським, – тому не треба ані зачорнювати, ані вибілювати справ. Треба ретельно вивчати й аналізувати та робити правильні висновки на сьогодні і на завтра, бо загроза зовсім ще не минула ні для Польщі, ні для України!

Шкода, що на конференції ніхто не згадав про один, на мою думку, важливий факт, який має відношення і до Волині. Навесні (березень?) 1943 р. ТАСС опублікував заяву уряду ССРР про те, що ССРР бере під захист від польських імперіалістичних завоювників населення Західних областей. Які були наслідки цього «захисту»? Питання не риторичне і, думаю, вартує уваги дослідників.

Цікавим був виклад В. Поляка. Він торкнувся багатьох питань, хоч, річ зрозуміла, не міг їх розвинути. Він наголошував на теми, які належить дослідити обом сторонам разом і окремо. Не поминув В. Поляк навіть питання про стан справ у самому польському Русі опору, а зокрема в Армії Крайовій.

Якщо йдеться про групу «Вахляж», про що згадували й інші, то вона була частиною АК для спеціальних завдань. У Луцьку був її зв'язковий пункт, а в Ківерцях «осьродек» – станиця. Не вадить нагадати, що в інструкції уряду РП у справі посилення акції «Вахляж», було виразно написано: «зщездзаць терени родзенне польське», що не вимагає пояснень, бо німці після кожної саботажної акції мстилися на мирному населенні – розстрілювали закладників, палили села тощо. Прикладів на Волині аж надто: Луцьк, Ківерці, Рівне... Про це не треба забувати, досліджуючи польсько-українські стосунки тих часів. Посилення саботажової акції «Вахляж» на жадання Москви (через західні альянти) призвело до репресій українського населення не тільки на Волині та до масових арештів членів групи «Вахляж». Для польської сторони це була вимога часу, а для українського населення ще одна трагедія.

На відміну від Ч. Партача, Б. Поляк не витягав т. зв. позитивів у ставленні уряду РП до українського питання, яких не було багато, і не звинувачував українців, як Г. Мотика. Він просто пропонував питання для досліджень, до того ж у нього на перше місце вибивався об'єктивізм, що завжди притаманне дослідникові.

Виклад п. Г. Мотики був радше дешевою спробою звинувачити українців. Автор був слабо зорієнтований в розстановці політичних сил на Волині і в Україні взагалі. У нього не відомо – хто є хто. Адже Українську Повстанську Армію створила ОУН-Б. Крім того на Поліссі діяла від 1941 року легально Українська Міліція «Поліська Січ» Тараса Бульби-Боровця, яку німці в листопаді того ж року розв'язали. З весни 1942 р. Боровець знову організував «ПС», уже незалежно від німців. Ця формація якийсь час, за спогадами Т. Боровця, вживала назви УПА, але до серпня 1943 року це була зовсім окрема формація. Були на Волині два невеликі військові відділи ОУН-М, така ж ситуація була і в

Польщі, де крім ЗВЗ/АК діяли ҐЛ/АЛ, ВХ, ВІН та інші формації. У Ґ. Мотики яким є одне: винні українці, хоч довести цього аж ніяк не міг, бо брошури Я. Туровського і В. Семашка «Збродне українських націоналістів» не можна віднести до поважних досліджень. Це запис розповідей різних людей, часто третіх. Автори, напр., пишуть, що «українська поліція» в Луцьку розстрілювала поляків по приході туди РККА. Поминаючи, що перед приходом до Луцька РККА в ньому давно вже не було жодної української поліції, то яке відношення до цього мають українські націоналісти? Або метод підрахування числа жертв В. Семашком: «вбито кільканадцять осіб»,... «вбито кількадесят осіб». Відомо, що кільканадцять, то одинадцять і дев'ятнадцять; кількадесят, то – двадцять один і дев'ятдесят дев'ять. Така арифметика привела деяких «істориків» до більшого числа жертв, ніж поляків, що мешкали на Волині до 1939 року, включаючи депортованих більшовиками на Сибір. А з рапортів АК за 1943 рік виходить, що на Волині загинули біля 15 тисяч поляків і не менше українців. Але цифра є тут завелика, бо цих жертв не повинно було бути. Тоді не спекулюймо на людській трагедії.

До «збродні українських націоналістів» В. Семашко зараховує також трагедію села Малин (село чесько-українське). А справді була це провокація партизанів ген. НКВД Медведєва, а самі розбої dokonали німці з польськими фольксдойчами з Луцька (за Данилом Шумуком з Канади) і польськими парамілітарними відділами також з Луцька (за Ганкою Скленаж з Усті н. Лябом у Чехії) та околичними поляками, як подають очевидці. В обороні Малина загинув увесь невеликий відділ Української самооборони з Районовим проводом, власне, українських націоналістів. Це лише один приклад «досліджень» проф. В. Семашка, а їх немало і не тут їх подавати.

Треба також пам'ятати і про польські партизанські загони, що діяли в складі НКВД або в союзі з ним, а також про участь поляків у німецькій адміністрації – перекладачі, залізничники, лісничі, агрономи і, звичайно, поліцаї, головню в КРІПО.

Я не берусь нікого виправдувати або звинувачувати, я тільки пригадую, що дослідник польсько-українських стосунків тих часів мусить брати до уваги ситуацію в цілому, а не тільки дивитися зі своєї дзвіниці; мусить брати до уваги всі політичні течії всіх сторін, які тоді на даному терені діяли. На стосунки і їх наслідки між народами впливають політичні дії всіх політичних течій в даний час на даній території. Не треба бігти за легенькими популістичними висновками на потребу часу чи когось.

Слушно пише Ч. Партач, що діяльність і політична концепція польської сторони впливала не тільки зі стану політичних сил у Польщі, але й із зобов'язань супроти альянтів. Але ж те саме було по другій стороні. Тому треба зрозуміти рацію другої сторони, тим більше, що Польща й Україна перебували в зовсім інших політичних обставинах як у Краю так і на міжнародній арені. Наприклад, уряд РП навесні 1944 року визнав ССРС союзником, а українська сторона не могла цього зробити, бо не була суб'єктом міжнародного права, не була формально воюючою стороною, хоч робила свій внесок до перемоги над нацизмом і його союзниками. А крім того, ССРС для української сторони був окупантом, завойовником. І визнання його за «союзника» було б звичайною капітуляцією перед завойовником і суперечило б самій ідеї боротьби за незалежність. Тоді даваймо не робити зайвих помилок у взаємних стосунках, не оголошуймо наперед, що винні українці, бо це до нічого не приведе, тим більше, що друга сторона може зголосити стільки ж, або й більше претенсій. Послухаймо пана В. Поляка і заберімося до спільних досліджень, у чому польська сторона може допомогти українській архівними матеріалами.

При нагоді належить нагадати, що українські історики досі зовсім не використали архівних матеріалів, які знаходяться зараз за кордоном – у Люблині, Холмі, Варшаві, ...

Треба також сказати, що польська сторона була сильнішою на конференції. Властиво, полеміки ніхто не вів, але сам факт проведення конференції в Луцьку з участю польських істориків не можна не оцінити.

* * *

Українську сторону на конференції представляли дві окремі групи: українська і «єдиного неділимого Союзу», чи, як хто воліє – советська. До останніх треба віднести і кількох історичних байкарів. Шкода і жаль, але така правда. Крім того, треба виразно підкреслити, що чимало доповідей були на низькому науковому рівні, а деякі були просто повторенням советської газетної публіцистики сорокових років.

Та повернімося до окремих доповідей. Г. Бондаренко, напр., пише: «В ім'я «великої політики» вождів жертвами стали окремі території, держави і народи. Зокрема українські землі, що знаходилися у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини, в тому числі і наша Волинь, територія якої стала театром воєнних дій однією з перших».

Ніби все гаразд, але не зовсім, бо чому не згадано про українські землі, які входили до складу СРСР? Чому не названо по імені «вождів великої політики», які в двадцятих роках роздавали українські землі всім, хто хотів, в тому числі й нашу Волинь, а опісля розв'язали війну? Асекурація чи несвідомість? Це ж була наукова конференція, а не агітпроп (так, на маргінесі, то першою стала театром війни територія Закарпатської України в 1938 році).

Перераховуючи великі жертви, що їх зазнав цілий світ у роки Другої світової війни, автор ані словом не згадав про жертви України. У нього є тільки жертви СРСР. Є також жертви «кинутих у концтабори фашистами», але нема жертв, кинутих у концтабори і тюрми большевиками, в тому числі й на Волині ще в 1939-41 рр. Просто нема, не було і крапка. Чи Г. Бондаренко ніколи не проходив у Луцьку біля колишньої тюрми?

Далі Г. Бондаренко дуже каламутно повчає, що таке «патріотизм і політичний авантюризм» і мотивує: «Спроби завоювання незалежності в таких умовах тоталітарного військово-поліцейського режиму обов'язково тягнуть за собою великі жертви, що можуть привести до значного розпорошення, депортації значної частини або до знищення всього народу». Ерго – сидіть, малороси, і не рипайтесь. На щастя, в народі є пам'ять, хоч советські історики всяко її старалися вибити з людського розуму. Найбільші жертви поніс український народ, власне, в «мирний час соціалістичного будівництва», десь біля одної третини всього нашого народу, в тому і всю нашу інтелектуальну еліту. Депортація населення Волині також розпочалася у 1939-40 рр., коли жодної боротьби за незалежність ще не було, в кожному разі активної. Все це було, пане Г. Бондаренко, заздалегідь заплановане в Москві, а в роки війни також і в Берліні. Першими жертвами арештів і депортацій були уявні потенційні вороги советської влади. Чи автор не читав зізнання полк. Аралова, чому чека застрілило М. Щорса (хоч не тільки його)? Начальник штабу дивізії Аралов з усією цинічною шірістю признає, що Щорса треба було застрелити, бо він міг у майбутньому зробити національний ухил. А М. Щорс був вірним слугою Москви і двічі допоміг москалям здобути Київ. Г. Бондаренко забуває, що в чуже ярмо можна йти і мирним шляхом, що і породжує істориків, які невідомо кого репрезентують на науковій конференції в незалежній Україні.

Зовсім помилковим є твердження автора про акцію «Вісла», яка не мала нічого спільного зі спробами завоювання незалежності. Я вже згадував про цю справу при обговоренні викладу Ч. Лартача. Справу виміни населення порушував і ген. В. Сікорський у розмові з Й. Сталіном, хоч без якогось конкретного плану. Акція «Вісла» була спробою уряду ПНР «остаточно розв'язати українське питання». Історія вчить, що всі народи, за малими винятками, здобували свою незалежність тяжкою боротьбою, іноді десятиліттями,

поки світ їх зауважив і сів з ними до розмов. Маємо приклад Ірландії, Польщі, Ізраїлю, ПАР і всієї Європи під час і по Другій світовій війні.

Далі автор пише: «В роки Першої світової війни і громадянської тут були також солдати українських частин під жовто-блакитними і червоними прапорами». Справді? Які ж то українські військові частини під червоними прапорами були на Волині? Може Будьонного? Під червоними прапорами на Волині були частини російських червоних військ, в яких, на жаль, були й українці, але це не те саме, що українські частини. Аж дивно, що автор не знає як організувалися т. зв. «українські частини» під червоними прапорами, і коли їх формально включено до військ советської Росії, бо насправді вони ніколи не були українськими. Було б добре, якби автор прочитав «Вестник УНР» за 24 січня 1918 року.

Помер автор і російсько-польську війну, яка прокотилася через Волинь.

Правда, «польським громадянам війна почалася з часу їх мобілізації у польську армію». Пробачте, а в СРСР тоді не було мобілізації? Російські війська не розпочали бойових дій 17 вересня 1939 року, у яких брали участь змобілізовані до Красної армії цивільні люди? А фінська кампанія була вже після 22 червня 1941 року? А до того російські війська вилежувалися на травичці? А може, мобілізація до Красної армії в 1939 році не зачіпала населення підросійської Волині?

Плаче Г. Бондаренко над долею «молоді до 20 років» – і слушно. Молодь у тих роках повинна ще вчитися. А в скільки років призивали молодь до Красної армії в мирний час, а також на «визволення» Монголії, Фінляндії? Коли йдеться про Другу світову війну, то не ми її розв'язали (автор так і не відважився сказати хто її розв'язав); не ми проводили мобілізацію; не ми відступали до Волги, лишаючи народ на поталу Гітлерові; ми були і залишилися на своїй землі і воювали з окупантами, як воювала вся Європа. І жодної «неоголошеної громадянської війни» українці не розв'язували ані в 1917 році, ані в сорокових роках. Ту війну принесли нам багнети «красних атрядов рабочих і матросов» із Росії, принесли автомати російських червоних військ НКВД і РККА. Українці боронили тільки власну волю і власну землю. Для України це не була громадянська війна, то була війна з окупантами, в армії яких служили й мобілізовані українці. Така доля всіх поневолених народів. Крім того, в усі часи до завойовників приставала з різних причин частина завойованих, коляборантів, кажучи сучасною мовою. У нас коляборація породила між іншим і советських істориків. Тому хочеться поставити советським історикам кілька загальних питань: якщо СРСР – «наша держава і її збройні сили»; якщо українці – то «радянський народ», то чим самим підважується легітимність незалежності України, Української держави. Чи шановні історики не усвідомлюють того, чи якраз про це вам і йдеться?

Якщо російські червоні війська, РККА, так по-геройськи боролися на початку війни з нацистами, як ви представили на конференції, то як пояснити, що вже 25 червня Вермахт був у Луцьку і Дубні? Я не заперечую того, що окремі частини РККА справді по-геройськи воювали, але не вони рішали про хід війни; яка була причина неопору, власне – неопору! – РККА німцям? Якщо справді РККА принесла «світові мир і спокій», то чому при першій нагоді народи т. зв. соцлагеру зажадали виводу її зі своїх територій, і не тільки вони?

По п'ятдесяти роках після війни пора вже чесно відповісти на всі ці питання, зокрема на наукових конференціях, а не повторювати публіцистику з сорокових років. Адже багато істориків, які займаються питаннями Другої світової війни, давно вже дали переоцінку «вітчизняній історіографії», от хоч би проф. КДУ М. Коваль.

І. Пхиденко у своїй доповіді старався виправдати дії уряду СРСР і показати «чесність» його замірів, покликаючись навіть на таємні документи пакту Молотов-Ріббентроп. Однак, як би ми не старалися захистити «мирну» політику СРСР, то правдою залишається те, що то власне СРСР разом з Німеччиною напав на Польщу, (дещо з опізненням воєнних дій, але напав). Якщо йдеться про впливи, чи точніше – про поділ Європи, то тут

точилася довга і затята боротьба дипломатів СССР і Райху. Початково до Росії мала відійти майже вся Правобережна Польща, з чого пізніше Москва виторгувала в замін у Прибалтику. Якщо І. Пхиденко бачив таємні документи угоди Молотов-Ріббентроп, то мусів бачити і мапи, долучені до них з нанесеними заувагами вождя Кремля.

Далі І. Пхиденко вчить: «...поляки не ставили завдання захисту Західньої України». Справді, поляки не ставили такого завдання, вони ставили завдання захистити тодішню РП в цілому. Для поляків не існувало поняття «Західня Україна», для них була «Польська Виходня» або «Креси Виходне»; інша річ, що тоді Польща не була в змозі вести війну на два фронти – проти Берліну і проти Москви, тому і був згаданий наказ маршала Ридза Сміглого. Вже тоді війна для Польщі була програна, і вона готувалася до дальших змагань по стороні західніх союзників і Опору в Краю. В тридцятих роках Польща дуже готувалася до війни з СССР, – на східньому кордоні будувались укріплення, там були чималі військові сили. Тільки напад Німеччини змусив Польщу перегрупувати військо.

А яке завдання ставили поляки стосовно Західньої України, свідчать пізніші дії польських політичних і військових організацій там, а зокрема ЗВЗ/АК та дипломатичні заходи, роблені Урядом РП на Заході і в Москві. Виявом цієї політики була також акція «Бужа».

Лицемерством є писати, що «завданням РККА... було не війна проти Польської держави і її розгром». А чому, дозвольте запитати, розгром польської держави визначив ще В. Ленін, коли в 1920 році наказав вести з Німеччиною переговори про встановлення кордону між советською Росією і Німеччиною по лінії кордону з... 1914 року. Тільки поразка військ Тухачевського під Варшавою перекреслила ці плани.

Не зовсім правду говорить І. Пхиденко, коли доводить, що РККА звільняла солдатів польського війська не польської національності. Такого не було, всіх однаково інтерновано і висилано до лагерів. Правда, багатьом вдалося уникнути (не тільки українцям) інтернування втечею з транспортів, виливом з оточення тощо. Часто помагали нам українські червоноармійці. На Волині ще живуть колишні жовніри польського війська, які в такий спосіб врятувалися від неминучої смерті в таборах і тюрмах Росії. Сьогодні відомо всім, що серед розстріляних польських військових у Катині, Харкові та в інших місцях є й українці. В армії ген. Андерса було 6.000 (шість тисяч) українців, у більшості – колишні жовніри польського війська, які були вивезені у віддалені райони СССР. Очевидно, деś могло бути і так, як говорить І. Пхиденко, але це могла бути добра воля окремого командира РККА.

Виклади В. Ткачука, П. Ткачука і ще декого належить віднести радше до історичних оповідань і казок для дорослих. Жоден з них не відважився глянути правді у вічі та проаналізувати причини поразки РККА в червні 1941 року тут, на Волині. Напевно, важливою причиною було «заскочення» німцями, але чому було заскочення? Але як заскочення могло бути цілий 1941 і 1942 рік? Нісенітниця! Не менш важливою, якщо не головною причиною була нехіть солдатів РККА воювати за «рідну владу». Адже в полон здавалися цілі армії, понад 5 мільйонів полонених! А цього аж ніяк не можна пояснити причинами, що їх подали автори. Тільки справжнє обличчя нацизму, яке побачили солдати РККА, поставило перед ними вибір: краще воювати, ніж здаватися в полон. Але це сталося шойно через рік. Крім того, треба не забувати про Наказ ч. 270, виданий Ставкою Верховного Головнокомандувача в 1941 році, за яким кожен солдат, який складе зброю, засуджувався як зрадник вітчизни. Карні санкції обіймали і сім'ю солдата, який склав зброю і здався в полон. У більш гострій формі цей наказ був повторений у 1942 році, коли німці доходили до Волги: кожен військовий, який без дозволу покинув позицію і відступив, підлягав надзвичайному військовому судові або розстрілові без суду. Ці накази були прочитані в усіх військових частинах. Власне, ці накази, між іншим, затримали відступ РККА під Москвою в 1941 і під Сталінградом в 1942 році, бо за Волгою смерть була певна.

Якщо йдеться про поміч населення Волині красноармійцям, то вона справді була: населення переховувало їх перед німецьким полоном, але і перед відходом з РККА на схід; люди переодягали солдатів, давали притулок, працю тощо. Натомість на Волині не було жодної мобілізації до РККА, просто не встигли зробити, бо самі воєнкоми дуже швидко повтікали... Але натомість встигли розстріляти в тюрмах тисячі невинних людей – селян, робітників, інтелігентів, про що советські історики не згадали ані словом. Цей «епізод» з історії Волині у Другій світовій війні вони просто викреслили, як і цілий період від 1939 по 1941 рік.

Непереконливо виправдовує П. Ткачук советську владу і горе вчинене нею власному народові. Адже сьогодні вже всім відомо, що СРСР дуже інтенсивно готувався до війни не тільки з Німеччиною. Вистачить переглянути кількість частин РККА, які були перекинуті над Буг на Волині в 1939-41 рр., скільки було за той час збудовано військових летовищ та інших воєнних об'єктів. Живуть ще на Волині люди, які можуть розповісти «дослідникам», як і скільки щоденно гонили красноармійці людей на військові будови. Не мовчать про це і документи.

У П. Ткачука все нещастя для російської РККА сталося тому, що: «знищено ціле покоління партійних керівників, багато рядових комуністів, ...внаслідок чого кількість членів КП(б)У протягом 1933-38 рр. зменшилась вдвічі».

Ось де причина поразки, бачите, люди! А мільйони знищених непартійних людей – хто їх порахує? – у тов. П. Ткачука «не всчот». Що там, що в двадцятих і тридцятих роках кількість українського населення в межах УРСР зменшилася на третину, власне, завдяки членам ВКП(б), КП(б)У. Оце мораль советського історика в 1995 році. До речі, пане П. Ткачук, Ви просто обдурюєте людей, бо жодних членів КП(б)У не було, були члени ВКП(б), а КП(б)У була обласною, по відношенні до Москви, організацією ВКП(б), яка видавала партійні квитки на території УРСР.

Якщо йдеться про військову освіту командирів РККА до чистки, то радив би авторові заглянути хоч би до «Советської енциклопедії» і довідатися, хто з них мав вищу освіту (військову). Адже навіть Г. Жуков, К. Рокоссовський, В. Блюхер, М. Тухачевський не мали вищої військової освіти, не кажучи вже про Ворошилова чи Будьонного. Очевидно, я не беруся судити, якими вони були командирами і стратегами, бо це зовсім інша тема, що заторкує російську воєнну доктрину. Напевно, чистки в РККА мали негативний вплив на бойовий стан РККА, але не вирішальний. Треба пам'ятати, що всі командири РККА до чистки і після неї були стратегами, так би мовити, Першої світової війни, а друга почалася через двадцять п'ять років. Головна причина поразки РККА в перших роках війни була в нелюдській комуністичній системі, яка гнобила всіх, і від якої люди хотіли звільнитися. Це було теж причиною створення німцями в 1943 році з полонених красноармійців РОА ген. А. Власова. Не якогось там батальйону, а 800-тисячної армії (за А. Солженіциним). Феномен у світовій історії! Згадую про це також і тому, що РОА діяла на Волині і Поліссю, де виконувала поліцейські каральні акції.

А от про «подвиг» художника М. Глуценка автор таки переплутав, бо М. Глущенко від 1936 року перебував у Москві.

У цілому доповіді П. Ткачука і В. Ткачука, як і М. Матвіюка, Л. Понедільника та інших мають небагато спільного з науковим підходом до історії. Це радше історична публіцистика.

Коли я знову і знову перечитую матеріали конференції, тим більше болить у мене серце за долю української історіографії. Ну, бо як навіть сам декан історичного факультету Є. Франчук уважає РККА за «наші війська», та коли вся його доповідь перенасичена пропагандивними висловами, гідними хібащо фронтового військового кореспондента, ...а

була це наукова конференція в українському університеті, що повинно зобов'язувати – виходить, що ні...

Репортажем, спізненим на 54 роки, належить уважати доповіді Л. Понедільника і М. Матвіюка, хоч останній зробив спробу аналізу причин поразки РККА на Волині. Але і він не згадав важливого моменту, а саме: в советських військових школах усіх рівнів не вчили оборони, а тільки наступу, війни на землі ворога. З цього і випливав брак організованого тилу та організованого відступу.

Л. Потапчук пише, що «тисячі синів Волинської землі влилися» в ряди РККА. Справді? Так просто влилися, не було примусової мобілізації, навіть неповнолітніх?

П. Борковський закидає «серйозні прорахунки ОУН-Б і ОУН-М щодо проголошення держави і ліквідації її фашистами». Не було тут жодних прорахунків, було натомість використання ситуації, в якій на повний голос було сказано світові, власне – світові, а не лише Німеччині, – що Україна хоче бути незалежною державою. І реакція нацистів була їм, оунівцям, відома наперед, але це «інтегральний націоналізм» не залякало. (До речі, чи автор знає, хто і коли видавав визначення «інтегральний націоналізм»?..). Окрім того, світ довідався через реакцію на проголошення Акту 30 червня 1941 року, що несе народам Східної Європи гітлеризм, з яким російські більшовики співпрацювали до 22 червня 1941 року. Не було б тоді отих «інтегральних», і мабуть сьогодні П. Борковський не знав би рідної мови.

ОУН-М не брала участі в проголошенні Акту 30 червня 1941 року. Тільки Львівська ланка ОУН-М виразила готовість співпрацювати з Державним Правлінням, однаке під умовою, якщо німці дозволять.

І державні українські органи тоді діяли, і культурне життя відродилося, хоч не надовго і не скрізь однаково. Але в історичній пам'яті все залишилося, і розійшлося по всій Україні, хоч борковські, ткачуки, наконечні, пхиденки та інші десятиліттями опоганювали визвольні змагання власного народу за свою волю.

Дійсно, тяжкою була доля вивезених на рабську працю в Німеччину (хоч належало б зробити аналогію з вивезеними в Сибір), але з поверненням автор перебільшив. Не всі люди захотіли повертатися! Багатьох силою повертали, були створені спеціальні загони НКВД і десятки фільтраційних таборів для «добровільно» повернутих, в яких загинули тисячі людей на рідній землі. Автор не чув про це?

Право П. Борковського називати визвольну війну українського народу «політичною авантюрою», бо так його навчили... Але вже до зовсім політичного неучтва належить бештати ОУН-УПА за те, що вони не пристали на пропозицію (кому вона була зроблена?) Н. Хрущова про спільну боротьбу проти німців. За що мали спільно боротися? Адже ОУН-УПА, як і всі українські самостійницькі політичні сили, змагалися за Українську Самостійну Соборну Державу, а компартія Хрущова – ВКП(б)/СССР від 1917 року, за російською імперською традицією, безжально нищила навіть саму ідею української державності; більшовизм був, і є в сьогоднішній іпостасі, запереченням волі народів і їх державної незалежності (окрім «старшого брата»). Вони, ОУН-УПА, добре пам'ятали, яка доля спіткала тих, які в 1917-20 рр. пішли на «спільну боротьбу» – боротьбистів, любченків, червоне козацтво; а Елан і Хвильовий?.. Пригадаймо, яка доля спіткала польських політичних і військових діячів – тут на Волині теж, – які зголосили свій акцес, часто під тиском західних альянтів, до спільної боротьби проти німців. Прикладів не треба далеко шукати: командир 27 дивізії АК «Оліва»-Ківерський, що активно воював, виганяючи німців з Ковеля, через кілька днів був арештований і розстріляний НКВД. А що сталося з керівниками польського Руху Опору, які поїхали до Москви «на розмови» – всіх засудили, а деяких розстріляли. Загляньте-но до «Директиви» Ставки Верховного Головнокомандувача з 11.7.1944 р. до командувачів Білоруським і 1 Українським фронтами у справі

ставлення до несовєтських воєнних формувань (дивись архів МОРФ ф. 233, т. 2307, д. 108). А Польща була тоді визнана всіма державами світу, і сама у квітні 1944 року визнала СРСР своїм союзником. А України як держави не було, ми були лише ласим шматком, за який воювала Москва з Берліном, а Берлін з Москвою. До кого і про що веде мову історик П. Борковський?

В. Павлюк присвятив свої міркування, зрештою – не тільки він, діяльності Боровця-Бульби. Тільки не треба перелицьовувати того, чого сам Боровець не написав. Хибаю спогадів Боровця є те, що він не наводить жодних документів, оправдуючись тим, що не мав під рукою архівних матеріалів у 1981 році. Щось тут не грає, бо в роки війни він сам був кілька разів у Варшаві в уряді УНР; до нього приїжджали, як пише сам, зв'язкові офіцери від уряду УНР, то як він не передавав документів до своєї Централі? А документи уряду УНР в екзилі повинні були бути Боровцеві доступні, бо він діяв, як відомо, від уряду УНР, про що сам пише. Думаю, що спогади Боровця-Бульби в журналі «Волинь» (ч. 1, 1991 р.) слушно віднесли до «літературної спадщини», власне – літературної, хоч певні епізоди мають і історичну вартість. Не треба людям забирати того, що вони робили, але не треба приписувати того, чого вони не робили. Боровець ніколи не мав військових шкіл ні в Луцьку, ані в Лаврові чи Шпанові, ані біля Почаївської Лаври. Навесні 1943 року Боровець підпорядкувався Климові Савурові, заховуючи організаційну окремішність своїх відділів. Немає у Боровця написано, що «16 листопада 1941 року «Поліська Січ»-УПА... починає активну боротьбу проти німців». А вся військова кампанія від Сарн до Олеська була ним узгоджена з німецьким командуванням. «Я сам із сот. Сигаленком кілька разів їздив на переговори з ген. Кініцгером, поки цю справу пощастило довести до бажаного нам кінця», – пише сам Боровець. Скажімо відверто, – тоді й бути інакше не могло.

Боровець як отаман був самітником, кидався від уряду УНР до ОУН-М, укладав угоду з партизанкою НКВД, то знову з німцями. Ані перші, ані другі угоди не дотримувались. Як згаданю, навесні 1943 року він підпорядкувався Головному Командирові УПА, а згодом почав реорганізувати «Поліську Січ» в УНРА. Така доля отаманів. А через 30 років почав писати спогади-повісті. Все це, звичайно, не відбирає його заслуг ані перед війною, ані в роки війни. Тільки треба все розмістити у властивому вимірі, часі та просторі. А так для формальності – Бульба ніколи не був націоналістом, а М. Лебедь від травня 1943 року вже не виконував обов'язків Провідника ОУН-Б.

Цікаву інформацію про «Поліську Січ» подає Р. Кондратюк на сторінці 90 за газетою Боровця-Бульби «Гайдамака». Цитую: «Становище на фронтах у початковий період війни, ілюзії та сподівання українських націоналістів (?! – С. С.) стосовно німецької влади та її політики в Україні вплинули на пронімецький характер газети. Всі публікації, вміщені на її сторінках, повідомлення з фронту, спрямовані на підтримку німецької армії та окупаційних властей. Так, у числі 5 за 12 жовтня видруковано велику статтю У. Самчука «Адольф Гітлер», де фіюрера названо «мужем надзвичайного мірила і надзвичайної духової сили». Згадуючи наступну групу видань: «Вільна Україна», «До зброї», «Самостійна Україна» та інші, автор пише, що вони носять «не лише протибольшевицький, а чітко виражений протинімецький характер», а далі вже забракло авторові відваги сказати, яка політична організація видавала ті газети. Всі вони були органами ОУН-УПА.

Щодо «своєрідної тактики УПА-ОУН, про яку згадує П. Борковський, то таку ж тактику тоді стосували всі країни, включно із західними альянтами, бо доля світу в 1943 р. ще не була вирішена.

З викладами «науковця» В. Наконечного не варто навіть дискутувати, бо це суцільна неправда, точніше – брехня і вихвалання катів Волині – НКВД. Міг би «дослідник» пройти шляхами рейдів Ковпака і запитати старших людей або хоч прочитати записки комісара Руднева, тоді довідався б, скільки Ковпак і Фьодоров з товаришами спалили

сіл, розстріляли і повісили людей, в тому числі і своїх – комісара Руднева. Знайдіть у «Книзі пам'яті» В. Наконечного імена тих, хто боровся за незалежність України. Хай це буде на совісті «дослідника» В. Наконечного!

Заслуговує на увагу виклад Б. Кашея про особливості діяльності ОУН-УПА та причини поразки. Чимало цікавих думок висловив автор, які вартують уваги, але й ретельного дослідження. Треба сказати, що від конференції з нагоди 50-річчя УПА, яка відбулася в 1992 році в Луцьку, автор зробив певний поступ у вивченні теми (здається, що він має доступ до архівних матеріалів НКВД, в тому числі й до ідеологічно-політичної літератури). Тому вся його «наука» спрямована на те, щоб «довести науково» що визвольні змагання за державність у роки війни не були потрібні. Тому не можна погодитися з висновками автора, бо завжди і в цілому світі національно-визвольні революції давали першість політично-національному питанню. Адже життя народу обіймає не лише соціальний аспект, але й політичний, культурний, релігійний тощо. Без політичної (національної) незалежності (державності) жодний народ не здійснив би своїх соціальних – і не тільки соціальних – стремлінь. Недарма Й. Фіхте писав колись німцям, що культурна Німеччина без політичної Німеччини приречена на загибель. Досвід історії довів слушність цієї думки, хоч Б. Кашеєву це трудно зрозуміти, але на це нема ради. ОУН мала свою соціальну програму.

Неправду пише автор, що «давалися взнаки різниці у віроісповіданні між східними представниками УПА, що ісповідували православ'я, і галичанами греко-католиками». Шкода, що автор не покликався на факти і документи, з яких засягнув такі інформації. Це просто вигадка з арсеналу пропаганди окупантів. Адже Волинь теж була православною. В УПА такого питання взагалі не існувало, були важливіші справи.

Освіченість, пане Б. Кашею, в УПА була такою, якою на той час могла бути. Структура кожної армії відповідає структурі суспільства, яке ту армію створило, інакше не буває.

Хіба незнанням історії власного народу можна пояснити твердження автора, що в ОУН-УПА «Не було враховано помилки періоду державотворення України 1917-20 рр., зокрема нехтування соціальним питанням». Може, треба було б хоч трішки почитати історію тамтих років і довідатися, коли Центральна Рада УНР приймала закони з «соціальних питань», – раніше, ніж Совнарком советської Росії. А літератури тепер не бракує, от, наприклад, «За Державність». Віддаючи першість соціальним питанням, ЦР – її соціалістичні лідери – розпустили навіть частини українського війська, що стало важливою причиною поразки УНР у війні з советською Росією, бо не було кому боронити української держави і її «соціальних питань».

Далі Б. Кашей пише: «Тому недоцільно ототожнювати маси учасників ОУН-УПА з її керівництвом і ідеологією С. Бандери». Це вже з арсеналу самого В. Леніна і Ф. Дзержинського. Таке ж голосить сьогодні і Д. Шумук. А все ж таки – за ким пішли ті «маси учасників ОУН-УПА» на нашій Волині, як не за керівництвом ОУН-УПА? Йшли і разом боролись, і гинули на волі та в заслання. Запитав би автор тих, хто ще живе, чому вони так робили, хоч, як видно, йому цього не зрозуміти.

А ось і «найвагоміший» аргумент Б. Кашея, і не тільки його: «Незрілість народу – неформованість нації». Це старий «науковий» аргумент всіх окупантів і завойовників. Так писав В. Соловйов, а російські більшовики переробили на «Без Росії Україна не може бути вільною» і сотворили «соціалістичну націю» і «советський народ»; так писали польські політичні діячі Е. Пашковський і Борковський-Дунін; так говорили нацисти, їх прибічники і сам фюрер. Виходить, що цю «науку» повторюють їх послідовники і сьогодні, і то в українському університеті.

Але дозвольте запитати: як та «неформована нація» на Волині змогла створити в неімовірно тяжких умовах війни свою армію – УПА і перед лицем світу стати до боротьби з найпотішшими ворогами людства? Хай історик Б. Кашей покаже ще одну політично-

військову силу, яка б користувалася такою загальною підтримкою населення, як тоді ОУН-УПА, і то тут у нас, на Волині. Історії не треба кольоризувати, але теж не треба робити з історії «блукоту агітатора» КПСС. Цікаво, хто із советських істориків провів колись чи тепер опитування населення, зокрема тих, кого стосується ця проблема?

Правда, УПА, як військова сила, по війні боролася проти трьох держав. Для цього був укладений договір між ССРСР, ПНР і ЧССР. Яким мусів бути «слабеньким» національно-визвольний опір в Україні, що треба було укладати тристоронній військовий договір! Коли до цього додамо те, що діялося у двадцятих і тридцятих роках, маю на увазі терори, то маємо право сказати, що все ж таки завойовникам не вдалося перемогти в українському «незрілому» народі національно-державницької ідеї і волі до державного життя. Про це свідчать події у Києві в 1941 році, в Донбасі в 1942, 1943-46 рр. і, очевидно, в 1989-91 рр. Отже, тов. Б. Кашею, та «незформована нація» не була так зовсім позбавлена державного менталітету. Ви багато потрудилися, щоб власній нації виполоскати з розуму і душі державний менталітет, але все ж таки не перемогли. Чи не тому так наполегливо надробляєте сьогодні?

В. Данилюк і М. Кучерепа взялися прослідити і дати оцінку діяльності ОУН на Волині на підставі слідчих матеріалів у справі І. Скопюка. Жаліти треба, що автори, маючи доступ до архівних матеріалів слідства, не висвітлили цієї справи до кінця. Досі ходять різні плітки, і треба було б поставити вже крапку над «і». Загалом відомо, що І. Скопюк на слідстві заломився і наробив чимало лиха, про що я згадував в іншому місці. Тому робити оцінку діяльності ОУН на Волині тільки на підставі зізнань І. Скопюка, на нашу думку, не можна, тим більше, що у справі він проходив не сам. З другого боку, стараюся зрозуміти авторів, для яких «українські націоналісти були... злочинним бандитським формуванням» (ст. 62), щоправда, «не суто бандитським», але ж бандитським. Авторам може тепер потиснути руку сам «Комуніст» і «Справедливість». Що ж, визначення притомом взяте з вироків Воєнного Трибуналу НКВД чи Особого Совещання.

Київ, травень 1995 року ■

В. КУЛЬЧИЦЬКИЙ-ГУТ

ЦІКАВА ПОЯВА НА АНГЛОМОВНОМУ КНИЖКОВОМУ РИНКУ

«Енциклопедія демократії», яка при кінці 1995 року появилася у США й у Великій Британії, напевно займе особливе місце серед різного роду англomовних енциклопедій. Слушно стверджується у «Вступі»: «На світанку нового століття демократія, виглядає, здобуває опору по цілому світі, і все-таки вона залишається слабкою в усіх, крім жменьки, націй-держав. Розуміння демократії є істотною частиною її часто слабого впливу на людей і країни».

І для от цього «розуміння демократії» мала б спричинитися якраз згадана енциклопедія. «Що саме є демократія? Де вона з'явилася і в яких обставинах? Чи вона обмежується значною мірою європейськими націями розвинутого світу? Де б вона не існувала, чи вона має спільні характерні особливості, які роблять її зразу розпізнавальною? Енциклопедія

* Seymour Martin Lipset (гол. ред.) – “The Encyclopedia of Democracy”, “Congressional Quarterly”, Washington, 1995.

старається відповісти на ці та багато інших питань про складний предмет демократії», – стверджується далі у «Вступі». Для цього енциклопедія має 417 оригінальних статей про країни, географічні регіони, історичні епохи, видатних людей, філософічні концепції». У додатку є ще 20 документів. «Ці документи, які походять з різних країн, дають змогу проникнути в те, як демократію розуміли й артикулювали у різних епохах і в різних суспільствах».

Сеймор Мартін Ліпсет, автор «Передмови», інформує, що «дефініція такого складного поняття, як демократія, неминуче буде культурно базована. От можна очікувати різниці в точках зору між центрально-європейським прихильником професійних спілок і бідним селянином субсагарської Африки. Дефініція буде також обумовлена історично: наприклад, громадяни країн, які появилися з розвалом колоніалізму після 1945 р., будуть мати інше сприймання демократії, ніж громадяни давно встановлених країн. Та й особиста дефініція демократії буде також обумовлена багатьма іншими факторами». А все-таки, на думку С. М. Ліпсета, ці різниці в дефініціях існують тільки «по краях», бо «все-таки можливо, а для потреби аналізу і дискусії абсолютно необхідно, встановити суттєві риси, які ставлять демократичну систему зовсім окремо від недемократичних систем». Він подає три такі риси: «Існує змагання за урядові позиції, і чесні вибори на публічні посади відбуваються у регулярних відступах без уживання сили і без виключення якої-небудь групи. Громадяни беруть участь у виборі їхніх провідників й у формуванні політики. Існують громадські та політичні свободи, щоб забезпечити чесність політичного змагання і участі в ньому».

Переходячи до гасел, С. М. Ліпсет інформує, що «вибір і трактування країн і регіонів ґрунтується на декількох міркуваннях. Країни, що мають винятковий досвід із демократичним розвитком і консолідацією, трактуються індивідуально». Розмір же статей, відведених для країн, залежить «від осуду редакційної колегії щодо їхнього інтересу, доречності і важності для демократії як теоретичної концепції і як практичної системи урядування».

Нас, розуміється, цікавить у першу чергу, як у цій енциклопедії трактується гасло «Україна». Та ще націоналізм. Тепер у зв'язку з розвитком подій у колишній Югославії та й у теперішній Російській Федерації постійно пишеться в англomовній пресі про різного роду націоналізми. От Жириновського постійно називають ультранационалістом. Та й А. Каратницький, автор статті про Україну в цій енциклопедії, перераховуючи теперішні партії в Україні, відносить Конгрес Українських Націоналістів до партій «демократичної орієнтації».

Отже, як це вище згадано, автором досить довгої статті про Україну є Адріян Каратницький, тому можна сподіватися об'єктивного трактування теми. В увідній частині мова йде про географічне розташування, кількість населення, проголошення незалежності, основні проблеми незалежної України та нормальний демократичний перехід від адміністрації Леоніда Кравчука, першого президента, до адміністрації Леоніда Кучми. Після вступної частини йде перший розділ п. н. «Історичне тло». От його перше речення: «Від упадку у тринадцятому столітті княжої держави Київської Русі, яку було засновано у дев'ятому столітті, Україна мала тільки короткі періоди незалежності». Наступне ж речення вже твердить: «Перший період незалежності тривав від середини сімнадцятого століття до середини вісімнадцятого століття». Коли перше речення ніби сугерує англomовному читачеві, що період Київської Русі належить до історії України, то друге речення піддає цю сугестію під сумнів, бо, логічно беручи, першим періодом незалежності повинна бути Київська Русь.

Чому так неявно потрактовано період Київської Русі, показує гасло «Росія передсоветська», де в увідному параграфі інформується англomовного читача, що «першу державну структуру серед сусідніх слов'ян створили варяги», та що «за славний спадок створеного

тіла, званого як Київська Русь, ведеться спір між росіянами і віднедавна (sic!) українськими науковцями. Кожна з цих національностей має претенсії бути законним спадкоємцем Київської Руси». Далі йде вже перший розділ «Київська Русь і Московщина». З цього факту виходить ясно, що редактори «Енциклопедії демократії» у згаданому вище спорі стали по стороні росіян і віддали Київську Русь росіянам. А це означає, що українським історикам ще треба буде багато попрацювати на зовнішньому відтинку, щоб неукраїнська історична наука визнала Київську Русь першим періодом історії України.

В «Енциклопедії демократії» націоналізм і фашизм трактуються зовсім окремо. Націонал-соціалізм (нацизм) залучений у гасло «фашизм». Вже саме це відлучення націоналізму від фашизму-нацизму надає респектабельності, так би мовити, поняттю націоналізм. Стаття про націоналізм починається дефініцією, якій нічого не можна закинути. Ось вона: «Націоналізм – політична доктрина, яка вважає націю головним об'єктом лояльності і висуває культурну, моральну і політичну точки зору, у яких нація відіграє центральну роль». Далі йде мова про походження поняття «нація» та поширення його зі студентських громад одного походження на цілі народи. «Таким чином нація стала символом солідарності між усіма членами політичної структури, як також і зв'язком між правителем і його підлеглими. Звідси установилась нова політична норма, яка плекає переконання, що узаконюючим принципом політики і творення держави є націоналізм. Ця норма знайшла своє найкраще вираження у нації-державі, яка розвинулася у дев'ятнадцятому столітті. Нація-держава, припускалося, приведе до розвитку найбільш стабільної і передової форми демократичного існування. Національна однорідність мала привести до внутрішньої гармонії і солідарності, як також до патріотичних почувань і готовності боронити державу від зовнішніх загроз».

Проте так не сталося. Але, на думку автора статті, «зростаючий розлад між сучасними націоналістичними рухами і демократичними ідеалами ще не означає, що ці рухи не є ліберальні і демократичні за своєю природою, радше цей розлад випливає зі зміни у політичних обставинах, які не зійшлися з відповідним теоретичним і політичним розвитком». А ці «обставини» – це факт, що «відбуваються масові хвилі еміграції... При кінці ХХ століття заледве чи будь-яка держава є однорідна з національної точки зору». І попри те «ідея, що нація є єдиним джерелом легітимності, є далі загально визнаною». Автор, отже, приходить до висновку, що «у світі національно різномірних держав націоналізм і демократія можуть співіснувати тільки тоді, коли націоналістичний ідеал стає поміркованим і переформованим». А з цього виходило б, що Адріян Каратницький, зараховуючи Конгрес Українських Націоналістів до партій демократичної орієнтації, підказує англomовному читачеві, що Конгрес Українських Націоналістів і належить до таких націоналізмів, які можуть «співіснувати з демократією». Немаловажне свідчення для англomовного світу!

«Український націоналізм є духовий і політичний рух, що зродився з внутрішньої природи Української Нації в час її зусильної боротьби за підстави і цілі творчого буття... Органічна зв'язаність націоналізму з нацією є фактом природного порядку і на ньому основане ціле розуміння істоти нації».

*«Постанови Великого Збору ОУН» 1929 р.,
БУП ч. 1, стор. 3.*

бл. пам. Анатоль БЕДРІЙ

ЗАБУТЕ І ЗАНЕДБАНЕ УКРАЇНСЬКЕ СЕЛО

Протягом тисячоріч українська нація складалася в основному з трьох головних верств: селянства, міщанства та еліти. Археолог і етнолог Вадим Щербаківський назвав українське селянство субстратом нації, тобто суспільною основою, без якої саме міське населення і владна верства не існували б як українська нація.

Під час перших Визвольних змагань селянство творило основні кадри українських збройних сил. Збройні виступи проти окупантів у 1920 роках здебільшого були селянськими. У своєму творі «Підстави нашої політики» (1921) Дмитро Донцов стверджує, що від віків «справжнім організатором господарського життя країни та його військовим оборонцем стає селянська маса». У статті «Розклад нашого партійництва» (1923) Донцов слушно пише: «Большевики і поляки уважають за основну підставу українства як самостійної політичної сили – єдине, не роз'єднане село».

Українське село звеличив Василь Стефаник, а за це Стефаника звеличив Дмитро Донцов у статті «Поет твердої душі» (1927) з нагоди появи Стефаникової збірки «Земля».

Організація Українських Націоналістів сильно наголосила у Постановках свого основуючого Конгресу (1929) першорядність українського селянства у національно-визвольній боротьбі. У першій точці «Аграрної політики ОУН» сказано: «Інтересам народного господарства України відповідає існування та розвиток селянського господарства». ОУН виступає за «вивласнення поміщицьких земель без викупу» (т. 2). Тоді ще колгоспна система не була загально запроваджена в УРСР. У т. 3 читаємо: «Держава дбатиме про розвиток сільсько-господарської виробности та про забезпечення благобуту селянства шляхом підтримання середнього селянського господарства». А шоста точка уточнює аграрну політику ОУН: «Селянське господарство буде побудоване на праві приватної земельної власности, обмеження державною регуляцією вільної продажі й купна землі з ціллю запобігти в цей спосіб надмірному зменшенню чи збільшенню земельних поділів».

У 1930 роках українське селянство почало включатися до ОУН, головню з теренів, окупованих поляками, бо на землях під російською окупацією шалів страшний геноцид і терор, і ОУН не мала ще тоді змоги закорінитися там по селах, що почало здійснюватися після 1941 року, зокрема на Правобережжі. Під Польщею селянство трактувало ОУН як свою визвольну організацію. 1932 року селянство придбало двох своїх національних героїв в особах Василя Біласа і Дмитра Данилишина. В 1933 році пролунав постріл Миколи Лемика на наказ Проводу ОУН в обороні українського селянства, мільйонами винищованого комуно-російськими наїзниками.

Висліди організаційної праці ОУН у тридцятих роках на відтинку селянства підсумував Другий Великий Збір ОУН (квітень 1941), що його можна назвати «Збором Бандери». Там схвалено постанову: «Українська земля українським селянам, фабрики й заводи українськими робітникам, український хліб українському народові; вільна ініціатива вільних людей; загальне й повне право власности на продукти своєї праці; обмежене приватне, кооперативне й спілкове право власности на господарювання землею й верстатами для тих, які в них працюють». На основі програми і політики ОУН, цілковито прихильної до селянства, у роках 1941-1944 відбулося дальше розширення, скріплення і побільшення організаційної бази ОУН між селянством України. Тисячі сіл стали остоею національно-визвольної революційної боротьби.

Вже появилися десятки спогадів, хронік та історичних нарисів про українські села, опановані націоналізмом. Тепер долучиться до цього праця Зеновія Брезденя «Підбірці – моє рідне село». Це видання на 132 сторінки з 27 світлинами, Детройт, США, 1994.

Село Підбірці розташоване за 7 кілометрів на схід від Львова. Солідно опрацьовані розділи подають багато фактів, подій, прізвищ. Довідуємося, що на терені Підбірців український народ проживає без перерви щонайменше тисячу років, а археологічні знахідки є з перших століть по Христі. Добре опрацьований історичний нарис села. Зокрема в подобицях подана доля підбірчан під комуно-російською займанщиною. Є списки селян, які боролися в рядах ОУН-УПА і які загинули з рук зайдів. Написано також про визвольні чини підбірчанських націоналістів, як участь у визволенні з німецької тюрми Ярослава Старуха, члена Проводу, ліквідація зрадників і сексотів, а від зброї підбірчан загинули десятки ворогів. Є список дівчат, членів ОУН-УПА. Точно описані особи й родини тих, кого москалі вивезли на Сибір. При кінці додані цінні документи про священників Ярчівського деканату УГКЦ від початку його існування (1739 р.).

Книжку Зеновія Брезденя «Підбірці – моє рідне село» можна придбати, звертаючись на адресу:

**Mr. Z. Bresden
25857 Loretta Ave.,
Warren, Mich. 48091-5017,
USA**

Подібних праць про боротьбу українських сіл за українську державу і волелюбний лад повинно появилося багато, бо вони розкривають справжню минувшину українського народу, зокрема селянства. Помимо того, що селянство не становить сьогодні більшості українського населення, то все-таки нараховується на багато мільйонів. Можливо, що селянам західних областей живеться дещо краще ніж перед 1991 роком. Але загал українського селянства є незмінно невільниками режиму і старих владоможців. Над більшістю селянства далі тяжіють політичні, економічні, соціальні та навіть культурні кайдани. Стан селянства зовсім не відповідає тим ідеям і програмам, що їх голосила ОУН у тридцятих, сорокових та пізніших роках. У змаганні за побудову справжньої національної української держави селянство мусить далі, як і давніше, відігравати чільну роль. За минулих кілька років воно цієї своєї ролі не відіграє. Це не вина селянства, а національного активу, який переважно концентрує свою діяльність по містах. Селянство і робітництво незадовільно охоплене націоналістичним рухом, чи навіть національно-патріотичним. Тому пора активізувати в боротьбі за національні інтереси українське селянство. Ті, хто вважає себе авангардом народу, сьогодні повинні звернути безмірно більшу свою увагу на мобілізацію українського селянства в боротьбі проти ворогів української національної держави. Нехай боротьба селянства за українську державу і справедливий народоправний лад першої половини двадцятого сторіччя буде зразком для сучасників. Хай гідно живе й процвітає українське село! ■

«Мов буревій, мов буря дика, люта,
Що рве з корінням дуби і тополі,
Немов стріла до вистрілу напнута,
Так ми тоді зібралися до волі,
І грянули, немов гірський водопад
В історію, а з нами – наш Листопад».

М. Вільшина: «ЛИСТОПАД»

Посмертні згадки

У глибокому смутку ділимося болючою вісткою зі співробітниками і передплатниками «Визвольного Шляху», а почерез них з усіма українськими патріотами, що в суботу 14 вересня 1996 року відійшла у вічність –

св. п. АДЕЛЯ-МАРІЯ ДЖЕПСОН-ЦИМБАЛІСТА,

вірна та віддана дружина проф. д-ра Петра Цимбалістого, члена Редакційної Колегії нашого журналу, а рівночасно щира співпатріотка українського народу в періоді його боротьби за звільнення з московсько-большевицької неволі.

Св. п. Аделя-Марія народилася 1 січня 1922 року в англійській середньокласній родині. Від наймолодших років виховувалася на тривких традиційних моральних, релігійних і патріотичних засадах. Середню школу з латинською мовою, а згодом Інститут мистецтва у Вербургу закінчила з успіхом. Під час Другої світової війни служила в «Полевій жіночій армії» і разом із сотнями-тисяч молодих дівчат працювала в сільському господарстві в південно-східній Англії, біля Милденголю, де в 1949 році запізналася з українськими хлопцями і дівчатами, і включилася в їхнє культурно-освітнє життя, захопившись зокрема українською піснею, музикою, а згодом культурою, історією, мистецтвом і народною творчістю.

Заміж за студента Лондонського університету Петра Цимбалістого Покійна вийшла в листопаді 1958 року, віддавшись всеціло підтримці своєму чоловікові під час студій, завершених докторатом, та в його довголітній активній праці на громадсько-політичному полі у Великій Британії, науковій в УВУ й УКУ в Європі, а від 1992 року в Україні. З великою щирістю допомагала Покійна українським самостійницько-державницьким чинникам у їхній інформаційно-політичній діяльності між британцями та в публічних акціях в обороні державницьких прав нашого народу.

Св. п. Аделя-Марія відійшла у вічність несподівано у Вітінгтон шпиталі, Гайгейт, Лондон. Похорон Покійної відбувся 23 вересня з Української католицької катедри під молитовним керівництвом Апостольського екзарха Преосвященного Владики Михаїла Кучм'яка, ЧНІ, а відтак на цвинтарі Ганнерсбері при співучасті осиротілого чоловіка, членів родини, і багатьох приятелів з посеред українців і британців.

Найглибші співчуття висловлюємо опечаленому болем і смутком Другові Петрові, всім членам родини Аделі і Петра, і всім його Друзям в науковому, громадському і політичному світі!

Вічна і славна пам'ять Покійній!

Редакційна Колегія «Визвольного Шляху»

* Полева жіноча армія – British Women Land Army.

З великим жалем та невимовним смутком подаємо до відома, що 3 жовтня 1996 року в ранніх годинах відійшов у засвіти довголітній провідний член Організації Українських Націоналістів –

славної пам'яті проф. МИКОЛА АНДРУХІВ – ЖДАН-ГОНТА

Микола Андрухів – Ждан-Гонта – активний діяч в громадських і політичних організаціях в Україні і на чужині, де віддано працював в організованому житті нашої спільноти в місті Монтреалі, Канада, в якому поселився після Другої світової війни.

В організаційній праці сумлінно і чесно сповняв доручені йому обов'язки, будучи членом Теренового Проводу ОУН Канади, кілька каденцій головою Головної Контролі ОУН, членом Кураторії Фонду Оборони України імені Ярослава Стецька. Як провідний член ОУН у визвольній боротьбі українського народу, а відтак у дії ОУН за кордоном брав активну участь у Конференціях Закордонних Частин ОУН і у Великих Зборах ОУН, включаючи IX Великий Збір ОУН, який відбувся влітку 1996 року в Золотоверхому Києві.

Проф. Микола Андрухів народився 21 грудня 1911 року в місті Львові, де й започаткував середню освіту в Львівській Головній гімназії, а закінчив матурою в Учителському Семінарі «Рідної Школи» в 1929 році. Працював у кооперативному русі та закінчив кооперативний курс у Львові.

Член Пласту від 1923 року, член ОУН із 1929 року, інструктор товариства «Просвіта» від 1929 року, вчитель народних шкіл від 1938 року, а від 1940 року вчитель математики в середніх школах. В 1944 році був засланий большеведьким окупантом на 8 років до Іркутська, а в 1945 році запроторений в карний батальйон совєтської армії. До Канади прибув 1949 року і поселився в Монтреалі.

У свій час був головою Спортивного товариства «Україна» в Канаді, головою Пласту в Монтреалі, провідним діячем Ліги Визволення України, головою її відділу в Монтреалі, головою Конгресу Українців Канади в Монтреалі, головним виховником СУМ, головою Президії Світового Українського Визвольного Фронту, членом інших українських організацій, фундатором Дому Української Молоді в Монтреалі та щедрим жертводавцем на загальні українські потреби. Працював довгі роки управителем в Українській Народній Касі у Монтреалі.

Починаючи із 1949 року друкував свої статті на кооперативні теми в «Гомоні України», «Українській Трибуні», «Шляху Перемоги», і в «Нашій Меті».

Залишив у глибокому смутку дружину Евстахію і дітей Андрія, Лесю і Оксану, а також велике число друзів по спільній праці в ОУН та інших організаціях.

Розсіяні по цілому світі, клонимо наші голови перед величною постаттю відданого працівника в наших організаціях, щирого українського патріота-націоналіста.

Дружині та членам родини друга Миколи Андрухова висловлюємо наші глибокі співчуття, як також і тим організаціям та товариствам, для яких Микола Андрухів віддано працював.

Нехай канадська земля буде Йому легкою, а Його добрий приклад відданої праці для свого народу збережеться в нашій пам'яті надовго.

Вічна і Славна Йому Пам'ять!

**Провід
Організації Українських Націоналістів**

З великим жалем і смутком повідомляємо Українську громадськість, друзів, близьку і дальшу рідню, приятелів та знайомих у діаспорі і в Україні, що 2 жовтня 1996 року, в м. Бадфорд, Англія, відійшов у вічність –

сл. п. ДМИТРО ВАСИЛИК-ВАСИЛЬЧЕНКО

на 73 році свого трудолюбивого життя. Покійний Дмитро, син Степана і Євдокії, народився 30.9.1923 р. в с. Сороки Бучацького району Тернопільської обл., Україна. Народню освіту закінчив у рідному селі та в сусідніх: Жизномир, Золотий Потік і м. Бучач, а середню у містечку Язлівцях Тернопільської обл. По закінченні середньої освіти брав участь в діяльності читальні «Просвіта», Юнацтві ОУН, Лузі, та в Юнацькій Січі. З приходом німців попав на працю до Німеччини. Приїхавши на відпустку, вступив у ряди 1 УД УНА, з якою пройшов усі її етапи, аж до полону в Ріміні,

Італія. Звідсіля, як усі інші, переїхав до Англії в табір «ІЛІ». Тут стає активним членом таборового життя і праці. В 1950 році переїхав до Бадфорду, де включається в громадське життя. По одруженні в 1951 р., ще глибше пірнув в організоване громадське життя, для якого посвятив усі свої сили і знання для здобуття УССД. Сл. п. друг Дмитро був дійсно щирим жертводавцем на усі національні і релігійні цілі.

Покійний був членом: СУБ, СУМ, ОБВУ, УТК «Лиман», ОУН, АБН, УКПО, виховником СУМ-у, а згодом й головою Осередку СУМ-у, учителем Школи Українознавства, виховником у таборах СУМ, членом хору «Діброва», драматичних гуртків, членом Контрольної Комісії УТК «Лиман» та вишкільником Юнацтва ОУН, якому передавав усе, що тільки було у його силах для добра Великої Справи. У покійного як здисциплінованого військовика слова – «Здобудеш Українську Державу або згинеш у боротьбі за неї» та клич «Бог і Україна» були основною метою життя, з якою друг Дмитро несподівано відійшов у вічність.

Дружині Анні, близьким і дальшим членам родини, та всім організаціям, для яких Покійний дійсно віддано працював, висловлюємо глибокі співчуття.

Нехай англійська земля буде другомі Дмитрові легкою, а його добрий приклад жертвенної праці збережеться у нашій пам'яті навіки!

Вічна і Славна Йому Пам'ять!

**Подруті і друзі,
і односельчани з Англії**

Підписано до друку — 24.9.1996; формат — 154 x 216 мм;
папір — книжково-журнальний; друк — офсетний;
умовно друк. аркушів — 8; замовлення ч. 11/96